

Racisme policial a l'Estat espanyol

Una anàlisi qualitativa
del biaix racial a la pràctica
de parada, identificació i
registre policial

Amb el suport de:

POR SOLIDARIDAD
OTROS FINES DE INTERÉS SOCIAL

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport financer del Ministeri de Drets Socials, Consum i Agenda 2030. El contingut de la publicació esmentada és responsabilitat exclusiva de l'entitat subvencionada i no reflecteix necessàriament l'opinió del Ministeri de Drets Socials, Consum i Agenda 2030.

Autor/a: Youssef M. Ouled i Siham Jessica Korriche.

Coordinació i edició: Irene Urango Montilla.

Amb la col·laboració de Maite Daniela Lo Coco.

Correcció d'estil i traducció: Gemma Sastre Sancho.

Coordinació gràfica: Borja Lozano Castro.

Disseny de portada, maquetació i infografies: Ariadna Bertran Font.

Agraïments:

A totes les persones que, individualment i/o organitzativament, han contribuït al desenvolupament del present informe amb les seves aportacions. Sense la seva valuosa participació, no n'hauria estat possible el desenvolupament, ja que les informacions aportades per cadascuna de les persones entrevistades, o que han participat en els debats grupals, són fonamentals per donar llum davant de l'opacitat i l'absència d'informació a tot el que respecta a la tasca policial i el seu impacte racial. Per això, considerem les seves participacions són un exercici generós per a la societat en conjunt, així com un acte de justícia i reparació amb les comunitats migrants i racialitzades que són objecte de les vulneracions de drets aquí descrites.

Desembre de 2024

Índex

Presentació	p. 6
Metodologia	p. 8
Llistat de sigles i acrònims	p. 9
1 Una aproximació al racisme estructural a l'Estat espanyol	p. 10
1.1 Manifestacions del racisme estructural	p. 13
1.1.1 Racisme burocràtic	p. 13
1.1.2 Racisme en l'habitatge	p. 13
1.1.3 Racisme sanitari	p. 14
1.1.4 Racisme en l'ensenyament	p. 14
1.1.5 Racisme en la justícia	p. 15
1.2 Racisme policial: una realitat europea negada a l'Estat espanyol	p. 16
1.2.1 Identificació de pràctiques discriminatòries racistes per part de les FCS	p. 18
1.2.1.1 <i>Comentaris i vexacions racistes</i>	p. 19
1.2.1.2 <i>Qüestionament de la veracitat de la persona i criminalització segons el perfil racial</i>	p. 21
1.2.1.3 <i>Desproporció en l'ús de la força</i>	p. 22
2 Parades, identificacions i registres per perfil racial: una anàlisi qualitativa	p. 24
2.1 Perfilació racial com a via d'entrada a abusos més grans	p. 30
2.2 Implementació d'eines contra la perfilació racial	p. 32
2.3 Aprenentatges, resistències i debats en la implementació d'eines contra la perfilació racial	p. 34
2.4 Mesures més enllà dels formularis de parada o registre	p. 42
2.5 Impactes i conseqüències de les parades per perfil racial	p. 44
2.5.1 Infradenúncia	p. 44
2.5.2 Criminalització social	p. 45
2.5.3 Impacte en l'exercici de drets fonamentals	p. 46

3	Es poden denunciar les parades por perfil racial?	p. 48
3.1	Institucions públiques per a la denúncia de la discriminació racial	p. 54
3.1.1	Oficines estatals	p. 54
3.1.1.1	<i>El Defensor del Poble</i>	p. 54
3.1.1.2	<i>Consell per a l'Eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica (CEDRE)</i>	p. 56
3.1.1.3	<i>Autoritat Independent de la Llei integral per a la igualtat de tracte i la no discriminació</i>	p. 58
3.1.2	Iniciatives autonòmiques i oficines municipals a Madrid i Barcelona	p. 60
3.2	Projectes d'atenció i denúncia d'organitzacions de la societat civil a Madrid i Barcelona	p. 64
3.2.1	Servei gratuït i especialitzat que ofereix atenció a persones que han patit discriminació o un delictes d'odi racista (SAiD - SOS Racisme). Barcelona	p. 64
3.2.2	Servei d'Atenció i Denúncia davant de Situacions de Violència Institucional (SAIDAVI - Irídia). Barcelona	p. 66
3.2.3	Projectes RED i REDES. Barcelona i Madrid	p. 67
3.2.4	Projecte OIDO (Progestión). Madrid	p. 69
4	Conclusions	p. 70
5	Recomanacions	p. 74
6	Annexos	p. 78
6.1	Oficines per a la denúncia de la discriminació racista a Madrid i Barcelona	p. 79
6.2	Fonts qualitatives: entrevistes semiestructurades i grups focals	p. 82
6.3	Formularis de parada: STEPPS, PIPE i Ciudad Lineal	p. 86
7	Bibliografia	p. 92

Presentació

Aquest treball porta a terme una aproximació a la situació del racisme estructural a l'Estat espanyol, mitjançant una exposició sobre com la raça, com a constructe polític i social, impacta a la nostra societat generant conseqüències molt dispars en termes de desigualtat, discriminació i vulneració de drets fonamentals. En concret, aquest document se centra en el rol que juguen les forces i cossos de seguretat (FCS), a través de la pràctica policial de parada, identificació i registre per perfil racial. Parlem d'actuacions policials basades en criteris racistes que són sistemàticament negades i reduïdes a fets anecdòtics des de les diferents administracions i institucions de l'Estat implicades; si bé es tracta de pràctiques àmpliament documentades i denunciades de forma constant per col·lectius antiracistes, organitzacions de defensa dels drets humans, així com per diversos organismes estatals i internacionals.

Els cossos policials, com a institucions la funció dels quals és garantir el compliment de la llei i vetllar per la seguretat de la ciutadania, acaben incrementant la desconfiança de les persones migrants i racialitzades en les institucions, en veure's assenyalades i discriminades de forma constant pel que són i no pel que fan. Alhora, amb aquesta pràctica, els grups de població històricament oprimits són criminalitzats pels qui ostenten l'ús legítim de la força, contribuint a un imaginari social discriminatori sobre els grups de població més vulnerabilitzats.

A més, tal com s'assenyala al llarg d'aquest informe, no només resulta primordial combatre les parades i els registres per perfil racial pel seu caràcter discriminatori, sinó perquè aquesta pràctica actua, també, com a porta d'entrada a abusos més grans. És a dir, la perfilació racial per part de la policia és un primer contacte que pot derivar en vulneracions de drets més greus, com ara actuacions desproporcionades, maltractaments i/o tortures. Alhora, parlem d'una pràctica criminalitzadora, que perpetua el control de fronteres i trasllada la seva lògica a l'espai públic, dins del propi territori de l'Estat, limitant el dret a la lliure circulació, sota l'empara de la Llei d'estrangeria.

Lluny de reconèixer les vivències de les persones que cada dia pateixen aquests controls i els impactes que les generen, el fet que des de les institucions de l'Estat es negui de forma conscient i reiterada la seva existència implica una postura que impedeix tractar un problema de primera ordre i d'enormes conseqüències polítiques i socials. El no reconeixement de l'existència d'aquesta pràctica racista institucionalitzada impedeix que es puguin implementar mecanismes de supervisió i sanció d'actuacions que generen un gran impacte en els drets de les persones afectades, i a més a més impedeix un debat important sobre la seva efectivitat real en termes de resultats policials.

Altrament, contribueix a crear una cultura de la impunitat que no només dificulta que aquelles persones que pateixen abusos puguin denunciar, especialment quan es tracta de persones en situació administrativa irregular, sinó que també genera nombroses barreres a aquelles persones que denuncien i que decideixen enfrontar-se a llargs processos judicials, amb el cost personal important que això suposa. Tot això suposa un escenari d'infradenúncia d'aquest tipus de pràctiques, que se suma a les dificultats per obtenir dades quantitatives, en la mesura que la negació d'aquest fenomen per part de les institucions impedeix l'existència de registres oficials o eines que les puguin recollir.

Aquest informe, per tant, busca impulsar un debat social i polític necessari sobre el racisme a l'Estat espanyol, fugint de llocs comuns, simplicitats i els reduccionismes als quals se'ns acostuma des d'àmbits mediàtics i polítics. El racisme és un problema polític, i es tracta com a tal. Per això, a més d'aportar nocions i arguments bàsics per al debat sobre l'existència d'un racisme policial, l'objectiu d'aquest document és analitzar l'estat dels recursos públics destinats a acompanyar les persones que en són víctimes a la denúncia. En aquest sentit, no només s'observa l'externalització de serveis en entitats especialitzades de la societat civil com una pràctica recurrent, sinó el buit existent en termes d'una resposta institucional integral i reparadora. Finalment, i d'acord amb tot el que s'exposa, aquest informe presenta deu conclusions clau i aporta un conjunt de recomanacions que busquen aprofundir en la protecció de drets i llibertats fonamentals i en la consecució de l'eliminació de qualsevol forma de discriminació.

Metodologia

L'anàlisi de la present investigació parteix d'un enfocament essencialment qualitatiu, en la mesura que no es disposen de dades ni registres oficials que permetin analitzar la pràctica d'identificació i registre per perfil racial en tota la dimensió territorial i social. La informació per al desenvolupament d'aquest document s'ha obtingut, per tant, mitjançant l'anàlisi bibliogràfica i la realització d'entrevistes semiestructurades a diferents professionals de diversos àmbits, des d'institucions públiques a organitzacions antiracistes i ONG que, entre les tasques diàries, investiguen o treballen directament sobre la matèria. En la realització d'aquestes entrevistes no només s'han tingut en compte qüestions territorials, sinó que s'ha buscat garantir la representativitat dels diferents grups de població afectats i s'ha apostat per un enfocament de gènere.

Una altra de les fonts primàries d'informació ha estat l'organització de dos grups de discussió, circumscrits a Madrid i Barcelona, on s'ha comptat amb l'experiència professional de persones de l'àmbit jurídic, de l'activisme antiracista, persones dedicades a la docència i la recerca acadèmica, així com persones directament afectades per les pràctiques policials analitzades. La relació de totes les persones entrevistades i participants als grups de discussió es poden consultar a l'annex 6.2. del present document.

Tot i que s'ha intentat accedir a informació concreta sobre protocols d'actuació policial en matèria de parada i identificació policial, no s'ha obtingut tota la informació desitjada a causa d'una manca d'accessibilitat per conèixer quines serien les directrius d'actuació en general, així com sobre la matèria estudiada en particular. Aquesta absència d'informació dista de les informacions accessibles i disponibles a la xarxa sobre alternatives treballades, especialment des de la societat civil organitzada i algunes plataformes policials, per a la reforma de les pràctiques d'identificació i registre a l'Estat espanyol.

Llistat de sigles i acrònims

- **ACNUDH** — Alt Comissionat per als Drets Humans de les Nacions Unides
- **ARRO** — Àrea Regional de Recursos Operatius (Mossos d'Esquadra)
- **CAT** — Comitè contra la Tortura
- **CCPM** — Sindicat Col·lectiu Professional de Policia Municipal
- **CCPR** — Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides
- **CDH** — Consell de Drets Humans de les Nacions Unides Unidas
- **CEDRE** — Consell per a l'Eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica
- **CERD** — Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació Racial
- **CIE** — Centre d'internament d'estrangers
- **CNP** — Cos Nacional de Policia
- **CPT** — Comitè Europeu per a la Prevenció de la Tortura
- **CSIT-UP** — Coalició Sindical Independent de Treballadors de Madrid - Unió Professional
- **EUA** — Estats Units
- **FCS** — Forces i cossos de seguretat
- **FIP** — Formulari d'inscripció policial
- **FRA** — Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea
- **PACE** — Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa
- **PIPE** — Programa per a la identificació policial eficaç
- **SAIDAVI** — Servei d'Atenció i Denúncia davant Situacions de Violència Institucional d'Irídia
- **STEPSS** — Estratègies d'identificació policial efectiva
- **TC** — Tribunal Constitucional
- **TS** — Tribunal Suprem
- **TEDH** — Tribunal Europeu de Drets Humans
- **UE** — Unió Europea
- **OCDE** — Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic
- **OHCHR** — Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans
- **ONU** — Organització de les Nacions Unides
- **OSCE** — Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa
- **OSJI** — Open Society Justice Initiative

1

Una aproximació al racisme estructural a l'Estat espanyol

Un cop més, el debat sobre el racisme a l'Estat espanyol sorgeix des del futbol. Els insults i humiliacions, habituals al camp, capten l'atenció social, mediàtica i política a causa dels seus destinataris: futbolistes milionaris i mundialment coneguts com Vinicius Jr.,¹ Marcos Acuña² o el seu entrenador, Quique Sánchez Flores.³ Estem parlant d'una realitat que es remunta com a mínim al 1992, i ja aleshores les càmeres van registrar càntics racistes⁴ al Santiago Bernabéu, d'on era porter del Rayo Vallecano, Wilfred Agbonavbare, "Willy".

Enmig d'aquest debat, es va viralitzar el març del 2024 el vídeo d'una actuació policial a Lavapiés (Madrid), en què apareixen dos agents de Policia Nacional immobilitzant i colpejant un noi, i carregant contra un segon que no ofereix resistència.⁵ No obstant això, malgrat les concentracions de centenars de persones assenyalant el racisme policial⁶ i el treball de denúncia d'organitzacions antiracistes,⁷ des de l'àmbit mediàtic i institucional es va emmarcar el que va passar com una cosa puntual, posant en dubte, així, el caràcter racista de l'actuació. Una reacció que, no obstant, es contraposa a la claredat amb què, des dels mitjans i des d'àmbits polítics, s'assenyala el racisme al futbol.

La qualificació del que ha passat al futbol com a racisme té a veure amb l'evidència dels fets: comentaris com "negro, recoge el algodón" adreçats a Willy, "mono" a Vinicius i Acuña, o "gitano" a Sánchez Flores són inequívocs. El problema és com s'emmarca el racisme d'aquests actes en l'àmbit interpersonal, des de la individualitat; "males persones", desdibuixant el lloc de privilegi del qual es valen i ocultant el caràcter estructural d'un racisme reduït a una qüestió social i moral, on individus poc respectuosos utilitzen la raça per inferioritzar i deshumanitzar. Aquesta és una lectura incompleta i complaent que invisibilitza la relació de poder necessària per exercir-lo. El racisme com una qüestió interpersonal és impossible sense una estructura que el legitimi.

1 • Herrero, N., (5 d'octubre de 2023). Vinicius señala a todo Mestalla por los insultos racistas en su declaración ante el juez. *El País*. <https://elpais.com/deportes/futbol/2023-10-05/vinicius-senala-a-todo-mestalla-por-los-insultos-racista-en-su-declaracion-ante-el-juez.html>

2 • Pineda, R., (3 d'abril de 2024). El Comité de Disciplina ordena el cierre parcial del estadio del Getafe por los insultos racistas a Marcos Acuña. *El País*. <https://elpais.com/deportes/futbol/2024-04-03/competicion-ordena-el-cierre-parcial-del-estadio-del-getafe-por-los-insultos-racistas-a-marcos-acuna.html>

3 • Ruiz, R. (31 de març de 2024). "Me parece aberrante": Quique Sánchez Flores, entrenador del Sevilla, defiende sus raíces ante los ataques racistas. *El Confidencial*. https://www.elconfidencial.com/deportes/futbol/2024-03-31/quique-sanchez-flores-sevilla-racismo-gitano_3857686/

4 • Villegas, C. (15 de desembre de 2019). Wilfred Agbonavbare, exjugador del Rayo, tuvo que aguantar gritos y cánticos racistas. [Vídeo]. *YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=njEmIPDBc8w>

5 • Gallego, L. P. (4 d'abril de 2024). Sarahi Boleko, presidenta de SOS Racismo Madrid: "En España hay una violencia desmedida en la actuación policial". *elDiario.es*. https://www.eldiario.es/desalambre/sarahi-boleko-presidenta-sos-racismo-madrid-espana-hay-violencia-desmedida-actuacion-policial_1_11260104.html

6 • El Salto Madrid (31 de març de 2024). Colectivos antirracistas protestan por el acoso policial contra los vecinos racializados de Lavapiés. *El saltodiario.com*. <https://www.elsaltodiario.com/redadas-racistas/lavapiés-protesta-acoso-policial-vecinos-racializados>

7 • De la Cruz, L. (1 d'abril de 2024). Cientos de personas se concentran contra el racismo institucional tras el vídeo de un presunto abuso policial en Lavapiés. *elDiario.es*. https://www.eldiario.es/madrid/somos/lavapiés/cientos-personas-concentran-racismo-institucional-video-presunto-abuso-policial-lavapiés_1_11253637.html

8 • Canal Parlamento. Comisión de Interior. (30 de desembre de 2020). "No existe eso que ustedes han llamado racismo institucional", director general de la Policía, Francisco Pardo. Youtube. https://youtu.be/UNJB_V1xmao?t=15313

9 • Fuller, N. (1984). *The united-independent compensatory code/system/concept: A textbook/workbook for thought, speech, and/or action, for victims of racism (White Supremacy)*. NFJ Productions.

D'altra banda, si bé algunes actuacions policials poden arribar a assenyalar-se com a racistes, no és habitual i es redueixen a agents aïllats que tenen prejudicis racials. És una postura estesa en unes institucions públiques que neguen sistemàticament el racisme.⁸ Una comprensió més profunda del racisme implica assenyalar-lo com alguna cosa més que prejudicis i estereotips albergats per una persona: cal un poder que l'exerceixi. Sense l'existència d'un sistema de dominació assentat en la idea de raça, que genera i reproduïx desigualtat racial, no hi pot haver racisme. Els insults i les humiliacions racistes als camps de futbol són la manifestació d'una realitat més profunda i arrelada.

Com que el racisme és un principi estructurador de la societat, que es manifesta en tots els àmbits de la vida, és fonamental parlar de racisme estructural. Les societats modernes s'han construït sobre la jerarquització racial, justificada en diferències culturals entre occidentals i la resta del món, que ubiquen tot allò occidental i blanc com a superior en qual-sevol context⁹ i permet uns drets, llibertats i recursos dels quals la resta no en disposen. Parlem d'un ordre polític i social considerat natural i no arran de processos històrics determinats per l'imperialisme, el colonialisme i l'esclavitud, reproduït des dels seus orígens i sostingut fins a avui per diverses institucions.

1.1 Manifestacions del racisme estructural

“El racisme és una estructura de poder amb l'objectiu de mantenir sotmeses determinades poblacions. És ideològic, és a dir, un conjunt d'idees estructurades amb un objectiu social i polític”, Antumi Toasijé, expresident del Consell per a l'Eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica - CEDRE.¹⁰

1.1.1. Racisme burocràtic

En tot el territori espanyol s'han tornat cròniques les dificultats d'accés a cites prèvies relatives a tràmits vinculats amb la Llei orgànica d'estrangeria i la Llei d'asil.¹¹ Un problema administratiu de primer nivell per a la població migrant, peticionària d'asil o de protecció internacional a l'hora de poder accedir a la regularització de la situació, però també a l'accés al tràmit d'empadronament. Procediments bàsics que donen accés a drets fonamentals. La manca de tramitació en temps i forma pot portar a quedar-se en situació administrativa irregular, enfrontant una expulsió del país. Aquesta situació s'agreuja amb l'aparició d'un mercat il·legal de compravenda de cites,¹² on les persones migrants i refugiades es veuen obligades a pagar per un servei bàsic que hauria de ser proporcionat per les administracions.¹³ Alguns consistoris afegeixen obstacles que dificulten¹⁴ i impossibiliten¹⁵ accedir a l'empadronament.

1.1.2. Racisme en l'habitatge

En un moment en què trobar un habitatge és un dels principals reptes a l'Estat espanyol,¹⁶ aquest problema s'agreuja pel racisme cap a persones que busquen llogar, i s'han de veure amb barreres¹⁷ que obstaculitzen i impedeixen aquest dret bàsic. Anuncis com “només per a espanyols” o “no immigrants”, assetjament de propietaris i clàusules abusives, etc. són factors que fan que llogar un habitatge sigui especialment difícil per a persones racialitzades. La situació encara és més difícil per a les dones que topen amb barreres de raça i gènere.¹⁸ A la pràctica, hi ha una segregació residencial que expulsa les persones migrants i racialitzades a la perifèria, amb habitatges precaris i fins i tot insalubres.¹⁹

10 • Entrevista 007, 2024.

11 • Rights International Spain. (2023). *Balance anual sobre la discriminación cotidiana por racismo y xenofobia en Valencia*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2023/12/Informe-Discriminacion-cotidiana-por-racismo-y-xenofobia.pdf>

12 • Soto, R. (19 de maig de 2023). Cuando las citas de extranjería se convierten en negocio: la Policía desmantela una red que había hackeado el sistema. *Newtral*. <https://www.newtral.es/desmantelada-red-citas-extranjeria-ilegales/20230519/>

13 • Sánchez, G. (2 d'octubre de 2022). El atasco del padrón provoca que los inmigrantes paguen 300 euros en el mercado negro. *Levante-EMV*. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2022/09/30/cita-padrón-valencia-atasco-provoca-inmigrantes-paguen-mercado-negro-76234138.html>

14 • Colell, E. (11 de març de 2024). Seis meses sin escuela ni médico en Vic a la espera del padrón: «El ayuntamiento quiere que nos vayamos». *El Periódico*. <https://www.elperiodico.com/es/sociedad/20240311/empadronamiento-inmigrantes-vic-sin-escuela-sin-medico-99084001>

15 • Colell, E. (18 de gener de 2024). La alcaldesa ultra de Ripoll restringe el empadronamiento a los inmigrantes. *El Periódico*. <https://www.elperiodico.com/es/sociedad/20240117/ayuntamiento-ripoll-trabas-empadronamiento-migrantes-96731836>

16 • Veinte Minutos. (3 de novembre de 2023). Cuánto tendrían que bajar los precios para acceder a una vivienda asequible, según los expertos. *www.20minutos.es*. <https://www.20minutos.es/noticia/5186840/0/cuanto-tendrian-que-bajar-los-precios-para-acceder-una-vivienda-asequible-segun-los-expertos/>

17 • Torrijos, A. J. (20 d'octubre de 2023). ¿Se alquila? Racismo y xenofobia en el mercado del alquiler. *Provivienda*. <https://www.provivienda.org/informe-se-alquila-racismo-xenofobia-mercado-alquiler/>

18 • Mateo, A. (1 d'abril de 2024). El racismo inmobiliario se ceba con las mujeres migrantes en toda España. *Elsaltodiario.com*. <https://www.elsaltodiario.com/vivienda/racismo-inmobiliario-ceba-mujeres-migrantes-espana>

19 • Fundación Secretariado Gitano. (2023). *The European Union Agency for Fundamental Rights publishes its 2023 Annual Report*. <https://www.gitanos.org/actualidad/archivo/154861.html>

20 • Yo Sí Sanidad Universal. (2022). *Derecho a la asistencia sanitaria en las comunidades autónomas: un derecho hecho pedazos*. <https://yosisanidaduniversal.net/materiales/informes/informe-derecho-asistencia-sanitaria-comunidades-autonomas>

21 • Carmona, J. (2022b, 4 de noviembre). La Comunidad de Madrid negó a una niña de ocho años un trasplante de médula por ser extranjera. *Público*. <https://www.publico.es/sociedad/comunidad-madrid-nego-nina-8-anos-trasplante-medula-extranjera.html#analytics-noticia:relacionada>

22 • Carmona, J. (10 d'abril de 2022). Sanidad pública no apta para extranjeros sin recursos: 4.000 euros por ser atendida de urgencias en La Paz. *Público*. <https://www.publico.es/sociedad/sanidad-publica-no-apta-extranjeros-recursos-4000-euros-atendida-urgencias-paz.html#analytics-noticia:relacionada>

23 • Fundación Secretariado Gitano (2006). *Guía para la actuación con la comunidad gitana en los servicios sanitarios*. https://ec.europa.eu/health/ph_projects/2004/action3/docs/2004_3_01_manuals_es.pdf

24 • Knight, M. (2019). *MBRRACE-UK Update: Key messages from the UK and Ireland Confidential Enquiries into Maternal Death and Morbidity 2018*. *Obstetrician & Gynaecologist/The Obstetrician & Gynaecologist*, 21(1), 69-71. <https://doi.org/10.1111/tog.12548>

25 • Sociedad Española de Epidemiología. (15 de febrer de 2024). Posicionamiento: la discriminación racial en sistema nacional de salud. *Sociedad Española de Epidemiología*. <https://seepidemiologia.es/posicionamiento-la-discriminacion-racial-en-el-sistema-nacional-de-salud/>

1.1.3. Racisme sanitari

L'accés al sistema de salut per a persones migrants, especialment aquelles en situació administrativa irregular, ha experimentat un deteriorament progressiu,²⁰ i ha manifestat obstacles com el cobrament per a l'atenció, arbitriaritats a l'accés i restriccions que afecten especialment menors d'edat²¹ i embarassades.²² A més, l'impacte del racisme a la salut afecta més enllà de l'estatus administratiu. Les dades indiquen disparitats significatives en la mortalitat infantil, més alta entre població gitana que en la mitjana nacional, amb una diferència d'entre 8 i 10 anys.²³ Investigacions al Regne Unit i als Estats Units revelen que les dones no blanques tenen fins a quatre vegades més probabilitats de morir en un part.²⁴ Malgrat la manca d'estudis desglossats per raça a l'Estat espanyol,

26 • Fundación Secretariado Gitano. (2022). *Estudio sobre la segregación escolar del alumnado gitano*. <https://www.gitanos.org/estudios/estudio-piloto-exploratorio-sobre-la-segregacion-escolar-del-alumnado-gitano.html.es>

27 • Morales, J. (18 de febrer de 2022). Tras 24 años de lucha, Prodein espera que se normalice la escolarización de niños en Melilla. *El Faro de Melilla*. <https://elfarodemelilla.es/prodein-escolarizacion-melilla/>

28 • Colell, E. (11 de març de 2024). Seis meses sin escuela ni médico en Vic a la espera del padrón: "El ayuntamiento quiere que nos vayamos". *El Periódico*. <https://www.elperiodico.com/es/sociedad/20240311/empadronamiento-inmigrantes-vic-sin-escuela-sin-medico-99084001>

29 • Soto, R. (7 de juliol de 2020). Los 100 niños sin escolarizar en Melilla, invisibles para Educación y la sociedad. *Público*. <https://www.publico.es/sociedad/derecho-educacion-100-ninos-escolarizar-melilla-invisibles-educacion-sociedad.html>

30 • RTVE.es. (28 d'abril de 2021). España es el tercer país de la OCDE con mayor segregación escolar en primaria. *RTVE*. <https://www.rtve.es/noticias/20210428/espana-tercer-pais-segregacion-educacion-ocde/2088006.shtml>

nyol, cada cop són més els posicionaments que destaquen l'impacte del racisme en la salut, des d'una morbiditat més gran a una mortalitat prematura en grups racialitzats.²⁵

El sistema sanitari apareix com un factor fonamental per comprendre l'efecte del racisme a la salut; una realitat manifestada en barreres idiomàtiques en la població migrant, en la falta de reconeixement de necessitats de persones amb diferències culturals, barreres administratives i estereotips en diagnòstics i tractaments.

1.1.4. Racisme a l'ensenyament

El racisme té un impacte negatiu en la qualitat i el rendiment escolar de les nenes i nens no blancs.²⁶ En tractar aquesta qüestió és important destacar-ne tres aspectes. El primer, en relació amb l'accés. Encara que l'únic requisit d'escolarització és tenir edat de cursar un cicle d'educació obligatòria, algunes administracions públiques demanen arbitràriament a les i els menors d'edat migrants documents com l'empadronament,²⁷ i això fa que perdin mesos²⁸ o anys d'escolarització.²⁹

La segona qüestió es refereix a la segregació escolar. L'Estat espanyol lidera el rànquing de països de l'OCDE³⁰ en la presència de centres-gueto a les primeres etapes educatives, especialment entre l'alumnat racialitzat i amb baix nivell adquisitiu. Aquesta

segregació no desapareix en etapes posteriors i afecta directament la igualtat d'oportunitats.³¹ A més, s'hi sumen els prejudicis i estereotips racials de companys³² i l'equip docent.³³ Aquesta situació, que incideix directament en el rendiment, ha augmentat sense que es reverteixi.³⁴ Finalment, és important fer referència al currículum educatiu. Una investigació³⁵ va revelar que els llibres de text ometen o infrarepresenten aquella part de la societat que no és blanca. A més, l'estudi destaca la prevalença d'una perspectiva colonial a la narració de la història, situant el sistema educatiu com un espai de transmissió de representacions que perpetuen i reforcen el racisme.

1.1.5. Racisme en la justícia

En l'àmbit de la justícia s'observa un biaix racial que fa referència a una manera d'actuar per part de les institucions judicials que perjudica notablement les persones no blanques.³⁶ Una situació que va més enllà de simples prejudicis i estereotips en operadors jurídics, que fa referència a un patró institucional reflectit en pràctiques com la manca de credibilitat atorgada a persones racialitzades en els processos judicials i que afecta tot el procediment.³⁷ Aquest fenomen se sustenta en una atenció policial i judicial que enfoca i castiga de manera desigual delictes comesos per persones no blanques, en comparació de la població blanca.³⁸ Aquestes dinàmiques generen una sobrerrepresentació³⁹ de persones migrants i racialitzades en processos judicials i, per tant, en institucions penitenciàries.

31 • EsadeEcPol y Save the Children. (2021). *Diversidad y libertad. Reducir la segregación escolar respetando la capacidad de elección de centro*. https://www.savethechildren.es/sites/default/files/2021-04/AAFF_ESP_EsadeEcPol_Insight%2329_SaveTheChildren_DiversidadLibertad_final.pdf

32 • Plaza, S. (8 de setembre de 2019). Racismo en la escuela: asignatura pendiente. *El saltodiario.com*. <https://www.elsaltodiario.com/educacion/racismo-escuela-asignatura-pendiente>

33 • Colell, E. (23 de març de 2023). SOS Racismo denuncia casos discriminación de docentes a niños migrantes. *El Periódico España*. <https://www.epe.es/es/espana/20230303/sos-racismo-denuncia-casos-discriminacion-docentes-ninos-migrantes-84071218>

34 • Consejo Para la Eliminación de la Discriminación Racial o Étnica. (s.f.). *Percepción de la discriminación por origen racial o étnico por parte de sus potenciales víctimas en 2020*. <https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/destacados/estudio percepcion.htm>

35 • SOS Racismo Madrid (2024). *Aprendiendo racismo. Racismo estructural en libros de texto*. <https://www.sosracismomadrid.es/informe-de-investigacion-aprendiendo-racismo-racismo-estructural-en-libros-de-texto/>

36 • Rights International Spain (2020). *La lucha contra el sesgo inconsciente hacia las personas de etnia gitana en el sistema de justicia penal | Informe Nacional*. <https://rightsinternationalspain.org/la-lucha-contra-el-sesgo-inconsciente-hacia-las-personas-de-etnia-gitana-en-el-sistema-de-justicia-penal-informe-nacional/>

37 • SOS Racisme Catalunya (5 de juny de 2020). La invisibilización del racismo en el sistema judicial. *SOS Racisme Catalunya*. <https://sosracisme.org/la-invisibilizacion-del-racismo-en-el-sistema-judicial/>

38 • Manuel L. Ruiz Morales (2018). La evolución de la población reclusa española en los últimos treinta años: una explicación integral. *Anuario de derecho penal y ciencias penales*, ISSN 0210-3001, Tomo 71, Fasc. Mes 1, 2018, págs. 403-490. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6930657>

39 • Anglo, B. (29 de gener de 2022). Estado español: migrantes y prisiones. *Viento Sur*. https://vientosur.info/estado-espanol-migrantes-y-prisiones/#_ftn1

1.2 Racisme policial: una realitat europea negada a l'Estat espanyol

40 • Entrevista 007, 2024.

41 • Parlament Europeu, *Resolució del Parlament Europeu, de 19 de juny de 2020, sobre les protestes contra el racisme després de la mort de George Floyd (2020/2685(RSP))* (2020). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0173_ES.pdf

42 • Rights International Spain y Equipo de Implementación del Decenio Afrodescendientes de las Naciones Unidas. (2020). *La crisis sanitaria del COVID-19: racismo y xenofobia durante el estado de alarma en España*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2022/03/Racismo-y-Xenofobia-durante-el-estado-de-alarma.pdf>

43 • Europa Press (18 de març de 2021). Un centenar de organizaciones piden a Interior medidas para erradicar el uso de perfiles raciales por la policía. *Europa Press*. <https://www.europapress.es/epsocial/derechos-humanos/noticia-centenar-organizaciones-piden-interior-medidas-erradicar-uso-perfiles-raciales-policia-20210318145831.html>

44 • Rights International Spain (2023). *Encuesta sobre identificaciones policiales basadas en uso del perfilamiento étnico y racial*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2023/05/Encuesta-sobre-identificaciones-policiales-basadas-en-uso-del-perfilamiento-etnico-y-racial-4.pdf>

“El negacionisme forma part de la trampa de la impunitat”,
Antumi Toasijé, expresident del CEDRE.⁴⁰

L'any 2020, la mort de George Floyd a mans de la policia nord-americana i les reaccions amb mobilitzacions posteriors van empènyer els organismes internacionals a posicionar-se contra el racisme. El Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides (CCPR, per les sigles en anglès) va plantejar la necessitat d'un debat global sobre el racisme estructural i la brutalitat policial. A aquesta onada es va sumar també el Parlament Europeu, afirmant, entre altres coses, que “la vida de les persones negres compta”.⁴¹

Els fets també van tenir resposta per part del moviment antiracista de l'Estat espanyol, en un moment de proliferació de denúncies per abús policial a les xarxes socials durant la pandèmia de la COVID-19.⁴² Des de fa anys, aquestes organitzacions assenyalen les FCS com una de les manifestacions més visibles del racisme institucional,⁴³ i destaquen les parades i identificacions per perfil racial com una pràctica àmpliament documentada i denunciada.⁴⁴ Tot i això, la seva existència continua sent negada en diferents nivells institucionals, des de l'àmbit local fins al ministerial. N'és una prova les declaracions de l'actual ministre de l'Interior, Fernando Grande-Marlaska, que l'any 2020 va assegurar que no existia el racisme policial i va defensar que els casos de discriminació eren “anecdòtics”, i es va negar a admetre que hi hagués racisme institucional i estructural.⁴⁵ Pel que fa al director de l'Àrea de Prevenció, Seguretat, Convivència i Règim Interior de l'Ajuntament de Barcelona, Albert Batlle, quan se li ha preguntat de forma directa per l'existència de parades per perfil racial, ha negat la seva existència diverses vegades i ha defensat que el que hi ha és “una cançoneta reiterativa i pesada al voltant d'aquest tema”.⁴⁶

45 • Tomás, N. (17 de juny de 2020). Marlaska niega que haya racismo policial: es ‘anecdótico’, *El Nacional.cat*, https://www.elnacional.cat/es/politica/marlaska-niega-racismo-policial-anecdótico_514500_102.html

46 • Irdia (2024), *El tinent d'alcalde de Seguretat de @bcn_ajuntament A. Batlle continua negant les parades per perfil racial, sense explicar els criteris que justifiquen les identificaciones. Però informes de @ONU_es i @ECRI_CoE assenyalen que la pràctica és persistent a l'Estat espanyol* [tweet], https://x.com/centre_IRIDIA/status/1839243936994410628 i Carrasco Albertus, J. (24 de març de 2021), “Albert Batlle niega que la policía haga identificaciones ‘racializadas’”, *El Nacional.cat*, https://www.elnacional.cat/es/politica/albert-batlle-niega-que-la-policia-haga-identificaciones-racializadas_594938_102.html

En el marc de les entrevistes i grups focals de discussió, que es van dur a terme a Madrid i Barcelona durant l'elaboració del present informe (amb la participació de professionals de l'àmbit jurídic, acadèmic i d'organitzacions de base antiracistes i de defensa dels drets humans) s'extreu un denominador comú en l'absència de reconeixement per part de les institucions i les administracions de l'Estat d'un racisme institucional en general, i d'un racisme policial en particular. Una postura que “a la pràctica es tradueix en una manera de perpetuar-lo”. A més, indiquen que aquesta postura només varia per parlar d'un biaix racial puntual present des d'una perspectiva individual, és a dir, “pomes podrides del cistell”.⁴⁷

47 • Entrevista 008, 2024.

48 • Entrevista 008, 2024.

49 • Entrevista 008, 2024.

*“Hem passat d'una negació absoluta o gairebé absoluta de l'existència del racisme institucional a que es tracti com a esdeveniments individuals i puntuals, errors o acumulacions d'errors. El que ho nega, ho tracta com un esdeveniment puntual o un error, no fa res i permet la seva continuïtat”, Ainhoa Nadia, investigadora sobre el racisme.*⁴⁸

Tanmateix, també es destaca que la mobilització social antiracista ha aconseguit algunes millores simbòliques en l'àmbit polític, tot i que moltes han quedat en recomanacions. Hi ha, per tant, un coneixement sense reconeixement que respon a la dificultat de considerar-se com a racista, a una cultura institucional corporativista que dificulta el canvi, així com la manca de voluntat política per fer front a un debat seriós sobre el racisme.

D'acord amb la investigadora Ainhoa Nadia, tot això genera un marc d'impunitat que s'alimenta a partir de l'absència de lleis contundents contra el racisme, de la ineficàcia de les ja existents i de la manca d'aplicabilitat: “Hi ha d'haver lleis proactives i organismes i institucions que les apliquin”. Per tot això, planteja un enfocament antiracista, ja que “la institucionalitat ha de ser camp de batalla”, en la mesura que és allà on “hi ha la força del racisme”.⁴⁹

Fotografia de Teresa Palomo

50 • OSCE/ODIHR. (2014). *Prosecuting Hate Crimes: A Practical Guide*. Ministeri d'Inclusió. <https://www.inclusion.gob.es/oberaxe/ficheros/documentos/ProsecutingHateCrimes.pdf>

51 • *Ibid.*

1.2.1. Identificació de pràctiques discriminatòries racistes per part de les FCS

Un dels elements clau a l'hora d'identificar una actuació policial racista es fonamenta en la percepció de les persones que l'han patida. Moltes vegades, les persones tenen un fort sentiment d'injustícia pel fet de percebre que l'actuació policial hagués estat diferent si s'ha adreçat a persones blanques. No obstant, amb l'objectiu de poder establir factors determinants per a la identificació d'un prejudici o un biaix discriminatori, l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE)⁵⁰ ha elaborat una llista d'indicadors, entre els quals s'hi inclouen:

- La percepció de la víctima i/o els testimonis.
- La pertinença de la víctima a un col·lectiu o grup minoritzat per motius ètnics, racials, etc.
- Expressions o comentaris discriminatoris.
- L'aparent gratuïtat dels fets, particularment si són violents i la víctima pertany a un col·lectiu minoritari.

Un altre indicador que també es recull per part de l'OSCE a l'informe *Perseguint els crims d'odi: una guia pràctica*, és la brutalitat de l'atac.

En el cas d'un atac violent que no té cap motiu evident, i on hi ha una diferència racial o d'un altre grup entre la víctima i el perpetrador, la brutalitat del crim és un indicador fort que el crim podria haver estat motivat per un biaix.”⁵¹

Amb la finalitat de poder identificar algunes d'aquestes pràctiques, a continuació s'exposa una anàlisi qualitativa, extreta dels grups focals de discussió i de les entrevistes semiestructurades, així com dels casos atesos per organitzacions de drets humans i antiracistes especialitzades. Si bé la informació quantitativa d'aquest tipus de pràctiques continua sent un impediment important per determinar de forma fidedigna la seva realitat, ja que només es disposa de les dades recollides per organitzacions antiracistes i de drets humans que atenen aquest tipus de casos, l'anàlisi qualitativa ofereix una perspectiva de la dimensió i la gravetat d'aquest tipus d'actes.

1.2.1.1. Comentaris i vexacions racistes

“Ah, eres boliviana”, seguit de “nos vamos a contagiar de sarna”, “venís aquí para robar” o “que te vayas para tu casa, tonto, que eres un moro, tonto de mierda”, “*latin king*, salvatruchas, que has venido a robar, chileno ladrón”... Aquests són alguns dels comentaris racistes que persones ateses pel Servei d'Atenció i Denúncia davant de Situacions de Violència Institucional d'Irídia (SAIDAVI) han denunciat haver rebut per part d'agents policials en actuacions a l'espai públic.⁵²

52 • Per a més detalls sobre EL SAIDAVI, consulteu l'apartat 3.2.2. del present informe.

53 • Irídia. (2023). *Informe sobre violència institucional 2022*. Irídia https://iridia.cat/wp-content/uploads/2023/04/Informe-SAIDAVI-2022_CAST_digital-comprimido.pdf

Aquests comentaris són algunes de les mostres més evidents del component racista intrínsec en diverses de les actuacions dels cossos de seguretat que, en els casos atesos per SAIDAVI, són només la cara més visible que acompanya la manca de supòsit habilitant en l'ús de la força contra persones racialitzades.⁵³

El dia 24 d'octubre, de matinada, el Sr. I. B. sortia amb un amic de la discoteca Mambo de Cornellà de Llobregat (Barcelona). S'encaminaven cap a una altra discoteca de la mateixa població, quan va aparèixer un vehicle de la policia local del qual van baixar quatre agents que es van adreçar directament cap a ells i els van demanar la identificació. Quan van voler saber-ne el motiu, un dels agents els va respondre amb la frase: “Moro de mierda, ¿tú no eres de por ahí? Vete a tomar por culo, que te voy a reventar la cabeza”. A continuació, va colpejar I. B. a la boca amb un cop de puny, que li va provocar la caiguda d'una peça dental, entre altres lesions.

Davant d'aquesta agressió física i verbal perpetrada per un agent que no anava identificat, el Sr. I. B. va començar a preguntar repetidament “què feien i per què el copejaven”, mentre intentava enregistrar els fets. A continuació, el mateix agent que li havia colpejat li va agafar el telèfon, obeint les ordres d'un altre agent que hi havia present. Després van continuar copejant-lo entre tots els efectius presents al lloc dels fets, mentre proferien insults racistes. Mentre el Sr. I. B. era a terra, l'agent que va donar ordre de prendre-li el telèfon el va agafar i va esborrar el contingut del vídeo que havia aconseguit enregistrar. Això no obstant, l'afectat el va poder recuperar posteriorment de la paperera del dispositiu. Mentre tot això passava, dos agents de policia que havien arribat al lloc dels fets a peu, al costat del quart agent que havia sortit del vehicle policial, van retenir l'amic del Sr. I. B. per evitar que enregistrés l'agressió amb el telèfon.

Quan finalment els agents van marxar, deixant el Sr. I. B. a terra i sagnant, aquest va trucar al 112 per requerir la presència dels Mossos d'Esquadra i una ambulància perquè se'l traslladés a un centre mèdic, davant la impossibilitat d'anar-hi per l'estat del seu peu. Dos anys després, la instrucció del procediment penal fruit de la denúncia interposada pel Sr. I. B. és a punt de tancar-se i a punt d'obrir-se la fase intermèdia, que portarà a l'enjudiciament dels cinc agents implicats.

54 • Federació SOS Racisme. (2024). *El Estado del racismo en el Estado español. Denuncias recopiladas*. SOS Racismo. <https://sosracismo.eu/wp-content/uploads/2024/07/INFORME-2024-1.pdf>

55 • Público/EFE. (16 de gener de 2024). La Generalitat expulsa a 6 mossos condenados por una agresión racista en Manresa. *Público*. <https://www.publico.es/sociedad/generalitat-expulsa-del-cuerpo-seis-mossos-condenados-agresion-racista-manresa.html>

Per la seva banda, SOS Racisme va denunciar recentment el cas de W., un jove de vint anys que va ser detingut per sis agents ARRO a la localitat de Sant Feliu Sasserra (Catalunya) per un delictes que no havia comès i pel qual posteriorment en va ser absolt. Tot i no oposar resistència, segons informa el mateix atestat policial, en el marc de la detenció va ser sotmès a agressions físiques i psíquiques, vexacions, insults racistes i fins i tot un tret que no va arribar a encertar-lo, però que, segons l'agent, si no hagués fallat "li hauria reventat les costelles amb la bala". Li van llançar bosses d'escombraries, el van sacsejar, li van oprimir el coll mentre era a terra, li van cridar tota mena d'insults racistes, van pronunciar frases amenaçadores com "te donaria una hostia que te deixaria blanc", "racista no, lo siguiente", "mírame a los ojos, ¿has visto alguna vez al demonio tan cerca?, es lo más cerca que verás al demonio", "¿no te ha quedado la cara bastante clara aún?" i posant èmfasi a negar la seva condició humana; tot això mentre altres agents observaven la situació sense intervenir-hi.⁵⁴ Els sis agents implicats en l'agressió van ser jutjats, condemnats a un any de presó i sis mesos d'inhabilitació per un delictes contra la integritat moral i un altre de lesions lleus. Tots van ser expulsats i inhabilitats del cos, posteriorment.⁵⁵

En casos de violència institucional atesos pel SAIDAVI i ocorreguts a la presó, les persones també van denunciar haver rebut comentaris com: "moro de mierda, todos los rezos no van a salvarte" o "llama a tu Dios que te salve". Aquest és un altre element que posa de manifest l'estructuralitat del racisme, que no és exclusiu dels agents de policia, sinó que també està integrat a les diferents institucions del sistema penal.

Fotografia de Teresa Palomo

1.2.1.2. Qüestionament de la veracitat de la persona i criminalització segons el perfil racial

La matinada del 30 d'agost del 2022, E. V. estava assegut a la Rambla de Barcelona quan se li van acostar dos individus que li van demanar una cigarreta. Quan els va respondre que no en tenia, un li va clavar un cop al pit amb la intenció que l'altre li prengués el telèfon, i va sortir corrents. E. V. el va perseguir i uns carrers més avall va aconseguir atrapar el lladre i recuperar el seu telèfon. En aquell precís moment van arribar quatre agents de la Guàrdia Urbana de Barcelona, fet pel qual E. V. va sentir alleujament, ja que creia que el podrien ajudar. Però els agents van treure la porra extensible i, sense dir res, sense escoltar el que repetia E. V.: "Es mi teléfono móvil, me estaban robando", ni intentar esbrinar què estava passant, li van propinar, amb excessiva força i brutalitat, múltiples cops a la cuixa esquerra i, especialment, a l'avantbraç esquerre, que li van provocar hematomes a la cama i una fractura del cúbit del braç esquerre. Posteriorment, com a mínim dos agents el van llançar a terra de forma violenta i el van retenir recolzant el genoll a la seva esquena, mentre un tercer li treia el telèfon mòbil que acabava de recuperar. En múltiples ocasions E. V. va manifestar als agents de manera clara que aquell era el seu telèfon i que li acabaven de robar, però en cap cas van escoltar la seva versió dels fets. E. V. manifesta que el fet que ell sigui una persona racialitzada va ser determinant per explicar una actuació policial absolutament gratuïta i desproporcionada, tant per la brutalitat immediata dels cops, com per la incredulitat de la seva versió que, probablement, no hauria passat si el que hagués denunciat el robatori hagués tingut altres característiques ètnicoracials. Dos anys després dels fets, s'ha presentat un escrit d'acusació contra els agents per delictes de lesions i contra la integritat moral.⁵⁶

Dos dels elements que s'identifiquen com a desencadenants de situacions de violència són, d'una banda, l'associació d'una persona amb un fet delictiu segons el seu perfil racial i, de l'altra, el no reconeixement o el qüestionament de la veracitat de la informació que dona la persona. Pel que fa a això últim, un exemple que s'afegeix al cas anterior, atès pel SAIDAVI, és una situació atesa per aquest mateix servei, en què agents de seguretat privada al transport públic de Barcelona (per tant, amb funcions públiques) van retenir i van emmanillar una dona davant del seu fill petit quan aquesta es va identificar amb un passaport no espanyol. Els agents van qüestionar l'adreça que els havia proporcionat.⁵⁷

56 • Irdia. (2023). *Informe sobre violència institucional 2022*. Irdia. https://irdia.cat/wp-content/uploads/2023/04/Informe-SAIDAVI-2022_CAST_digital-comprimido.pdf

57 • *Ibid.*

58 • Federació SOS Racisme. (2024). *El estado del racismo en el Estado español. Denuncias recopiladas*. SOS Racismo. <https://sosracismo.eu/wp-content/uploads/2024/07/INFORME-2024-1.pdf>

59 • Solé, O. (29 d'abril de 2024). Condenados a siete años de cárcel dos mossos por agredir y detener ilegalmente a un joven: "Fue innecesario y excesivo". *Eldiario.es*. https://www.eldiario.es/catalunya/condenados-siete-anos-carcel-mossos-agredir-detener-ilegalmente-joven-innecesario-excesivo_1_11327779.html

1.2.1.3. Desproporció en l'ús de la força

En diversos dels casos atesos pel SAIDAVI en què s'identifiquen actuacions racistes, i en què s'han iniciat procediments judicials contra efectius de les FCS per delictes de lesions o que atempten contra la integritat moral, s'identifica una absoluta desproporció en l'ús de la força exercida pels agents. Aquesta desproporció succeeix o bé perquè no hi ha justificació per a la intervenció policial i, per tant, qualsevol actuació posterior és desproporcionada; o bé perquè, encara que pugui ser una intervenció policial aparentment justificada, es fa un ús desproporcionat de la força.

En aquests casos, seguint els criteris establerts per l'OSCE, recollits més amunt, hi ha una gratuïtat en l'ús de la força que, juntament amb el perfil de la persona o l'expressió de comentaris racistes, porten a determinar que hi ha un biaix discriminatori a l'actuació policial.

N'és un exemple el cas que va passar a Navarra, i que va denunciar SOS Racisme, en què un jove va qüestionar el perquè d'un escorcollament mentre el facilitava als agents. Quan es va apujar la samarreta per mostrar que no tenia cap objecte, "en aquell moment l'agent colpeja el cap contra un tub de desguàs. Immediatament, un altre policia el torna a escorcollar amb molta força mentre un altre policia l'empeny contra la paret. De seguida, dos policies més l'agafen pels braços i intenten enderrocar-lo, mentre arriba un altre policia i en aquest intent tots cauen a terra. Un cop a terra, el posen de cap per avall amb les mans darrere de l'esquena i el genoll d'un al coll, de manera que no pot respirar a causa de la pressió. Crida molt del dolor perquè li estan causant molt de mal físic. Després el fiquen amb violència al cotxe patrulla i el traslladen a Comissaria".⁵⁸

Un altre cas destacat que l'ús desproporcionat de la força va quedar provat en seu judicial és el del Sr. I. H.⁵⁹ El 13 de novembre de 2020, cap a les 22:00 hores, es trobava amb dos amics al centre de la ciutat de Barcelona, quan una patrulla de Mossos d'Esquadra els va parar, juntament amb un altre grup de joves, quan tornaven a casa més tard del que permetia el toc de queda en aquell moment. Poc abans, a un dels seus amics li havien robat cinc euros quan s'anava a comprar una beguda a un venedor ambulat. L'afectat li ho va explicar al caporal, recriminant-li que no havien parat a qui li havia robat els diners i, en canvi, sí que ho van fer amb ell i els seus amics.

En aquest moment, el caporal, dirigint-se directament al Sr. I. H. a menys de mig metre de la cara, i amb un to prepotent i nerviós, li va dir: "Escúchame. Yo no soy adivino. ¿Tú eres adivino!? ¿Tú sabes lo que está pasando en la calle de allí?!". Tot seguit, l'agent, abusant del seu càrrec i amb ànim de castigar-lo, va colpejar fortament amb les dues mans a la cara del Sr. I. H., el va tirar a terra, el va arrossega i el va immobilitzar de forma violenta.

Quan l'afectat va cridar per demanar ajuda, els altres tres agents intervinents es van afegir a l'agressió, mantenint la immobilització i en cap cas impedit aquesta actuació desproporcionada. En aquells moments, mentre era immobilitzat a terra, els agents el van vexar dient-li a l'orella frases com "eres una basura, una mierda". A més, l'afectat va ser detingut sota la falsa acusació d'haver propinat una puntada de peu al caporal, fet que no va passar, tal com mostra el vídeo del moment dels fets (enregistrat íntegrament per una veïna). En concret, els agents van redactar a la minuta policial que "hi havia un grup de tres persones sud-americanes, alterats, agressius, cridant als agents i desobeint les seves indicacions".

Al Sr. I. H., els fets li van provocar diverses lesions físiques i psicològiques, a més de sentiments d'humiliació i menyspreu envers la seva dignitat i moral. Gairebé quatre anys després, l'abril del 2024, l'Audiència Provincial de Barcelona va dictar sentència condemnatòria per als quatre agents per la comissió dels delictes contra la integritat moral, lesions, detenció il·legal i falsedat en documents oficials. La sentència és recorreguda per la representació legal dels agents.

2

Parades,
identificacions i
registres per perfil
racial: una anàlisi
qualitativa

“Persegueixen un ser i no un fer. Et persegueixen no per allò que has fet, sinó per qui ets. És dret penal de l'enemic i s'aplica en aquest moment històric sota criteris purament racials”, Pastora Filigrana, experta advocada en drets humans.⁶⁰

Per perfil ètnic o racial (*racial/ethnic profiling*, en anglès) ens referim a l'ús de generalitzacions basades en la raça i/o l'ètnia, així com aquelles que permeten inferir-les (com l'origen nacional o la religió, per exemple), en lloc de proves objectives o el comportament individual com a elements determinants per aplicar el dret i/o avançar investigacions sobre qui participa en activitats delictives o puguin fer-ho.⁶¹

Mentre que un control d'identitat és aquell que consisteix en el requeriment d'identificació personal per efectius policials en via pública o en un altre lloc, per prevenir un delictes o obtenir-ne informació, una identificació per perfilació racial és aquella motivada per qüestions racials en comptes de sospites raonables que evitin l'abús i l'arbitrarietat. Per *sospita raonable* entenem informació, evidències o fets que permetrien a un observador objectiu afirmar que la persona en qüestió pot haver comès un delictes.⁶²

Quan parlem de *perfilació racial*, parlem d'una pràctica policial endèmica⁶³ a l'Estat espanyol i a tota la Unió Europea (UE).⁶⁴ Així ho ha expressat recentment l'Agència de Drets Fonamentals de la UE (FRA, per les sigles en anglès) en el primer informe íntegrament sobre racisme policial, en què assenjala qüestions estructurals arrelades a la tasca policial. De fet, la FRA fa anys que alerta sobre la freqüència d'aquests controls i indica que, si bé la policia pot parar i identificar per diverses raons, “elaborar perfils en què la raça i l'ètnia són l'única base per aturar algú és il·legal”.⁶⁵ A més, aquest organisme assenjala la necessitat de garantir la recollida de dades sobre aquestes pràctiques mitjançant mecanismes independents de supervisió i denúncia.⁶⁶ Aquests assenyalaments coincideixen amb els que des de fa anys fan organitzacions de la societat civil: opacitat a les FCS, insuficiència de mecanismes de rendició de comptes, així com manca d'independència a l'hora de fiscalitzar la mala praxi policial.⁶⁷

60 • Entrevista 006, 2024.

61 • García Añón, J., Llorente Ferreres, A., Bradford, B., García Sáez, J. A., y Gascón Cuenca, A. (2013). *Identificación policial por perfil étnico en España. Informe sobre experiencias y actitudes en relación con las actuaciones policiales.*

62 • Tribunal Europeu de Drets Humans, *Gusinski c. Rusia*, App. No. 70276/01, (29 de maig de 2004) par. 53.

63 • Consell de Drets Humans de les Nacions Unides. (2018). *Informe del Grupo de Trabajo de Expertos sobre los Afrodescendientes acerca de su misión a España.* Naciones Unidas. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g18/249/78/pdf/g1824978.pdf>

64 • Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea (FRA). (2017). *Being Black in the EU Second European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS II).* FRA. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-being-black-in-the-eu-summary_en.pdf

65 • Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea (FRA). (2021). *Your rights matter: Police stops - Fundamental Rights Survey.* FRA. <https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fundamental-rights-survey-police-stops>

66 • Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea (FRA). (2024). *Abordar el racismo en la policía.* FRA. <https://fra.europa.eu/en/news/2024/tackling-racism-policing>

67 • Irídia, Novact i Rights International Spain. (2022). *Transparencia y rendición de cuentas de los cuerpos policiales en el Estado español.* Irídia. <https://iridia.cat/wp-content/uploads/2022/10/Transparencia-y-mecanismos-de-control-de-los-cuerpos-policiales-en-el-Estado-espanol-INFORME.pdf>

68 • Parlament Europeu (27 de novembre de 2020). Los estados deben hacer más para acabar con los perfiles étnicos. PACE. <https://pace.coe.int/en/news/8114/les-etats-doivent-faire-plus-pour-eradiquer-le-profilage-ethnique-selon-une-commission-de-l-apce>

69 • Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH). (16 d'abril de 2019). *Lingurar v. Romania*, Application no. 48474/14. TEDH. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22documentcollectionid%22:%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%7D>

70 • Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides (2009). *Rosalind Williams Lecraft c. España*, CCPR/C/96/D/1493/2006, par. 7.2.

71 • Díaz de Sarralde, A. (15 de desembre de 2018). El policia que me identificó dijo que tenía órdenes de buscar a personas con mi color de piel. *Eldiario.es*. https://www.eldiario.es/euskadi/policia-identifico-ordenes-buscar-personas_128_1793868.html

72 • Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides (2009). *Rosalind Williams Lecraft c. España*, CCPR/C/96/D/1493/2006, par. 7.2.

73 • Tribunal Constitucional Sala Segona. Sentència 13/2001, de 29 de gener de 2001. BOE núm. 52 d'1 de març de 2001. <http://hj.tribunalconstitucional.es/es/Resolucion/Show/4309>

74 • Consell de Drets Humans de les Nacions Unides. (2018). *Informe del Grupo de Trabajo de Expertos sobre los Afrodescendientes acerca de su misión a España (A/HRC/39/69/Add.2)*. par. 19.

A escala internacional, han estat nombrosos els pronunciaments contra aquesta pràctica. Des de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa (PACE)⁶⁸ han sol·licitat posar fi al Tribunal Europeu de Drets Humans⁶⁹ (TEDH), que ha reconegut que aquesta forma policial de procedir pot conduir al racisme institucional. Per la seva banda, el CCPR parla d'una forma d'actuar contrària al dret internacional⁷⁰ en matèria de no discriminació que vulnera el Pacte internacional de drets civils i polítics. Així ho va dictaminar en la decisió del cas *Rosalind Williams Lecraft c. España*, en definir aquesta actuació com una discriminació il·legal, després que el policia que va parar Rosalind li digués que tenia ordres d'identificar “persones com ella”; és a dir, “pel color de la pell”.⁷¹

“El Comitè estima que és legítim efectuar controls d'identitat de manera general amb finalitats de protecció de la seguretat ciutadana i de prevenció del delictes o amb la intenció de controlar la immigració il·legal. Ara bé, **quan les autoritats efectuen aquests controls sobre la base de característiques físiques o ètniques de les persones objecte d'aquests, no s'han de prendre en consideració com a indicis d'una possible situació il·legal al país.** Tampoc no s'han de fer de tal manera que només les persones amb determinats trets físics o ètnics siguin assenyalades. Pel contrari, no només afectaria negativament la dignitat de les persones afectades, sinó que a més a més contribuiria a la propagació d'actituds xenòfobes entre la població en general i seria contradictori amb una política efectiva de lluita contra la discriminació racial.”⁷²

La resolució va venir motivada pel desemparament que va patir aquesta ciutadana afroamericana, resident a l'Estat espanyol, després de recórrer a totes les instàncies judicials espanyoles per denunciar una identificació racial en una estació de tren a Saragossa. Tot i això, seria el CCPR qui li donaria la raó, ja que el Tribunal Constitucional (TC)⁷³ havia considerat justificada aquella actuació policial, que es fonamentava únicament en el color de pell. Més endavant, abordarem el cas i la sentència del TC.

També referint-se a l'Estat espanyol, el Grup de Treball d'Experts es va pronunciar sobre els afrodescendents davant del Consell de Drets Humans de les Nacions Unides, el qual, el 2018, en el seu informe de missió a Espanya,⁷⁴ va assegurar que les identificacions per perfil racial són “**un problema endèmic**” a l'Estat.

“Aquesta pràctica generalitzada no només discrimina els estrangers i els ciutadans espanyols que pertanyen a minories ètniques, sinó que també alimenta el racisme, ja que aquells que presencien aquestes interpel·lacions donen per fet que les víctimes desenvolupen activitats delictives.”⁷⁵

Aquell mateix any, la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI, per les sigles en anglès) va sostenir que **“l’elaboració de perfils segons la raça per les autoritats encarregades de fer complir la llei és un problema continu”** a l’Estat espanyol.⁷⁶ Per part seva, l’Assemblea Parlamentària del Consell d’Europa va aprovar el 2021 una resolució en què, entre altres recomanacions, instava els estats a condemnar i prohibir els perfils ètnics si encara no ho havien fet, crear mecanismes independents de denúncia i promoure codis de conducta que acabïn amb els comportaments racistes per part dels cossos policials.⁷⁷

L’any 2013, el Defensor del Poble va alertar que havia rebut queixes en les quals es concretava el lloc i l’hora de més de 300 controls d’identificació basats en el perfil ètnicoracial. Davant d’aquesta magnitud, va elevar a la Direcció General de Policia (DGP) un conjunt de recomanacions que incloïen **i)** l’establiment per part del Cos Nacional de Policia (CNP) de l’ús sistemàtic de formularis d’identificació i registre en què hi constessin l’ètnia, raça i/o nacionalitat de la persona sotmesa al control d’identitat, així com el motiu de la identificació; **ii)** elaborar un sistema estadístic de recopilació i seguiment de les dades desglossades per raça, ètnia i/o nacionalitat; **iii)** la redacció d’un manual de procediment sobre l’ús dels formularis adreçat a tots els membres del CNP; **iv)** la formació específica en matèria de diversitat cultural i sobre la manera de dur a terme controls d’identitat d’acord amb el principi d’igualtat i la prohibició de discriminació; i **v)** la constitució d’un mecanisme de reclamacions encarregat de rebre queixes individuals de persones objecte d’identificació sobre possibles discriminacions per part de funcionaris de policia.⁷⁸ Fins ara, i fins on s’ha pogut establir en aquesta investigació, el CNP no ha implementat cap de les recomanacions esmentades.

És important advertir que actualment no hi ha eines quantitatives que puguin assabentar-se de la dimensió d’aquest tipus d’actuacions, més enllà dels esforços de sistematització d’alguns projectes de recerca acadèmica o de registres realitzats per organitzacions antiracistes i de drets humans.

75 • *Ibíd.*

76 • Comissió Europea contra el Racisme i la Xenofòbia. (2018). *Informe de la ECRI sobre España (quinto ciclo de supervisión)*, Consell d’Europa, par. 81, <https://rm.coe.int/fifth-report-on-spain-spanish-translation-/16808b56cb>

77 • Assemblea Parlamentària del Consell d’Europa. (2021). *Ethnic profiling in Europe: a matter of great concern. Resolution 2364.*

78 • Defensor del Poble. (15 de maig de 2013). La Defensora del Pueblo formula nuevas recomendaciones para acabar con los controles de identificación basados en perfiles raciales. *Defensor del Poble.* <https://www.defensordelpueblo.es/noticias/la-defensora-del-pueblo-formula-nuevas-recomendaciones-para-acabar-con-los-controles-de-identificacion-basados-en-perfiles-raciales-2/>

INFOGRAFIA 1. Dades quantitatives existents sobre les parades per perfil racial a l'Estat espanyol i la UE.

<ul style="list-style-type: none"> Agència de Drets Fonamentals de la UE, <i>Ser negra a la UE</i>, publicat el 2018: el 24% de les persones enquestades va afirmar que havien estat detingudes els cinc anys anteriors a l'enquesta; entre elles, el 41% va considerar que la parada va ser per perfilació racial. 			
<ul style="list-style-type: none"> Universitat de València, informe <i>Identificacions policials per perfil ètnic a Espanya, 2013</i>: 			
	Persones gitanes van ser identificades fins a	10	vegades més que persones blanques
	Persones magribines van ser identificades fins a	7,5	
	Persones afrolatinoamericanes van ser identificades fins a	6,5	
<ul style="list-style-type: none"> Associació Pro Drets Humans va realitzar el 2016 un estudi d'observació directa dels controls policials a la principal estació d'autobusos de Granada. Els resultats van oferir les següents taxes de risc: 			
	negra	42:1	sent 1 el total de parades policials que pot patir una persona blanca
	gitana	12:1	
	àrab (magrebí)	10:1	
	latinoamericana	8:1	
<ul style="list-style-type: none"> SOS Racisme Catalunya, en el marc del seu projecte "Pareu de parar-me: l'aparença no és motiu", va publicar un informe sobre identificacions policials per perfil racial el 2019, en què conclouia que per cada 1 persona amb nacionalitat espanyola que s'identifica, són 7,4 els estrangers als quals la policia requereix la documentació. 			
<ul style="list-style-type: none"> Equip d'implementació Afrodescendent i Rights International Spain, informe <i>La crisi sanitària de la COVID-19: racisme i xenofòbia durant l'estat d'alarma a Espanya, 2020</i>: 		més del 70%	de les persones enquestades van denunciar identificacions per perfil racial (33 d'un total de 47)

“La recollida de dades sobre el comportament policial, així com ho és la de qualsevol institució, és fonamental. Però no només la recollida, també l’anàlisi per treure’n conclusions i, a partir d’aquí, implementar polítiques”. Antumi Toasijé, expresident del CEDRE.⁷⁹

Cal esmentar, també, l’ancoratge legal d’aquestes pràctiques (Llei d’estrangeria) que, com s’ha assenyalat, queden provades a la sentència del Tribunal Constitucional (TC) relativa al cas de Rosalind Williams: fer servir el marcador racial per detectar persones en situació administrativa irregular i expulsar-les del país, amb tancament previ als centres d’internament d’estrangers (CIE) on sovint es denuncien abusos, maltractaments i/o tortures.⁸⁰ Aquesta pràctica no es pot deixar d’analitzar sense una revisió crítica de l’actual concepte de frontera, que ha passat de ser interpretada com una línia fixa que divideix la sobirania entre estats, a ser entesa com el conjunt de polítiques i pràctiques de control, detenció i deportació dins del territori del mateix Estat, com a resposta a la limitació del fenomen migratori.⁸¹ Sota aquesta lectura, les identificacions i els registres per perfil racial es converteixen en una acció més de les polítiques de frontera, que s’expandeixen també a l’espai públic i limiten el dret a la mobilitat i la lliure circulació. Tot això emparat per un marc conceptual de colonialitat, que planteja la continuïtat de l’estructura colonial racista a les lògiques, la legislació i les pràctiques contemporànies de governança de les migracions.⁸²

Això genera nombrosos impactes individualment i col·lectivament.⁸³ Des de l’estigmatització i la criminalització d’una part de la societat sobre la qual s’actua sistemàticament, enviant un missatge de perillositat a la resta de la població que no pateix aquestes situacions (almenys segons la condició racial), fins a conseqüències en la salut física i mental de les comunitats i persones no blanques.⁸⁴ A més, aquesta pràctica limita les opcions de moviment i restringeix la capacitat organitzativa de la societat civil afectada, la qual veu vulnerats els seus drets i llibertats per la criminalització de “ser” i no de “fer”.

Fotografia de Teresa Palomo

79 • Entrevista 007, 2024.

80 • Báez Boza, A. (3 d’abril de 2024). Los CIE, cárceles encubiertas para intimidar a la población migrante según un informe de la APDHA. *El Salto Diario*. <https://www.elsaltodiario.com/migracion/cies-carceles-encubiertas-intimidar-poblacion-migrante-segun-un-informe-apdha>

81 • Lo Coco, D. (2023). *Colonialidad y racismo en el sistema de deportación español: prácticas excepcionales y violencia durante las deportaciones a Marruecos*. Migraciones. Publicación Del Instituto Universitario De Estudios Sobre Migraciones, (58), 1-22. <https://revistas.comillas.edu/index.php/revistamigraciones/article/view/18810>

82 • Cazzato, L. (2016). *Mediterranean: coloniality, migration and decolonial practices*. *Rivista di Studi Politici*, 5(1), 1–17. DOI: <https://doi.org/10.6093/2279-7629/3978>

83 • Rights International Spain. (2023). *Encuesta sobre identificaciones policiales basadas en uso del perfilamiento étnico y racial*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2023/05/Encuesta-sobre-identificaciones-policiales-basadas-en-uso-del-perfilamiento-etnico-y-racial-4.pdf>

84 • Rights International Spain. (2019). *Bajo sospecha. Impacto de las prácticas policiales discriminatorias en España*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/bajo-sospecha-impacto-de-las-practicas-policiales-discriminatorias-en-espana/>

2.1 Perfilació racial com a via d'entrada a abusos més grans

85 • Entrevista 003, 2024. Per petició expressa de la persona, se n'ha mantingut l'anonimat.

86 • Consell de Drets Humans de les Nacions Unides. (2020). *COVID-19, racismo sistémico y protestas mundiales*. Alto Comisionado de Naciones Unidas para los Derechos Humanos. <https://www.ohchr.org/es/documents/thematic-reports/ahrc4544-covid-19-systemic-racism-and-global-protests-report-working>

87 • Rights International Spain y Equipo de Implementación del Decenio Afrodescendientes de las Naciones Unidas. (2020). *La crisis sanitaria del COVID-19: racismo y xenofobia durante el estado de alarma en España*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2022/03/Racismo-y-Xenofobia-durante-el-estado-de-alarma.pdf>

88 • *Ibid.*

*Aquesta pràctica policial acaba condicionant de forma important la teva capacitat de mobilitat, especialment si ets una persona en situació administrativa irregular, per la por de ser tancat al calabós o en un CIE per a ser deportat. A Madrid, hem tingut nois que, després de patir aquests controls i d'haver estat portats a comissaria, els han deixat anar a les 3 de la matinada, quan ja no hi havia transport per tornar a casa seva”, responsable de l'àrea residencial d'un projecte d'acollida per a joves en situació de sensellarisme.*⁸⁵

Actuar contra les identificacions per perfil racial és primordial per a garantir la protecció dels drets i les llibertats fonamentals. A més, les investigacions mostren que si és una pràctica violenta per als qui la pateixen, aquesta violència no acaba aquí, ja que els controls de perfil racial sovint actuen com una porta d'entrada a abusos policials encara més grans.

El Grup de Treball d'Experts sobre els Afrodescendents de les Nacions Unides va indicar el 2020 que durant la pandèmia derivada de la COVID-19, l'Estat espanyol va ser el segon país més vegades assenyalat per vulnerar els drets de les persones racialitzades, en una posició tan sols per darrere dels EUA.⁸⁶ A més, va destacar les actuacions desproporcionades i l'abús policial iniciat sovint després d'una identificació per perfil racial. La investigació, que es va dur a terme en diferents països, assenjala un augment de la violència policial en general i contra persones racialitzades⁸⁷ en especial. La majoria de les persones enquestades per a l'apartat de l'Estat espanyol van denunciar que la seva interacció amb la policia s'havia iniciat amb una identificació per perfil racial, i que aquesta actuació havia escalat a l'ús de la força injustificada per part de les FCS desplegades per tot el territori.⁸⁸

N'és un exemple el cas de C. I., un jove nord-americà que va denunciar haver patit maltractaments i tortures a mans de diversos agents de la Policia Nacional al seu domicili de Carabanchel, Madrid, per enregistrar amb el mòbil des de la finestra de casa seva una identificació policial per perfil racial precedida per una actuació desproporcionada. El cas va ser sobresegut per la justícia espanyola, però l'Equip d'Implementació del Decenni Afrodescendent juntament amb Rights International Spain van portar davant l'Alt Comissionat per als Drets Humans de les Nacions Unides (ACNUDH) una denúncia contra la policia per tortura i abusos racistes.

Aquestes organitzacions van emetre una comunicació⁸⁹ en què s'assenyalava que el que havia viscut C. I. “tenia com a objectiu humiliar-lo pel seu color de pell i la seva nacionalitat, recurrent al terror, la violència i penes corporals perquè esborrés imatges d'una actuació policial cap a una altra persona afrodescendent”, i que no difongués les imatges enregistrades. La víctima va ser sotmesa al Protocol d'Is-tambul;⁹⁰ procés que recull les normes internacionals per documentar la tortura i les seues conseqüències. En el seu cas es van detallar múltiples cicatrius, una al pòmul dret, lesions a les dues nines, dolor a l'espatlla esquerra, estrès, por i impactes psicològics negatius sobre la identitat i la relació amb l'entorn.

“Cridava que no podia respirar, tenia el meu cos immobilitzat i, tot i així, l'agent continuava amb el seu genoll al meu coll. No sé quant va durar, però per mi va ser molt”. C. I.

A la denúncia que C. I. va interposar contra els agents assenyala que, estant reduït a terra, en comprovar la seva nacionalitat nord-americana, el policia que tenia un genoll sobre el seu coll va començar a fer bromes sobre la mort de Floyd, que havia passat tot just uns dies enrere, el 25 de maig del 2020, a conseqüència de la pressió exercida pel genoll d'un policia sobre el coll.

També un dia 25, però a l'octubre del 2016, moria Elhadji Ndiaye, un home senegalès de 42 anys identificat a la via pública per la Policia Nacional i traslladat a la Comissaria d'Iruñea (Pamplona), on es va comunicar la seva mort sota custòdia policial poc després de la seva detenció. A partir dels testimonis de l'actuació policial i la posterior publicació d'imatges que mostren el moment de la detenció,⁹¹ des de les organitzacions i col·lectius antiracistes es va assenyalar la perfilació racial com a desencadenant d'una intervenció emmarcada en el racisme institucional amb un tràgic final.⁹²

De la mateixa manera va passar amb Mame Mbaye, senegalès que va morir a la via pública minuts després d'una persecució de la Policia Municipal de Madrid.⁹³ La jutgessa que va portar la causa de Ndiaye la va arxivar després d'un informe forense que considerava la seva mort en dependències policials com a “natural”.⁹⁴ Malgrat tot, vuit anys després la família de Ndiaye continua lluitant per via administrativa per obtenir justícia. A més, de la mateixa manera que el Sindicat de Manters de Madrid va apuntar sobre el seu company Mbaye, les organitzacions SOS Racisme Nafarroa i Àfrica United actualment assenyalen que la mort de Ndiaye va ser conseqüència d'un racisme institucional,⁹⁵ per la qual cosa exigeixen respostes a preguntes que mai les van contestar, en què la primera és: “Per què el van parar?”.

89 • Ouled, Y. (10 de desembre de 2020). Un estadounidense lleva ante la ONU su denuncia por una agresión policial racista en Madrid. *Público*. <https://www.publico.es/sociedad/xenofobia-estadounidense-lleva-onu-denuncia-agresion-policial-racista-madrid.html>

90 • Oficina de l'Alt Comissionat de Nacions Unides pels Drets Humans. (2004). *Protocol d'Estambul. Manual para la investigación y documentación eficaces de la tortura y otros tratos o penas crueles, inhumanos o degradantes*. OACNUDH. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/training8rev1sp.pdf>

91 • Ahotsa. (24 d'octubre de 2018). Dos años después, sigue sin esclarecerse la muerte de Elhadji Ndiaye en comisaría. *Ahotsa*. <https://ahotsa.info/albisteak/dos-anos-despues-sigue-sin-esclarecerse-la-muerte-de-elhadji-ndiaye-en-comisaria/>

92 • SOS Racisme Nafarroa. (24 d'octubre de 2023). Elhadji Gogoan. Federació SOS Racisme. <https://sosracismo.eu/sos-racismo-nafarroa-articulo-de-opinion-elhadji-gogoan/>

93 • Desalambre. (22 d'abril de 2019). La Justicia ratifica que la Policía no fue responsable de la muerte del mantero de Lavapiés Mame Mbaye. *Eldiario.es*. https://www.eldiario.es/desalambre/justicia-archiva_1_1588745.html

94 • Poder Judicial. (30 de juny de 2017). La jueza archiva la causa por el fallecimiento de un detenido en las dependencias de la Policía Nacional de Pamplona. *Comunicación Poder Judicial*. https://www.poderjudicial.es/portal/site/cgpj/menuitem.65d2c4456b6ddb628e635fc1dc432ea0/?vgnextoid=5cfa1cc00b8fc510VgnVCM1000006f48ac0aR CRD&vgnextchannel=ab90825dd79f0310VgnVCM1000006f48ac0aR CRD&vgnextfmt=default&vgnextlocale=en&lang_chosen=en

95 • SOS Racisme Nafarroa. (24 d'octubre de 2023). Elhadji Gogoan. Federació SOS Racisme. <https://sosracismo.eu/sos-racismo-nafarroa-articulo-de-opinion-elhadji-gogoan/>

2.2 Implementació d'eines contra la perfilació racial

96 • Entrevista 002, 2024.

97 • Oficina de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans (OACNUDH). (2020). *Recomendación general n.º 36. Prevención y lucha contra la elaboración de perfiles raciales por parte de los funcionarios encargados de hacer cumplir la ley*. OACNUDH. <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CERD/GC36/Spain.DOCX>

98 • Ouled, Y. (5 de juliol de 2019). El nuevo alcalde de Madrid suprimirá el protocolo contra las identificaciones policiales discriminatorias. *Liberties*. <https://www.liberties.eu/es/stories/alcalde-madrid-elimina-formularios/17391>

“Potser aquestes eines no són la panacea, però si alguna cosa hem vist de les experiències en la seva implementació és que en el moment en què obligues els agents a motivar les seves actuacions de parada i identificació, aquestes es redueixen dràsticament. És una manera de destinar aquests recursos a una altra cosa que no sigui aturar persones innocents”, María Nieves Arrese, codirectora del projecte “Policia, formes d'intervenció administrativa, seguretat ciutadana i drets fonamentals” de la UPV/EHU.⁹⁶

Per intentar donar resposta a l'anterior pregunta plantejada per les organitzacions antiracistes (“Per què el van parar?”), en els darrers anys s’han intentat implementar en diferents punts de l’Estat espanyol eines destinades a obtenir informació en les tasques policials de parada, identificació i registre. En particular, parlem dels formularis de parada i registre, també anomenats *formularis d’inscripció policial* (FIP), una eina pensada per detectar biaixos discriminatoris i impulsar una anàlisi de les tasques policials de parada i identificació. Per això, es recullen per escrit (i/o de forma digital) dades com la nacionalitat de les persones aturades i identificades, la motivació de l’actuació policial i el resultat que se n’obté. Aquesta informació permet veure quins són els grups de població més controlats, les raons dels controls esmentats i si el resultat final és positiu en termes policials, és a dir, si s’havia comès o s’estava cometent un delicte.

Aquestes eines han estat recomanades en nombroses ocasions per diferents organismes internacionals, com és el cas del Comitè per a l’Eliminació de la Discriminació Racial (CERD)⁹⁷ de l’ONU o la FRA. A escala estatal, el Defensor del Poble, a la Recomanació 45/2013, de 17 d’abril de 2013, va instar el Ministeri de l’Interior perquè s’implementés en totes les FCS. No obstant, actualment només s’han implementat en fases pilot a policies locals i municipals en alguns punts concrets de l’Estat i, malgrat que va funcionar per a detectar la discriminació racial, i per decisions polítiques, no van obtenir continuïtat.⁹⁸ Aquests programes pilot es van desenvolupar mitjançant el projecte *Strategies for Effective Police Stop and Search* (STEPPS, traduït al català com ‘estratègies d’identificació policial efectiva’) i del Programa per a la identificació policial eficaç (PIPE).

Així mateix, el fet que els formularis únicament s'hagin implementat fins ara a policies autonòmiques, municipals o locals, implica deixar fora els que realitzen el gruix de les identificacions, a causa de les competències en matèria d'estrangeria: la Policia Nacional i la Guàrdia Civil. Això malgrat el compromís exprés de la Direcció General de Policia que, en relació amb les recomanacions del Defensor del Poble, va informar que “el segon semestre del 2017 s'iniciarà el desenvolupament de la nova aplicació informàtica per a la realització del projecte d'elaboració de formularis d'identificació de persones”.⁹⁹ A més, el 2019, sent l'Estat espanyol partícip del CERD respecte de l'elaboració de la Recomanació general núm. 36 sobre prevenció i lluita contra la perfilació racial per part de la policia, es va contestar que el PIPE era una bona pràctica per “evitar el perfil racial” (sic) i es va presumir que en aquell moment s'estava desenvolupant per les policies locals de Fuenlabrada, Castelló, Màlaga, la Corunya i Madrid, amb l'objectiu de:

*“Millorar l'eficàcia policial en aquesta matèria, prevenir i controlar qualsevol biaix discriminatori en aquestes actuacions, impulsar l'anàlisi periòdica de les identificacions policials realitzades, sensibilitzar i formar els components de les policies públiques en una gestió adequada de les identificacions policials”.*¹⁰⁰

Tanmateix, un any després, a la Comissió d'Interior que va tenir lloc al Congrés dels Diputats el desembre de 2020, el director general de la Policia, Francisco Pardo, interpel·lat per la llavors diputada d'Esquerra Republicana, María Dantas, sobre l'existència de la perfilació racial i d'un racisme que és institucional, aquest va negar l'existència del primer i posteriorment va afegir: “No existeix això que vostès han anomenat racisme institucional”.¹⁰¹

99 • Referència a la queixa emesa a la Direcció General de la Policia el 2016 (Expedient n.º 12246699). Rights International Spain. (març de 2021). Carta al ministre de l'Interior amb motiu del Dia Internacional contra la Discriminació Racial. *Rights International Spain*. <https://rightsinternationalspain.org/en/carta-al-ministro-del-interior-con-motivo-del-dia-internacional-contra-la-discriminacion-racial-2021/>

100 • Oficina de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans. (2019). *Resumen sobre buenas prácticas en España para prevenir y combatir el perfilamiento racial*. Ministeri d'Afers Exteriors, Unió Europea i Cooperació. <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CERD/GC36/Spain.DOCX>

101 • “No existe eso que ustedes han llamado racismo institucional”, director general de la Policía, Francisco Pardo. Congreso de los Diputados - Canal Parlamento. Comisión de Interior (30/12/2020) [Vídeo]. YouTube. https://youtu.be/UNJB_V1xmao?t=15313

Fotografia de Teresa Palomo

2.3 Aprenentatges, resistències i debats en la implementació d'eines contra la perfilació racial

102 • Entrevista 006, 2024.

*“No n’hi ha prou amb implementar aquestes eines, s’han de crear amb la participació dels col·lectius afectats, amb les subjectivitats. Una participació en el disseny, en la implementació i en la posterior anàlisi dels resultats. No es tracta només de posar-les en marxa, s’ha de comunicar de manera transparent allò que s’extreu del seu funcionament”, Pastora Filigrana, advocada defensora de drets humans.*¹⁰²

El Regne Unit i els Estats Units són països que tenen més experiència en aquest tipus d'eines contra la perfilació racial en tasques policials de parada, identificació i registre, si bé també s’han implementat en països com Suïssa o els Països Baixos. A començaments de segle es van introduir a Anglaterra i Gal·les amb la finalitat d’augmentar la responsabilitat de l’ús de les facultats de parada i registre a través d’un control més gran. Així van començar a funcionar els formularis d’identificació i registre per cada identificació que feia un agent policia, el qual lliurava una còpia a la persona identificada. A més, implicava la supervisió i la gestió de comandaments superiors sobre les pautes d’identificació; l’ús de bases de dades per fer-ne seguiment i identificar patrons de parada i registre problemàtics, i iniciatives per compartir les anàlisis i estadístiques amb la ciutadania.

L’experiència del Regne Unit va influir a l’Estat espanyol, on els formularis de parada van arribar a finals del 2006 gràcies a l’Open Society Justice Initiative (OSJI). Aquesta organització va plantejar un projecte a escala europea que va posar sobre la taula de les institucions policials un assenyalament que feia anys que es feia des d’organitzacions i col·lectius socials: els diferents cossos policials europeus actuen amb un biaix racial a l’hora d’identificar i registrar persones. Aquest projecte europeu va motivar la participació entre les Polícies Locals de Fuenlabrada i Girona, els Mossos d’Esquadra a Catalunya, la Policia Nacional d’Hongria i el Ministeri de l’Interior de Bulgària per obtenir dades objectives de l’impacte del perfil racial en les identificacions policials. A més, el projecte va comptar amb l’assessorament de la Policia Metropolitana de Londres i la del comtat de Leicester, on ja feia anys que s’implementava.

Tot i això, no seria fins al 2007 que aquestes eines acabarien d’implementar-se als serveis policials de quatre municipis, cadascun dels quals va recollir dades de controls durant un període pilot d’almenys sis mesos. El primer es va emmarcar en el projecte STEPPS, que va funcionar entre el 2007 i el 2008 i va involucrar tres cossos de policia (Policia Local de Fuenlabrada, Girona i comissaria local dels Mossos d’Esquadra de Girona). Més tard, es va implementar el PIPE, que, dut a terme el 2012 i 2013, va involucrar dos cossos més (Policia Local de Castelló i Pedrezuela).

En el cas del PIPE, la iniciativa va ser coordinada per la Plataforma per la Gestió Policial de la Diversitat (PGPD), integrada per diverses ONG i Unijepol, l'associació nacional dels caps i comandaments de les policies locals espanyoles.

És important destacar que les dades obtingudes mitjançant aquestes eines van indicar que tots els cossos policials analitzats mostraven una taxa d'identificacions policials considerablement més gran per a població estrangera en comparació amb ciutadans espanyols.¹⁰³ Les taxes de desproporcionalitat van ser les més altes en el cas de la policia local de Girona, on una persona estrangera tenia cinc vegades més opcions de ser controlada. La taxa més baixa es va detectar a Castelló, on la probabilitat era de dues vegades i mitja més alta de ser controlats en relació amb la població estrangera.

A l'annex d'aquest informe s'inclouen els originals dels formularis usats en ambdós projectes, i a l'anvers dels formularis es dona informació del funcionament. Cal tenir en compte que tant STEPSS com PIPE introduïren una sèrie de normes per regular els criteris en la identificació i registre, així com formacions als agents de policia. D'aquesta manera, atès que es feia una identificació, els agents de policia havien d'emplenar un formulari registrant les dades ja esmentades i lliurar una còpia del formulari a la persona identificada. Posteriorment, la informació recollida era introduïda en una base de dades policial, permetent així la supervisió per part dels comandaments i caps de policia que, amb les dades a la mà, podien identificar biaixos i disfuncions. Finalment, però no menys important, els resultats de les anàlisis de dades eren compartides i debatudes amb diferents col·lectius locals.

103 • Open Society Foundation i Plataforma per la Gestió Policial de la Diversitat. (2015). *Identificaciones policiales imparciales y eficaces. Lecciones sobre la reforma en cinco servicios policiales españoles*. Fundación Secretariado Gitano https://www.gitanos.org/upload/33/59/1.4.0-OPE-ide-Identificaciones_policiales_imparciales_y_eficaces.pdf

Figura 1: Resultats de la implementació de STEPPS i PIPE en fase pilot

TAULA 1.1: Característiques clau dels serveis pilot				
	Població total (núm.)	Població no espanyola (%)	Taxa d'identificacions (/10 000 residents)	Desproporcionalitat (tots no-espanyols)
Projecte STEPSS				
Fuenlabrada, Policia Local	209 102	15.2	145.9	3.4
Girona, Mossos d'Esquadra	96 461	20.7	93.5	4.1
Girona, Policia Local	96 461	20.7	158.2	4.7
Projecte PIPE				
Castelló, Policia Local	177 469	19.9	24.5	2.5
Pedrezuela, Policia Local	5039	17.3	162.7	4.8
<p><i>Notes:</i> La taxa de desproporcionalitat és un índex o ràtio elevat que mostra la probabilitat que un ciutadà no espanyol sigui identificat per la policia en comparació amb una persona espanyola. Una xifra més gran que una altra indica un prejudici contra els ciutadans no espanyols. Les taxes d'identificacions i els càlculs de desproporcionalitat es basen en les dades generades en els sis mesos de realització de l'estudi pilot. Les xifres de població reflecteixen la població oficialment censada en el període dels projectes pilot.</p>				

Font: Open Society Foundation i Plataforma per la Gestió Policial de la Diversitat.

104 • *Ibíd.*

105 • *Ibíd.*

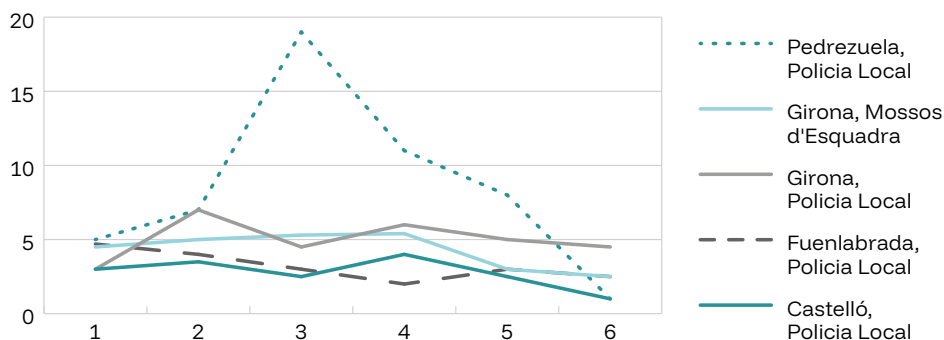
106 • Rodríguez-Pina, G. (15 de setembre de 2018). La Policía de Madrid prepara un protocolo para que las identificaciones tengan más garantías. *El País*. <https://elpais.com/ccaa/2018/09/14/madrid/1536934235045902.html>

107 • Plataforma per la Gestió Policial de la Diversitat. (s.f.). *Programa para la Identificación Policial Eficaz (PIPE)*. Observatori Religión. https://www.observatorioreligion.es/upload/67/54/Programa_PIPE.pdf

108 • Programa de col·laboració de l'Open Society Foundations amb la Plataforma per la Gestió Policial de la Diversitat (2013). *Guía para la Gestión Policial de la Diversidad*. Fundación Secretariado Gitano. https://www.gitanos.org/upload/72/39/1.4.1-FSG-gui_Guia_para_la_Gestion_Policial_de_la_Diversidad.pdf

109 • Rodríguez-Pina, G. (15 de setembre de 2018). La Policía de Madrid prepara un protocolo para que las identificaciones tengan más garantías. *El País*. <https://elpais.com/ccaa/2018/09/14/madrid/1536934235045902.html>

Figura 2. Taxes de desproporcionalitat per als ciutadans no espanyols en les identifications policials, període pilot de sis mesos, serveis policials participants a PIPE i STEPSS

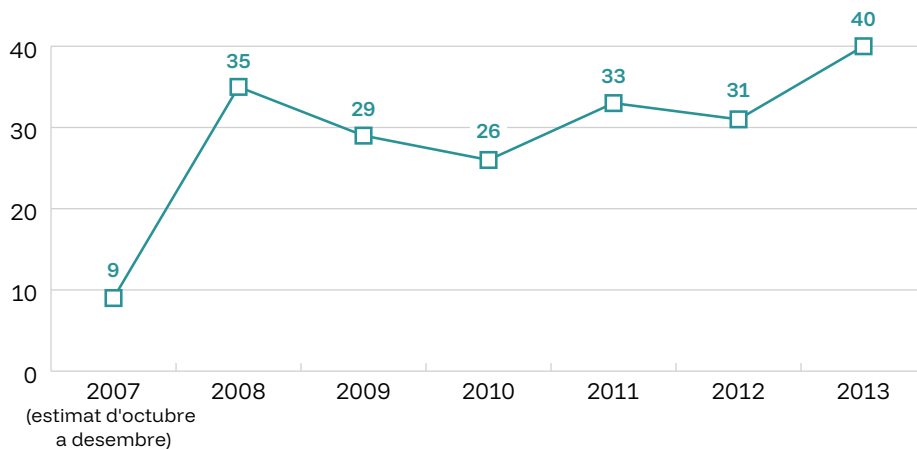

Font: Open Society Foundation i Plataforma per la Gestió Policial de la Diversitat

Segons dades de les administracions i les institucions implicades en tots dos projectes,¹⁰⁴ a Catalunya STEPPS va permetre obtenir per primera vegada informació objectiva que evidenciava que les persones no blanques, especialment magribines, patien més identifications. Així mateix, es va evidenciar que la població nord-africana tenia fins a cinc vegades més probabilitats de ser parada al carrer que una persona de nacionalitat espanyola.¹⁰⁵ Amb l'excepció de la Policia Local de Girona, la resta dels cossos policials mostren una tendència total descendent durant el període pilot d'implementació d'aquesta eina, cosa que indica que les reformes van tenir l'impacte previst i que les taxes de desproporcionalitat en les identifications van baixar.

A Fuenlabrada, tot just sis mesos després del projecte, la ràtio va baixar fins a 3,4 davant d'1, segons una auditoria externa encarregada pel mateix ajuntament de la localitat.¹⁰⁶ Alhora, en aquest mateix municipi madrileny, al primer any d'ús, es van obtenir resultats reveladors. L'anàlisi de les dades va mostrar que, de manera sobrerrepresentada, s'identificava població marroquina davant de població espanyola. Alhora, la taxa d'encert en termes policials en el segon any era més elevada.

Un any després de l'inici del PIPE,¹⁰⁷ la Policia de Fuenlabrada va reduir a la meitat les 8.000 identifications que els seus agents feien als carrers de la ciutat,¹⁰⁸ sense que això es traduís en una reducció de l'eficàcia de les identifications, ja que aquesta es va incrementar fins a assolir un índex del 40% d'identifications positives; és a dir, de cada 10 identifications i/o registres realitzats, 4 eren una infracció penal o administrativa. Inicialment, aquesta taxa rondava el 9%.¹⁰⁹

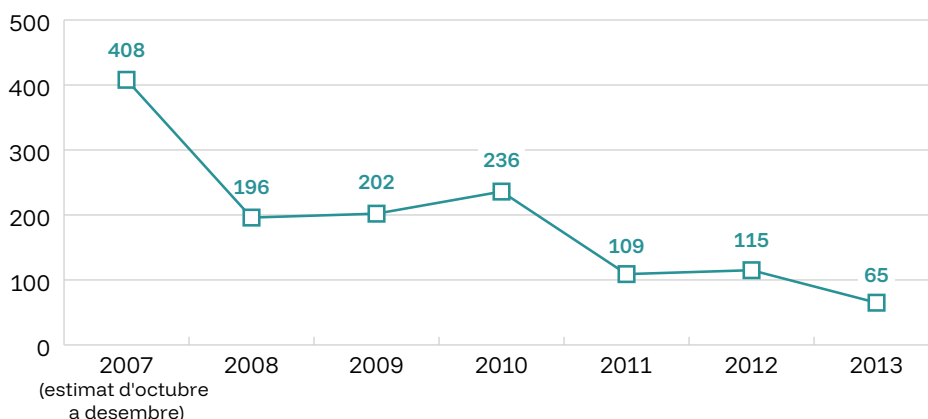
Figura 3. Taxes d'encert de les identifications a Fuenlabrada 2007-2013

Font: Open Society Foundation i Plataforma per la Gestió Policial de la Diversitat.

110 • Open Society Foundation i Plataforma per la Gestió Policial de la Diversitat. (2015). *Identificaciones policiales imparciales y eficaces. Lecciones sobre la reforma en cinco servicios policiales españoles*. Fundació Secretariado Gitano. https://www.gitanos.org/upload/33/59/1.4.0-OPE-ide-Identificaciones_policiales_imparciales_y_eficaces.pdf

L'Open Society Justice Initiative i la Plataforma per la Gestió Policial de la Diversitat van considerar aquestes eines fructíferes pel fet que:¹¹⁰

- Estan associades amb una reducció en les taxes d'identificacions, perquè els agents es van tornar més selectius en l'ús d'aquestes tàctiques. A la majoria dels llocs, el nombre d'identificacions i registres va baixar durant els sis mesos del projecte pilot.
- Les reformes estan associades amb una reducció en els nivells de desproporcionalitat a les identifications, cosa que suggereix reduccions en l'ús dels perfils ètnics per part de la policia.
- Els efectes positius de les reformes van ser mantinguts una vegada es va acabar l'estudi pilot. A Fuenlabrada, l'única seu on les dades estaven disponibles més enllà del període pilot, les millores han continuat de manera més duradora.

Figura 4. Taxes d'identificacions anuals (per cada 10.000 residents) 2007-2013, Policia Local de Fuenlabrada.

Font: Open Society Foundation i Plataforma per la Gestió Policial de la Diversitat.

111 • Ouled, Y. (5 de desembre de 2018). Formularios de identificación para acabar con la práctica "endémica" de uso de perfiles étnicos por la policía española. *Liberties*. <https://www.liberties.eu/es/stories/formularios-identificacion-perfil-etnico/16224>

112 • Águeda, P. (18 de juny de 2019). El acuerdo estrella de las derechas para la Policía Municipal de Madrid: suprimir un proyecto piloto antirracista. *elDiario.es*. https://www.eldiario.es/madrid/estrella-derechas-policia-madrid-antirracista_1_1494937.html

113 • Consell de Drets Humans de les Nacions Unides. (2015). *Informe del Relator Especial sobre formes contemporànies de racisme, discriminació racial, xenofòbia i altres formes connexes d'intolerància*, par. 28 i següents. <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Racism/A.70.335.pdf>

114 • Comissaria de Drets Humans del Consell d'Europa. (24 de novembre 2020). *Combating Racism and Racial Discrimination Against People of African Descent in Europe*, p. 11. Consell d'Europa. <https://rm.coe.int/combating-racism-and-racial-discrimination-against-people-of-african-d/1680a1c0b6>

115 • Tribunal Europeu de Drets Humans. *Caso Gilian y Quinton c. Reino Unido*, No. 4158/05, 28 de juny 2020.

Després del camí marcat per STEPPS i PIPE, hi ha hagut altres experiències amb un impacte desigual. És important destacar el projecte pilot implementat el 2018 al districte madrileny de Ciudad Lineal, que va ser introduït per l'Ajuntament de Madrid amb el suport d'OSJI i l'assessorament d'organitzacions de la societat civil.¹¹¹ No obstant, la seva eliminació encara en fase pilot va ser una de les primeres decisions polítiques de l'actual alcalde del Partit Popular,¹¹² José Luis Martínez-Almeida, tan bon punt va arribar al poder. Així s'havia compromès amb els sindicats que representen la majoria del cos policial municipal, el Sindicat Col·lectiu Professional de Policia Municipal (CCPM) i la Coalició Sindical Independent de Treballadors de Madrid - Unió Professional (CSIT-UP), que des que es va comunicar la proposta d'implementació d'aquesta eina havien mostrat una forta oposició, argumentant que implicava un assenyalament injust d'actuar discriminatòriament, així com un qüestionament de les seves actuacions. De fet, un cop en ús, van arribar a denunciar-ho davant l'Agència de Protecció de Dades, perquè consideraven que recollir dades com la nacionalitat o la condició racial de les persones identificades podia vulnerar la llei o era discriminatori en si mateix, una denúncia contrària a la raó de ser d'aquestes eines i contrària a les demandes de la societat civil.

La rellevància i l'èxit dels formularis de parada i registre depenen de la informació recollida i la transparència en la comunicació. És a dir, si no es poden distingir els grups de població als quals s'identifica, les raons per les quals es fan i el resultat d'aquestes actuacions, els formularis no poden complir la seva funció. A més, aquestes eines no es poden limitar a l'anàlisi interna de les FCS; la realització d'avaluacions diàries de les dades obtingudes i la posada en comú amb el teixit social són indispensables.

Hem de tenir en compte que la recollida de dades estadístiques relatives a identificacions i registres policials, desglossats per raça i ètnia, són un pas fonamental en la detecció de les pràctiques de perfilació existents, per tal que posteriorment això permeti desenvolupar propostes específiques de política pública i es pugui augmentar la transparència i la rendició de comptes de les autoritats. Diversos organismes han posat de manifest que la sistematització de dades desagregades de raça i ètnia és essencial per aturar problemes implantats en les institucions dels Estats.

En aquest sentit, no n'hi ha prou amb recollir únicament dades sobre la nacionalitat, ja que aquesta categoria no mostra de manera fidedigna la discriminació racial, especialment en una societat on les persones de nacionalitat espanyola no són només blanques. Així ho han assenyalat el Relator Especial de l'ONU sobre el Racisme,¹¹³ la Comissaria de Drets Humans del Consell d'Europa¹¹⁴ o el Tribunal Europeu de Drets Humans,¹¹⁵ els quals han recomanat la recollida de dades desglossades per raça i/o ètnia per evidenciar i combatre la discriminació racial.

La FRA ha emfasitzat diverses vegades la importància de la recopilació de dades “segures, vàlides, comparables i desagregades sobre l’origen ètnic i racial de la població, basada en l’autoidentificació de les persones afectades”.¹¹⁶ Es tracta d’una via que per al Grup de Treball d’Experts de l’ONU és vital per obtenir informació necessària per legislar i formular solucions concretes per a realitats existents:¹¹⁷

“Cal recalcar que la legislació de la UE, en particular la Directiva sobre la protecció de dades, no impedeix als Estats membres demanar dades per produir estadístiques, sempre que es respectin les garanties que estableix la Directiva, que les dades utilitzades per a finalitats estadístiques i probatòries siguin anònimes i que s’exclouï la identificació de les persones físiques de què es tracti.”

Tot això és possible, tal com va assenyalar la Comissió Europea,¹¹⁸ sense la necessitat de comprometre la Llei de protecció de dades, que protegeix la recollida d’aquells especialment sensibles com la nacionalitat, l’ètnia i la raça, sempre que es compleixin tres requisits: i) només s’han de fer servir amb la finalitat per a la qual es recullen, ii) han d’estar disponibles de manera puntual i iii) s’han d’analitzar en consulta amb organitzacions que representen els grups afectats.¹¹⁹ En aquesta línia, l’Agència Espanyola de Protecció de Dades va indicar en una carta a la Defensoria del Poble¹²⁰ que es poden recollir dades sobre l’aparença ètnica i racial de persones identificades quan s’emmagatzemin i tractin de manera dissociada (“amb nivell d’irreversibilitat”) altres dades que identifiquin la persona, és a dir, quan siguin anonimitzades i no es produeixi cessió a tercers.

En definitiva, les denúncies dels sindicats policials argumentant la vulneració de la Llei orgànica de protecció de dades en el tractament de dades sensibles com la condició racial queden superades, ja que hi ha una finestra legal emparada internacionalment amb una finalitat legítima: lluitar contra el racisme. Tot i això, la simple recollida de dades desglossades per raça i ètnia no és suficient per si mateixa per acabar amb la perfilació racial, es necessiten més accions.

Lamentablement, malgrat l’eficàcia provada de les eines que s’han descrit en aquest apartat, així com la seva funció en la detecció de desproporcionalitats, discriminació i ineficàcia en la lluita contra la criminalitat, per l’absència de voluntat política s’han incorporat en les accions quotidianes de les diferents FCS. Una possibilitat que hauria permès millorar la transparència i vèncer l’opacitat a les actuacions policials de parades i d’identificacions.

116 • Fundamental Rights Agency. (2017). *Being Black in the EU Second European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS II)*. Fundamental Rights Agency. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-being-black-in-the-eu-summary_en.pdf

117 • Rights International Spain. (2021). *Análisis de Impacto sobre Igualdad Racial (AIIR) a la Prestación de Ingreso Mínimo Vital*. Rights International Spain. <http://www.rightsinternationalspain.org/uploads/>

118 • Comissió Europea. (2014). *Informe conjunto sobre la aplicación de la Directiva 2000/43/CE del Consejo, de 29 de junio de 2000, relativa a la aplicación del principio de igualdad de trato de las personas independientemente de su origen racial o étnico («Directiva de igualdad racial») y la Directiva 2000/78/CE del Consejo, de 27 de noviembre de 2000, relativa al establecimiento de un marco general para la igualdad de trato en el empleo y la ocupación («Directiva de igualdad en el empleo»)*. Unió Europea. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/ALL/?uri=celex%3A52014DC0002>

119 • Comissió Europea. (2017). *Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union. Data collection in the field of ethnicity*. Comissió Europea. https://commission.europa.eu/system/files/2021-09/data_collection_in_the_field_of_ethnicity.pdf

120 • Defensor del Poble. (2014). *Carta en relació a la protecció de dades i el registre de l’ètnicitat*. Defensor del Poble.

121 • Govern del Regne Unit (3 de juliol de 2024). *Stop and search*. Govern del Regne Unit. <https://www.ethnicity-facts-figures.service.gov.uk/crime-justice-and-the-law/policing/stop-and-search/latest/>

Aquesta opacitat i absència de transparència a l'Estat espanyol col·lisió amb la política del Regne Unit en aquesta matèria, ja que no només recull i publica dades sobre les tasques policials de parada i identificació, sinó que, a més, afegeixen una explicació perquè la ciutadania obtingui informació objectiva i periòdica de l'actuació de les seves forces policials. Aquestes són les últimes dades publicades a la web del Govern britànic sobre controls policials:¹²¹

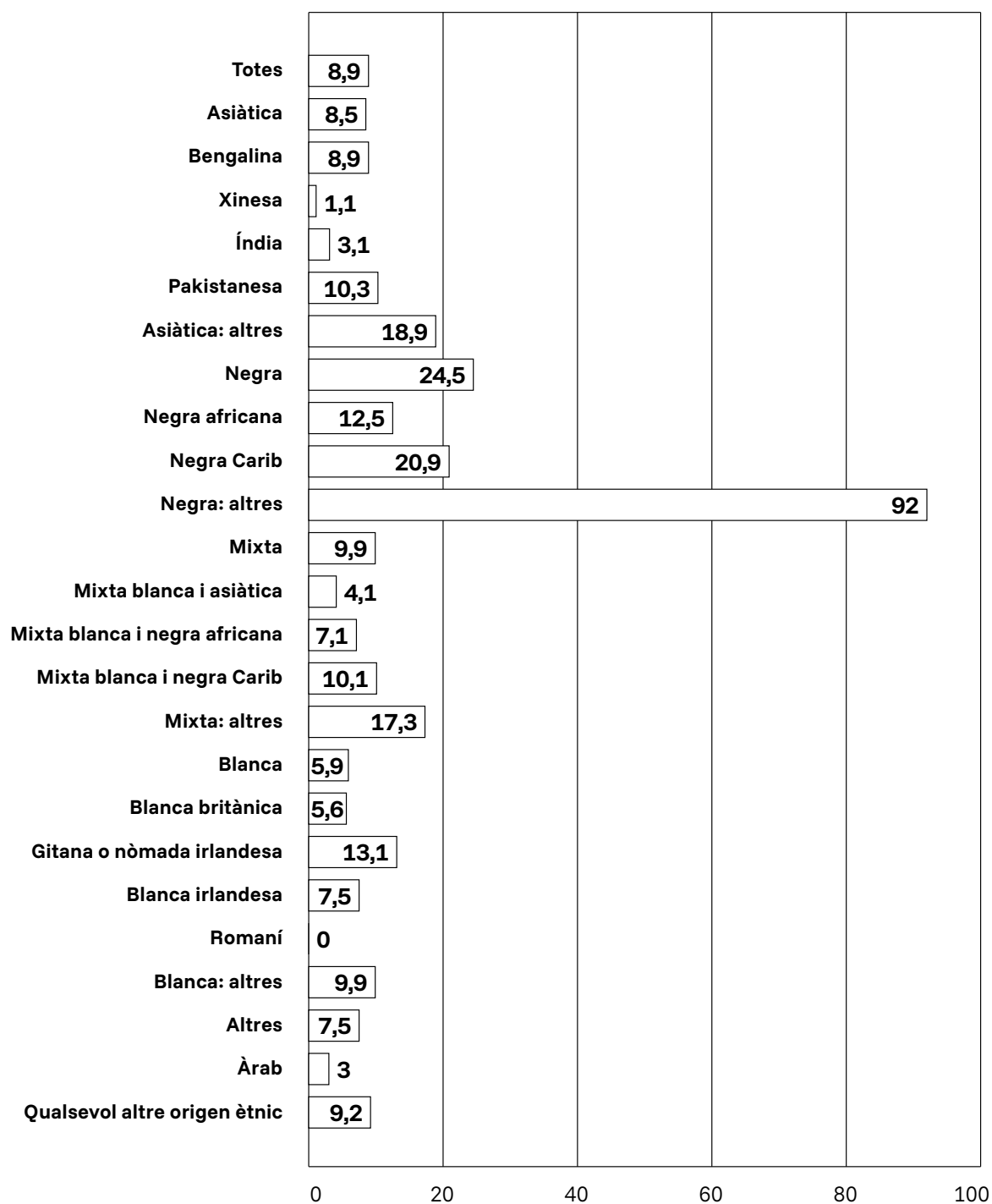
- El 31 de març de 2023, hi va haver **529.474** parades i registres a Anglaterra i Gal·les (sense incloure-hi registres de vehicles).
- Hi va haver **8,9** parades i cerques per cada **1.000** persones, davant de **24,8** per cada **1.000** persones l'any que va acabar el març del 2010.
- **24,5** parades i registres per cada **1.000** persones negres, **5,9** en persones blanques.
- Un **33%** de les parades i registres les va realitzar la Policia Metropolitana a Londres.
- De totes les àrees d'actuació de la força policial, Merseyside va tenir la taxa de parada i de registre més alta (**36,4** per cada **1.000** persones). També tenia les taxes més altes per als grups blancs, negres, mixtos i altres grups ètnics.
- Cumbria va tenir el grup asiàtic com la taxa de parada i cerca més alta.
- Es desconeix i no es va registrar l'ètnia a **108.285** parades i registres (**20,5%**).

Fotografia de Teresa Palomo

Figura 5. Dades segons l'etnicitat de parades i registres per cada mil habitants a Anglaterra i Gal·les (abril del 2022 - març del 2023).

Taxa de parades i registres per cada 1.000 persones, per ètnia. Localització: Anglaterra i Gal·les. Període de temps: D'abril de 2022 a març de 2023. Font: Parades i registres i detencions: Anglaterra i Gal·les, any finalitzat el 31 de març de 2023. Dades i xifres sobre etnicitat. GOV.UK

Font: Govern del Regne Unit, <https://www.gov.uk/government/statistics/stop-and-search-and-arrests-year-ending-march-2023>

2.4 Mesures més enllà dels formularis de parada o registre

122 • Entrevista 002, 2024.

123 • ECRI. (2020). *Declaración de la Comisión Europea Contra el Racismo y la Intolerancia. Sobre los abusos policiales racistas, incluidos perfiles raciales y el racismo*. Consell d'Europa. <https://rm.coe.int/statement-of-ecri-on-racist-police-abuse-including-racial-profiling-an/16809e6a>

124 • Consell de Drets Humans de les Nacions Unides (OHCHR). (2018). *Informe del Grupo de Trabajo de Expertos sobre Afrodescendientes acerca de su misión a España*. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g18/249/78/pdf/g1824978.pdf>

125 • Comissari per als Drets Humans del Consell d'Europa. (2013). *Informe CDH tras su visita a España*. Defensor del Poble. https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/informesMNP/Espania/europa/3_INFORME_NILS_MUIZIEKS.pdf

126 • Comitè Europeu de Prevenció contra la Tortura. (2007). *Informe al Gobierno Español sobre la visita a España realizada por el Comité Europeo para la Prevención de la Tortura y Tratos o Penas Inhumanas o Degradantes (Cpt/Inf (2007)28)*.

“La clau és inculcar que aquest poder que tinc com a autoritat de requerir la documentació no és una cosa il·limitada que pugui fer quan em doni la gana. El problema és que la mateixa Llei de seguretat ciutadana permet certa discrecionalitat en no establir pautes clares d'actuació, però també en no reconèixer ni preveure que es puguin donar aquestes identifications esbiaixades”, María Nieves Arrese, codirectora del projecte “Policia, formes d'intervenció administrativa, seguretat ciutadana i drets fonamentals” de la UPV/EHU.¹²²

A més d'implementar formularis de parada, una altra de les recomanacions del CERD per combatre la perfilació racial passa per definir de manera clara i prohibir de manera expressa per llei la utilització de perfils racials. En aquesta línia també s'ha pronunciat l'ECRI,¹²³ en subratllar que aquests controls discriminatoris s'han de prohibir mitjançant un marc legislatiu. Una qüestió que no és anodina en un Estat com l'espanyol que no en reconeix l'existència. Aquesta negació es tradueix en la revictimització dels qui veuen negades les seves experiències. Això, alhora, genera indefensió en els qui la pateixen i impunitat en els qui l'exerceixen.

En aquest sentit, el Grup de Treball d'Experts sobre els Afrodescendants de les Nacions Unides va qualificar d'insuficient la capacitat de la Llei orgànica 4/2015, de 30 de març, de protecció de seguretat ciutadana, per impedir la perfilació racial. De fet, va assenyalar que, si bé a l'article 16 s'explicita el principi de no discriminació en les tasques d'identificació, no es desenvolupen mesures específiques que limitin aquesta pràctica discriminatòria. D'aquesta manera, “en la legislació espanyola continua mancant una prohibició específica de l'ús de perfils racials, i els criteris actuals que han de complir els agents de la llei encarregats de dur a terme els controls d'identitat continuen sent insuficients”.¹²⁴

Aquest Grup de Treball, a més d'instar la Policia Nacional a implementar les recomanacions del Defensor del Poble, relatives a la introducció de formularis d'identificació, va sol·licitar crear un mecanisme específic i independent per rebre denúncies i queixes d'actuacions policials, que tingui un marc jurídic propi, suficient personal i recursos per a un òptim funcionament. El Consell de Drets Humans de les Nacions Unides (CDH)¹²⁵ i el Comitè Europeu per a la Prevenció de la Tortura (CPT)¹²⁶ han assenyalat la importància que l'Estat espanyol creï un mecanisme

Fotografia de Teresa Palomo

d'aquestes característiques perquè tota queixa en aquest sentit sigui investigada. Aquestes propostes compten amb un ampli suport de la societat civil, que a través de diferents pronunciaments¹²⁷ han traslladat repetides vegades al Ministeri de l'Interior¹²⁸ i al Govern de l'Estat totes aquestes recomanacions.

No obstant, la resposta d'Interior i del Govern central, quan n'hi ha hagut, s'ha allunyat de les demandes esmentades. Durant aquesta investigació s'han intentat establir canals de comunicació, així com s'ha sol·licitat informació sense èxit a través d'entrevistes i del portal de transparència que, com en el passat, no han estat ateses. De fet, sovint s'ha negat informació sobre les actuacions policials o els protocols que les regeixen sota arguments com el de la "seguretat nacional" o la qualificació d'"informació sensible", quan s'ha sol·licitat conèixer els criteris en què es basen determinats operatius o procediments policials. És el cas del Pla d'actuació contra bandes juvenils violentes,¹²⁹ un operatiu conjunt entre diferents FCS desenvolupat a diferents punts de la Comunitat de Madrid, que la Delegació del Govern va denominar "Operació Hispano" i que va estar acompanyat d'una narrativa mediàtica que assenyalava la població llatina. Un pla que, només el primer any, va suposar centenars de milers d'identificacions¹³⁰ sense que es pogués conèixer com i en quines condicions es van realitzar, així com quin havia estat el seu impacte en la població racialitzada de la Comunitat de Madrid.

127 • Rights International Spain. (18 de març de 2021). Un centenar de organizaciones se dirigen a Interior para que adopte medidas para erradicar el uso de perfiles raciales por la policía. *Rights International Spain*. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2022/04/Un-centenar-de-organizaciones-se-dirigen-a-Interior-para-que-adopte-medidas-para-erradicar-el-uso-de-perfiles-raciales-por-la-policia%CC%81a-210321.pdf>

128 • Rights International Spain. (22 de novembre de 2023). Cerca de 70 organizaciones se dirigen a Interior para que implemente medidas en la erradicación del racismo policial. *Rights International Spain*. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2023/11/Comunicado-por-la-existencia-de-perfilacion-etnica-y-racial-en-la-practica-policial.docx-2-1-1.pdf>

129 • Ouled, Y. (24 de març de 2022). ¿Qué sabemos del operativo policial contra bandas juveniles en Madrid? *Elsaltodiario.com*. <https://www.elsaltodiario.com/redadas-racistas/que-sabemos-operativo-policial-contras-bandas-juveniles-madrid>

130 • Europa Press. (14 de febrer de 2023). El Plan contra las bandas juveniles en la Comunidad suma 166.681 identificados, 1.860 detenidos y 980 armas incautadas. *Europa Press*. <https://www.europapress.es/madrid/noticia-plan-contras-bandas-juveniles-comunidad-suma-166681-identificados-1860-detenidos-980-armas-incautadas-20230213094544.html>

2.5 Impactes i conseqüències de les parades per perfil racial

131 • Entrevista 007, 2024.

132 • Grup focal Barcelona, 2024.

La documentació d'aquest tipus de pràctiques porta associats impactes i conseqüències molt concretes. En aquest apartat es destaquen tres dels més coneguts: la infradenúncia, la criminalització social i l'afectació en l'exercici de drets fonamentals.

2.5.1. Infradenúncia

“El nivell de denúncia és molt baix perquè les persones no denuncien per diversos motius, principalment perquè una denúncia per motius racials té poques possibilitats de prosperar encara”,
Antumi Toasijé, expresident del CEDRE.¹³¹

La manca de reconeixement i de legislació eficaç comporta l'absència de vies i garanties accessibles per denunciar el racisme en general i, en particular, les parades i les identificacions policials. Entre els factors que expliquen els elevats índexs d'infradenúncia, hi ha la situació administrativa irregular de la persona, la situació de vulnerabilitat o la por de represàlies o les conseqüències futures d'haver denunciat la policia. Al final, s'imposa una creença que “no val la pena”. De fet, algunes de les organitzacions participants als grups focals de discussió van comentar que una pregunta recurrent que reben de les persones que acudeixen a informar-se per denunciar una actuació policial racista és: “Em pot passar alguna cosa a mi?”.

“Hi ha companys venedors ambulants que van denunciar i avui dia no són aquí, ja que van ser deportats del país per la seva situació administrativa”, Adoulaye Seck, membre de Top Manta Barcelona.¹³²

És preocupant que la situació de percepció d'inseguretat que pot comportar el fenomen migratori, sobretot si és recent, suposi una infradenúncia dels casos de racisme policial. Aquesta inseguretat es pot concretar en una situació d'irregularitat administrativa, en una xarxa de suport menor o en un desconeixement dels recursos disponibles i dels canals de denúncia. Moltes de les persones que es troben en situació administrativa irregular o que estan en procés de regularització de la seva situació administrativa també tenen por que interposar una denúncia contra agents de les FCS pugui suposar un impediment en aquest procés.

A això s'hi afegeix la complexitat a l'hora de demostrar que les actuacions es motiven per criteris racials en un sistema que no reconeix el seu racisme. De fet, s'assenyala el punt que la mateixa persona ofesa haurà de demostrar que allò viscut ha estat a conseqüència del que és i no del que ha fet. Tot plegat, davant d'una autoritat policial que gaudeix de presumpció de veracitat. A més, les participants dels grups focals de discussió van assenyalar, de manera reiterada, un corporativisme que se suma a l'arbitrarietat que permet la normativa vigent, que desprotegeix davant dels abusos.

“Persones racialitzades a les quals se'ls havia fet un control aleatori al carrer i a les quals no s'havia identificat, judicialment se'ls ha aplicat una circumstància agreujant per la qual s'opta per l'expulsió directa en comptes de sanció”, Dévika Pérez, doctora en Dret.¹³³

Alhora, la criminalització sistemàtica de persones amb determinats perfils racials i els prejudicis sobre aquestes comporten una menor credibilitat i un qüestionament més gran de les denúncies. Finalment, la impunitat també es reforça de manera activa quan els agents criminalitzen persones que qüestionen o fiscalitzen actuacions policials que consideren que tenen un biaix racista. Aquestes persones són sovint sancionades o, fins i tot, agredides, per aquest motiu. Un exemple d'això és una sanció administrativa imposada a una dona a finals de l'any 2022, i atesa pel Servei d'Atenció i Denúncia davant de Situacions de Violència Institucional d'Irídia (SAIDAVI), per, segons s'indica textualment a l'expedient sancionador: “proferir cap als agents actuants la següent expressió: *racistes*”.¹³⁴

2.5.2. Criminalització social

*“Si només poses dispositius policials en barris amb majoria de població racialitzada és normal que es detecti un volum més gran de determinats delictes, no perquè aquesta zona sigui més propensa al crim, sinó perquè enfoques l'activitat policial en aquestes persones i en aquesta tipologia de crim”,
Pastora Filigrana, advocada experta en drets humans.¹³⁵*

El fet que moltes d'aquestes actuacions policials que es donen a l'espai públic es facin en presència de moltes altres persones reforça la idea d'una “suposada perillositat” d'unes determinades persones. El pensament generalitzat és que, si la policia para i identifica diàriament persones racialitzades, “per alguna cosa deu ser”. Així es perpetua la idea de sospita i es justifiquen i normalitzen aquestes actuacions. Aquesta criminalització es veu reforçada cada cop que s'identifica una persona pel que és, no pel que ha fet. Una manera d'assenyalar grups sencers de població com a amenaça.

133 • Entrevista 001, 2024.

134 • Irídia. (2023). *Informe sobre violència institucional 2022*. Irídia. https://iridia.cat/wp-content/uploads/2023/04/Informe-SAIDAVI-2022_CAST_digital-comprimido.pdf

135 • Entrevista 006, 2024.

136 • Entrevista 006, 2024.

137 • Grup focal Barcelona, 2024.

138 • Es tracta d'un desenvolupament teòric derivat tant de les pràctiques de refronterització en el marc de l'espai de lliure mobilitat europeu entre Estats, com en l'augment de les fronteres internes. Més informació a: Barbero, I. y Donadio G. (2019). *La externalización interna de las fronteras en el control migratorio en la UE*. CIDOB. <https://www.cidob.org/ca/publicacions/la-externalizacion-interna-de-las-fronteras-en-el-control-migratorio-en-la-ue>

2.5.3. Impacte en l'exercici de drets fonamentals

“Si cada cop que surts de casa teva et paren, si a més comença a passar-te sent un xaval, afecta la teva relació amb el món, fa un dany irreversible i afecta l'exercici de drets”,
Pastora Filigrana, advocada experta en drets humans.¹³⁶

La perfilació racial es descriu com una pràctica policial que vulnera nombrosos drets i llibertats fonamentals, entre ells la capacitat de moure's, de reunir-se lliurement o fins i tot el dret a un judici just. Especialment si es tracta d'una persona en situació administrativa irregular, a la qual se suma la por de ser tancat en un calabós o en un CIE per a ser deportat. A més, té un impacte directe en la persona, en el seu entorn i autoestima, cosa que pot portar a qüestionar el sentit de pertinença, la manera de ser, de vestir i fins i tot de pensar.

“Si ets una persona blanca no et pararan perquè els hagin donat l'avís de buscar una persona que va vestida com tu, però a tu et paren argumentant que els han donat l'avís d'una persona del teu color de pell”, Adoulaye Seck, membre de Top Manta Barcelona.¹³⁷

En el marc de l'afectació del dret a la lliure circulació, és imprescindible aturar-se a analitzar l'actual concepte de frontera (i la seva intrínseca vinculació colonial), desenvolupat en la nostra legislació i normativa vigents, per entendre com aquest es vincula amb la pràctica de les parades per perfil racial. Davant la diversitat d'estudis que existeixen sobre l'externalització de fronteres, en els darrers anys hi ha hagut un augment en el nombre d'investigacions que parlen de la internalització de les fronteres en l'àmbit europeu. Aquesta forma d'entendre-les cap a dins,¹³⁸ com a fronteres ubiqües que s'activen i es desactiven depenent dels qui les travessen, permet entendre aquesta pràctica policial, en la mesura que el concepte de frontera s'estén a l'espai públic dins dels estats per mitjà d'un control policial intensiu contra determinats sectors de la població.

D'aquesta manera, la frontera també es converteix en l'entramat que pretén controlar la migració, incloent-hi les polítiques i pràctiques de control, la detenció i la deportació al territori de l'Estat. L'espai públic esdevé, doncs, un lloc amenaçador per a les persones racialitzades i/o migrades, que veuen limitat el seu espai de vida i trànsit i, per tant, la seva quotidianitat.

En els casos en què l'actuació policial està tenyida d'un biaix racista, als impactes psicosocials propis se sumen els impactes del tracte degradant i vexatori fruit dels comentaris racistes per part dels agents policials. Aquests comentaris suposen un cop a l'autoestima i a l'autoimatge de les persones afectades, així com un impacte en la percepció de ser ciutadanes de ple dret. Tot plegat, deriva en afectacions en la salut emocional de les persones racialitzades, que implica una normalització d'aquest tipus de pràctiques i que porta la persona afectada a pensar que això passa "perquè és el que em toca aquí i ara, per ser com soc i per ser on soc". Això es tradueix en un estat d'alerta constant i un sentiment d'hypervigilància davant d'un escenari d'inseguretat, por i desprotecció.

139 • Entrevista 003, 2024. Per petició expressa de la persona, se n'ha mantingut l'anonimat.

*"Es genera un estrès inaguantable després d'haver patit una situació traumàtica amb un agent de policia. Hi ha persones que fins i tot es replantegen si sortir per anar a la feina després de viure un esdeveniment així", responsable de l'àrea residencial d'un projecte d'acollida per a joves en situació de sensellarisme.*¹³⁹

Fotografia de Teresa Palomo

3

Es poden denunciar
les parades per
perfil racial?

“Reafirmant que la discriminació entre éssers humans per motius de raça, color o origen ètnic constitueix un obstacle a les relacions amistoses i pacífiques entre les nacions i pot pertorbar la pau i la seguretat entre els pobles, així com la convivència de les persones encara dins d’un mateix Estat, convençuts que l’existència de barreres racials és incompatible amb els ideals de tota la societat humana...”

Convenció internacional sobre l’eliminació de totes les formes de discriminació racial.

Les identificacions i els registres per perfil racial tenen un estatus d’exempció jurídica a nivell estatal. En el marc relatiu a les FCSE, no hi ha una llei que prohibeixi de forma expressa aquest tipus de pràctica.¹⁴⁰ Sí que ho fa la legislació catalana, en el marc de la Llei d’Igualtat de Tracte i No-Discriminació 19/2020 (art. 21.4a i Punt 2 de la disposició desena). A nivell estatal, tampoc no hi ha cap text legal que la reconegui com una forma de discriminació policial. Les FCS actuen en aquest sentit sense que cap norma amb rang de llei estableixi uns criteris mínims per justificar la sospita que porta el funcionari públic a exigir la identificació i el registre de persones racialitzades.

A l’Estat espanyol hi ha dos casos paradigmàtics en què es va denunciar judicialment aquest tipus de pràctiques i que han tingut jurisprudència: la sentència del Tribunal Constitucional (TC) 13/2001,¹⁴¹ sobre el recurs d’empara interposat per Rosalind Williams, i la sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) en el cas de *Zeshan Muhammad c. Espanya*,¹⁴² de 2023.

El cas de Rosalind Williams ha estat àmpliament documentat, i la sentència, estudiada. Davant la denúncia de Williams, el TC va entendre que la policia va utilitzar “el criteri racial com a merament indicatiu d’una probabilitat més gran que la interessada no fos espanyola”. El TC va sentenciar que l’actuació policial va ser raonable i que el criteri estadístic, és a dir, la probabilitat més gran que el criteri racial determini que una persona és estrangera, no és discriminatori, sinó que és un “criteri de selecció raonable”.

140 • Iridia, Rights International Spain i Novact (2022). Informe *Transparencia y Rendición de Cuentas de los Cuerpos Policiales en el Estado español*. Iridia. <https://iridia.cat/es/publicaciones/transparencia-y-rendicion-de-cuentas-de-los-cuerpos-policiales-en-el-estado-espanol/>

141 • Tribunal Constitucional. Sentència 13/2001, d’1 març de 2001. <https://hj.tribunalconstitucional.es/es/Resolucion/Show/4309>

142 • Tribunal Europeu de Drets Humans. Sentència 34085/17, de 14 d’abril de 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-219984%22%7D>

143 • Open Society Justice Initiative. (s.f.). Zeshan Muhammad v España. *Open Society Justice Initiative*. <https://www.justiceinitiative.org/litigation/zeshan-muhammad-v-espana/es>

144 • SOS Racisme Catalunya. (2017). *Observaciones al Gobierno de España sobre la discriminación racial y delitos de odio*. SOS Racisme Catalunya. <https://www.sosracisme.org/wp-content/uploads/2018/09/6082002-v1-3408517-Muhammad-Obs-Gvt-en-espanol-080518.pdf>

145 • Europa Press. (19 d'octubre de 2022). El TEDH concluye que España no discriminó a un ciudadano pakistaní que denunció ser identificado por su etnia. *Diario del Derecho*. https://www.iustel.com/diario_del_derecho/noticia.asp?ref_iustel=1226910

146 • SOS Racisme Catalunya. (18 d'octubre de 2022). Un TEDH muy dividido falla a las víctimas de los controles policiales discriminatorios en España. *SOS Racisme Catalunya*. <https://sosracisme.org/un-tedh-muy-dividido-falla-a-las-victimas-de-los-controles-policiales-discriminatorios-en-espana/>

147 • Tribunal Europeu de Drets Humans. *Caso de Basu C. Alemania* (Application no. 215/19) de 18 de gener de 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-220007%22>

Per contra, tal com ja es va descriure en l'apartat anterior, el dictamen de 2009 del Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides (CCPR) va estimar que Williams “va ser individualitzada per a aquest control d'identitat únicament per raó de les seves característiques racials i aquestes van constituir l'element determinant per sospitar-ne una conducta il·legal”. A més, el CCPR va assenyalar que aquesta pràctica fomenta la discriminació racial perquè considera que la condició d'estrangeria està vinculada al color de la pell en una societat diversa ètnicament i racialment, com ho és l'espanyola. Per tot això, el Comitè va instar l'Estat espanyol a evitar que els poders públics continuessin amb aquest tipus de pràctica.

Un altre cas més recent és el de Zeshan Muhammad,¹⁴³ un jove pakistanès resident a Barcelona, a qui la policia va detenir amb el motiu de: “Sí, porque eres negro, eso es. No voy a parar a un ciudadano alemán”, segons va relatar el mateix denunciante. Aquest cas es va portar davant del jutjat, que va decretar l'arxiu de les diligències. En un segon moment, es va presentar una queixa administrativa davant del Ministeri d'Interior. Aquest Ministeri, acceptant la versió de l'agent de policia, va justificar la intervenció policial en assegurar que no es va fer cap pràctica discriminatòria davant del denunciante, negant, a més, l'existència d'aquesta pràctica.¹⁴⁴ Aquesta postura ha estat sostinguda repetidament per Interior, tot i que diverses organitzacions han intentat comunicar-se o establir un diàleg sobre aquesta situació.

En aquest cas, el TEDH¹⁴⁵ va fallar en contra de Zeshan Muhammad per considerar que “no hi va haver violació de la prohibició de discriminació”; en declarar els policies que la raó de l'acostament va ser provocada per la víctima i no per raó de cap mena de control. En un comunicat després de la sentència, Mercedes Melon, advocada de Zeshan Muhammad, va descriure la sentència com “un revés molt greu per a les múltiples víctimes de discriminació a Espanya que havien posat les seves esperances que el TEDH ajudés a acabar amb la discriminació policial per perfil ètnic al país”.¹⁴⁶ Especialment, quan al mateix temps que es coneixia la sentència desfavorable a Zeshan, el TEDH va fallar que sí que hi va haver discriminació en un altre cas de perfilació racial a Alemanya, en el cas *Basu c. Alemanya*.¹⁴⁷ En aquesta ocasió, l'alt tribunal europeu va concloure que no hi va haver una investigació imparcial i independent, precisament pels vincles jeràrquics i institucionals entre

Fotografía de Teresa Palomo

els agents investigats i aquells a càrrec de la investigació, i perquè no es van prendre en consideració totes les proves aportades, en especial la dels testimonis que van presenciar la identificació policial.¹⁴⁸ Tal com sol·licitava també Zeshan.

De fet, els vots particulars en la decisió del TEDH sobre el cas de Zeshan¹⁴⁹ van reconèixer que no hi va haver una investigació suficient, efectiva i independent i que no es van tenir en compte totes les proves presentades, incloent-hi la del testimoni presencial que es trobava amb ell i que també va ser identificat. Un vot particular va qüestionar, a més, que el TEDH no va examinar si l'ordenament jurídic espanyol proporciona un nivell adequat de protecció davant dels casos d'identificacions policials discriminatòries, com tampoc no es va examinar el precedent establert per la sentència del TC el 2001, que va justificar aquesta pràctica en la identificació discriminatòria de Rosalind Williams.

148 • SOS Racisme Catalunya. (18 d'octubre de 2022). Un TEDH muy dividido falla a las víctimas de los controles policiales discriminatorios en España. *SOS Racisme Catalunya*. <https://sosracisme.org/un-tedh-muy-dividido-falla-a-las-victimas-de-los-controles-policiales-discriminatorios-en-espana/>

149 • Tribunal Europeu de Drets Humans. *Caso Muhammad c. España* (Application no. 34085/17) de d'octubre de 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-219984%22>

150 • La inversió de la càrrega de la prova és un principi jurídic que altera la regla general sobre qui ha de demostrar un fet en un litigi. Normalment, la part que al·lega un fet ho ha de provar. Tot i això, en certs casos, la càrrega de la prova s'inverteix i és la part acusada qui ha de demostrar que no s'ha comès la infracció al·legada. Aquest principi s'utilitza sovint en casos de discriminació, drets laborals i protecció del consumidor per equilibrar les desigualtats entre les parts.

151 • Entrevista 002, 2024.

152 • Rights International Spain. (2019). *Bajo sospecha. Impacto de las prácticas policiales discriminatorias en España*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/bajo-sospecha-impacto-de-las-practicas-policiales-discriminatorias-en-espana/>

Les dues sentències posen de manifest les traves que hi ha a l'Estat espanyol per combatre la discriminació racial en les intervencions policials. Una qüestió que es planteja és la inversió de la càrrega de la prova,¹⁵⁰ que exemplifica una de les dificultats més notables a causa de la seva escassa aplicació. En alguns casos el TEDH ha acceptat fer aquesta inversió quan existien proves suficients o indicis que es tractava de casos de discriminació. Segons María Nieves Arrese,¹⁵¹ doctora en Dret i professora del Departament de Dret Administratiu, Constitucional i Filosofia del Dret de la UPV/EHU, consultada per a aquesta investigació: “el TEDH ja ha començat a assumir aquesta tendència, no és un canvi gaire consolidat, però ho anirem veient”.

Malgrat el canvi de tendència, s'observa, com va passar en el cas *Zeshan Muhammad c. Espanya*, que és molt complicat provar el relat de les afectades per aquest tipus de parades. Si les FCS neguen aquesta pràctica i la paraula dels agents gaudeix de presumpció de veracitat, no és estrany que la pressió probatòria jugui un paper determinant a l'hora de decidir si denunciar o no. A més, cal considerar l'impacte social que poden generar sentències com la del TC contra Rosalind i la del TEDH contra Zeshan, ja que podrien desincentivar la denúncia davant del que es pot considerar un desemparament judicial. Tot això sense tenir en compte el cost personal, emocional i econòmic d'un procés dilatat en el temps, com han descrit en repetides ocasions les persones afectades.¹⁵²

Més enllà de l'àmbit penal, on es posa en evidència la dificultat per tirar endavant processos de recerca efectius i que, alhora, siguin reparadors per a les persones afectades, els darrers anys s'han creat nous recursos institucionals i projectes de la societat civil, que busquen donar resposta a la impunitat i al desemparament d'aquest tipus de pràctiques policials, així com acompanyar les víctimes. A continuació, es presenta una selecció d'aquells que, a escala estatal i local, estan disponibles per abordar situacions de discriminació racial en l'àmbit policial.

És important precisar que, si bé no s'hi inclouen totes les existents, es destaquen les més representatives en relació amb l'enfocament d'aquesta investigació, centrat en l'actuació de les FCS. Alhora, és important precisar que, en l'àmbit local, s'han analitzat únicament les ciutats de Madrid i Barcelona, dues de les principals a escala estatal, amb la finalitat d'analitzar aquelles poblacions on es presumeix un nombre més gran de recursos i inversió disponibles.

La identificació d'aquestes oficines i projectes s'ha basat en una cerca inicial, orientada pel coneixement previ sobre aquest tipus d'organismes, complementada amb les recomanacions i les derivacions proporcionades tant per institucions com per organitzacions especialitzades en el tema, que han participat en els grups focals de discussió o en les entrevistes semiestructurades. Aquest procés ha permès obtenir una visió àmplia dels mecanismes de denúncia, considerant no només les estructures institucionals sinó també el paper de les entitats de la societat civil organitzada. Així mateix, es busca posar en valor la perspectiva de la persona denunciant, analitzant l'accessibilitat i l'efectivitat dels recursos disponibles per garantir un accés adequat a la justícia i la protecció contra la discriminació racial.

3.1 Institucions públiques per a la denúncia de la discriminació racial

153 • Entrevista número 003, 2024. Per petició expressa de la persona, se n'ha mantingut l'anonimat.

154 • Defensor del Poble. (2023). La Defensora del Pueblo formula nuevas recomendaciones para acabar con los controles de identificación basados en perfiles raciales. *Defensor del Poble*. <https://www.defensordelpueblo.es>

“Hi ha èpoques en què els xavals són aturats gairebé cada dia; al barri on som la presència de la policia és constant. Hem detectat que, quan hi ha salts a la tanca a Frontera Sud, s'incrementen les parades, també els paren més si van en grup, encara que siguin tres persones caminant pel carrer. Nosaltres hem comprovat que moltes d'aquestes parades no estan justificades de cap manera. Tenim casos de xavals que els han portat a comissaria per demostrar que el mòbil que tenen és seu i no és robat. Els nois deixen de freqüentar certes àrees de la ciutat per evitar ser aturats constantment. Tenen totalment normalitzat aquest tipus de control; ens relaten que se senten 'de baix', això els mata l'autoestima i els enfada”, responsable de l'àrea residencial d'un projecte d'acollida per a joves en situació de sensellarisme.¹⁵³

3.1.1. Oficines estatals

3.1.1.1. El Defensor del Poble

Sens dubte, una de les principals institucions estatals on es pot denunciar és el Defensor del Poble, que té el mandat d'investigar qualsevol vulneració de drets fonamentals i llibertats públiques, comesa per l'actuació de l'administració pública espanyola o els seus agents. També pot intervenir d'ofici en casos que arribin al seu coneixement, encara que no se n'hagi presentat cap queixa. Això no obstant, els seus pronunciaments no són vinculants i quan s'inicia una investigació judicial pels mateixos fets, la seva queda suspesa fins a la resolució. Alhora, és important tenir en compte que disposa d'un mandat molt ampli, amb àmbits que abasten les vulneracions de drets a la sanitat, l'ensenyament, l'espai públic, la frontera, etc.

El Defensor del Poble ha recollit al llarg dels anys, en diverses comunicacions i informes, recomanacions per posar fi a les parades per perfil racial. El 2013 la institució va recollir les denúncies de més de tres-cents controls per perfil racial, cosa que el va portar a fer una sèrie de recomanacions¹⁵⁴ per frenar aquesta pràctica discriminatòria. Tal com ja va quedar recollit més amunt, destaca la necessitat d'oferir formació específica

en matèria de diversitat cultural, capacitació per dur a terme controls d'identitat sota els principis d'igualtat i de no discriminació, a més de la creació d'un mecanisme encarregat de rebre i gestionar queixes sobre possibles casos de discriminació policial.¹⁵⁵

En el seu informe anual del 2016,¹⁵⁶ el Defensor del Poble va donar seguiment a les recomanacions formulades el 2013. En aquest document va assegurar que la Secretaria d'Estat de Seguretat va informar que s'havia difós la Instrucció 7/2015,¹⁵⁷ amb l'objectiu de “coadjuvar una millor interpretació i comprensió en l'aplicació i la pràctica de les novetats introduïdes per la Llei orgànica 4/2015,¹⁵⁸ de protecció de la seguretat ciutadana”, en la qual es recull la implementació de volants acreditatius de les diligències d'identificació, practicades en seu policial. Aleshores, el Defensor del Poble va recordar a la Secretaria d'Estat que es tractava de la identificació de persones a la via pública, no en seu policial. La DGP va respondre que no comptaven amb pressupost per implementar un sistema informàtic que facilités la recollida de dades.

Posteriorment, el 2021,¹⁵⁹ el Defensor va denunciar que la Instrucció 7/2025 de la Secretaria d'Estat de Seguretat encara no s'havia implementat i va reiterar la necessitat de desenvolupar formularis per a la identificació de persones a la via pública. El 2022,¹⁶⁰ va reobrir les gestions amb la DGP per conèixer l'avenç en el desenvolupament d'una aplicació que inclogués formularis manuals sobre identificacions policials, desglossant dades per raça, ètnia i nacionalitat, i la DGP va respondre que no podia tractar aquestes dades a causa de la Llei orgànica 7/2021, de 26 de maig, de protecció de dades,¹⁶¹ que limita l'ús d'informació sensible, com ara la raça o ètnia, en casos estrictament necessaris. Es va concloure l'actuació amb diferències de criteri i va reiterar les recomanacions del Defensor del Poble, que va expressar la seva preocupació per les queixes rebudes.

D'acord amb el que s'ha exposat, i malgrat les reiterades insistències i recomanacions elevades pel Defensor del Poble, hi ha una dificultat important per aconseguir una implementació efectiva d'aquestes mesures, en la mesura que la DGP les ha desoït de forma insistent. Tot i això, l'elevació de queixes al Defensor del Poble no deixa de ser una eina clau per fer arribar a l'administració pública la seva dimensió i magnitud pràctica discriminatòria.

155 • Ibíd. Recomanacions 1,2,3,4, y 5.

156 • Defensor del Poble. (2016). *Informe anual 2016*. P. 306. Defensor del Poble. https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2017/02/Informe_anual_2016.pdf

157 • Ministeri de l'Interior. *Instrucción 7/2015, de la Secretaría de Estado de Seguridad relativa a la práctica de la diligencia de identificación, los registros corporales externos y actuaciones con menores, previstos en la Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de Protección de la Seguridad Ciudadana* (2015). <https://www.manualpolicial.es/Descargas/Legislacion/4Leg/5SC/instruccion-7-2015.pdf>

158 • Direcció de l'Estat. *Llei Orgànica 4/2015, del 30 de març, de protecció de la seguretat ciutadana*. BOE núm. 77 (2015).

159 • Defensor del Poble. (2021). *Informe anual 2021*. P. 163. Defensor del Poble. https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2022/03/Informe_anual_2021.pdf

160 • Defensor del Poble. (2022). *Informe anual 2022*. P. 179. Defensor del Poble. <https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2023/03/Defensor-del-Pueblo-Informe-anual-2022.pdf>

161 • Direcció de l'Estat. *Llei Orgànica 7/2021, de 26 de maig, de protecció de dades personals*. (2021). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-8806>

162 • Ministeri d'Igualtat. (2024). *Igualdad y No Discriminación*. <https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/>

163 • Consell per a l'Eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica (CEDRE). (2023). *Memoria anual 2023*. Ministeri d'Igualtat. P. 25. https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/2024/09/Memoria-Anual_2023_CEDRE.pdf

164 • Defensor del Poble. "El Defensor del Poble (e. f.), Francisco Fernández Marugán, ha recomanat al Ministeri d'Interior que assegurí que les persones estrangeres en situació irregular que són presumptes víctimes d'un delictes puguin formular una denúncia, sense que se'ls derivi, per aquesta causa, la incoació d'un procediment sancionador que comporti la seva expulsió del territori nacional. La institució ja va formular el 2004 una recomanació en el mateix sentit que va ser rebutjada. Cinc anys més tard, va ser acceptada parcialment quan la Llei orgànica 2/2009 va incorporar a la Llei d'estrangeria un precepte que atorga rang legal a la protecció de dones estrangeres víctimes de violència de gènere. Actualment, el Defensor rep incessants queixes de ciutadans estrangers que van a denunciar que han estat víctimes de delictes i surten de les dependències policials amb un expedient sancionador de la Llei d'estrangeria per situació documental." Disponible a: <https://www.defensordelpueblo.es/noticias/extranjeros-situacion-irregular-victimas-delitos/>

3.1.1.2. Consell per a l'Eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica (CEDRE)¹⁶²

El CEDRE és l'únic organisme públic que ha abordat explícitament les parades per perfil racial en el marc del servei d'assistència i orientació a les víctimes de discriminació. Entre les seves competències, el Consell ofereix suport a les persones que enfronten discriminació, ja sigui de manera directa o indirecta, a causa del seu origen racial o ètnic, facilitant així el procés de tramitació de les seves reclamacions.

Aquest servei està conformat per vuit entitats col·laboradores: Fundació Cepaim, Fundació Secretariat Gitano, Accem, Creu Roja Espanyola, Red Acoge, CEAR, Moviment per la Pau i Associació Rumiñahui. De totes elles, la Fundació Secretariat Gitano ha estat designada, a més, com a entitat adjudicatària del contracte per a la prestació del servei del CEDRE. És a dir, el CEDRE com a tal no és una institució en si mateixa, sinó un servei institucional que l'administració delega i externalitza en entitats especialitzades del tercer sector.

La implementació d'aquest servei es duu a terme mitjançant la subcontractació amb les set entitats esmentades més amunt. Aquest enfocament permet, segons el mateix CEDRE, oferir una resposta adequada a les denúncies rebudes, atès que cada entitat compta amb recursos específics per atendre de manera global les necessitats de les persones denunciants, i garanteix que aquest servei estigui disponible en tot el territori de l'Estat. Això no obstant, és important tenir present que aquest servei no denuncia ni litiga directament, sinó que la majoria dels casos que resol és a través de la mediació. En aquest sentit, per respondre la pregunta plantejada, sobre si és possible denunciar les parades per perfil racial, és fonamental plantejar-se si un servei que no contempla la denúncia entre les seves funcions té la capacitat real d'abordar adequadament les pràctiques discriminatòries associades a aquest tipus d'actuacions policials.

El servei compta amb atenció telefònica, electrònica i presencial, amb una xarxa de vint-i-tres oficines. Entre els incidents que es registren, relatiu a les FCS, hi ha les identificacions per perfil racial, els insults i les actituds racistes i xenòfobes.¹⁶³ A la seva memòria anual, el CEDRE explica, també, la por i la desconfiança envers els cossos policials, sobretot quan les afectades volen denunciar, ja que l'estatut de la víctima es vulnera¹⁶⁴ de forma sistemàtica quan els denunciants són persones que es troben en una situació administrativa irregular. El CEDRE reconeix que aquesta situació té una correlació directa amb els alts índexs d'infradenúncia, encara que no fa una anàlisi més qualitativa d'aquesta realitat.

Antumi Toasijé, expresident del CEDRE, en una entrevista realitzada en el marc de la present investigació, va valorar que el treball d'aquest òrgan "ha permès introduir conceptes com el del racisme institucional"¹⁶⁵ en algun dels documents oficials; una qüestió clau en l'avenç cap al reconeixement institucional i la lluita contra qualsevol mena de pràctica discriminatòria, incloses les FCS. Si bé Toasijé va assenyalar una disminució de la mala percepció de la policia entre les potencials víctimes, reconeix que ha fet front a tensions amb certs sindicats policials, a causa de les crítiques que ha formulat en relació amb actuacions que van presentar un evident biaix racista:

165 • Entrevista 007, 2024.

166 • Entrevista 007, 2024.

167 • Entrevista 006, 2024.

168 • CEDRE. (2022). *Memoria anual 2022 del CEDRE*. Ministeri d'Igualtat. https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/MEMORIA_ANUAL_2022_CEDRE.pdf

"Les pressions han estat tan altes que hem hagut d'abandonar aquesta àrea de treball; la policia viu aquest exercici que es fa des del CEDRE com un atac a la seva pròpia organització, i això els posa en guàrdia constantment davant de qualsevol tasca que fem".¹⁶⁶

Tot i la tasca que es fa des d'aquest servei públic, l'impacte és molt limitat. Segons l'expresident d'aquest organisme, el servei està desbordat, encara que el nivell de denúncia és molt baix. Els potencials denunciants saben que les denúncies per casos de discriminació racista tenen poc recorregut, a la qual cosa cal afegir el racisme dins de la judicatura i el desgast emocional de les persones afectades. Tot i això, des d'aquest organisme, es valora positiva la feina que s'està fent des de la Fiscalia contra els Delictes d'Odi, en considerar que "estan actuant amb més contundència".

Per a Pastora Filigrana,¹⁶⁷ advocada experta en drets humans, entrevistada en el marc de la present investigació, en algunes ciutats el CEDRE no pot cobrir totes les necessitats. Segons les seves paraules: "arriben casos contínuament i la manca de recursos és un drama". Aquesta afirmació està relacionada amb les dificultats per poder portar aquest servei de manera integral a tots els punts del territori. El servei del CEDRE compta amb un finançament de 2.923.859,65 euros¹⁶⁸ per cobrir tot el servei. Tot i que és una xifra alta, és impossible no plantejar-se si aquest número és suficient per portar els seus serveis a totes les parts del territori.

En conclusió, encara que el CEDRE exerceix una tasca crucial en la lluita contra la discriminació ètnica i racial, és evident que es requereixen esforços més grans i recursos per millorar-ne l'eficàcia i ampliar-ne l'impacte en la societat. El suport específic financer i logístic és indispensable perquè el CEDRE pugui expandir els serveis i millorar la formació dels seus equips. La col·laboració amb altres entitats, com la Fiscalia contra els Delictes d'Odi, s'ha d'intensificar per garantir una resposta més contundent i coordinada davant dels casos de discriminació.

169 • Direcció de l'Estat. *Llei 15/2022, de 12 de juliol, integral per a la igualtat de tracte i la no discriminació*. Butlletí Oficial de l'Estat, número 167 (2022). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-11589>

170 • *Ibíd.* Títol III.

171 • *Ibíd.* Article 40.

172 • *Ibíd.*

3.1.1.3. Autoritat Independent de la Llei integral per a la igualtat de tracte i la no discriminació

Abans de res, és important assenyalar que aquest mecanisme, a data de publicació del present informe, encara no està creat, per la qual cosa l'anàlisi se centrarà en les qüestions formals sobre la seva concepció i el seu potencial impacte. El 12 de juliol del 2022 es va aprovar la Llei 15/2022, integral per a la igualtat de tracte i la no discriminació,¹⁶⁹ una normativa destinada a combatre la discriminació i assegurar el principi d'igualtat de manera integral.¹⁷⁰ La creació d'aquesta autoritat no només compleix la normativa europea en matèria de lluita contra la discriminació, sinó que també és un requisit essencial per a la implementació de la llei. A més a més, compta amb l'aval del Tribunal Constitucional.

Entre les seves funcions, hi ha la d'oferir serveis independents d'assistència i orientació a aquells que hagin patit discriminació, incloent-hi la recepció i la tramitació de queixes i reclamacions. També actuarà com a òrgan de mediació i conciliació, amb el consentiment de les parts, i les seves decisions en aquests processos tenen caràcter vinculant. Així mateix, podrà iniciar investigacions sobre situacions greus de discriminació i exercir accions judicials en defensa dels drets d'igualtat de tracte. En casos d'infracció penal, ha de trametre la investigació al Ministeri Fiscal o a l'autoritat judicial. A més, podreu sol·licitar l'actuació de l'administració de l'Estat per sancionar accions o omissions constitutives d'infracció administrativa, promoure codis de bones pràctiques i col·laborar amb el Defensor del Poble i altres organismes públics. Finalment, també es preveu que elabori informes i estadístiques periòdiques sobre igualtat de tracte i no discriminació.¹⁷¹

L'autoritat es concep com una entitat de dret públic, que compta amb personalitat jurídica pròpia i plena capacitat, tant pública com privada, per operar amb independència i autonomia funcional respecte a les administracions públiques. El personal que formi part d'aquesta autoritat ha d'estar compost principalment per personal funcionari de carrera de les administracions públiques, tot i que també hi pot incloure personal laboral d'organismes estatals o internacionals especialitzats en igualtat de tracte.¹⁷² Els recursos econòmics de l'autoritat provenen de les assignacions dels pressupostos generals de l'Estat, així com de subvencions, aportacions, béns i drets propis i contraprestacions derivades de convenis de col·laboració.

D'acord amb el plantejament que s'expressa a la llei, aquesta autoritat hauria d'estar capacitada per gestionar denúncies relacionades amb actuacions policials que presentin biaix racista o aturades per perfilació racial. Segons les seves funcions i competències, tindria la capacitat d'iniciar investigacions tant d'ofici com de sol·licitud de tercers, incloent-hi les actuacions policials que es puguin considerar discriminatòries. Així mateix, podria portar els casos més greus davant dels tribunals i sol·licitar a l'administració de l'Estat que imposi sancions quan sigui necessari. A més, l'autoritat tindria l'obligació d'informar el Ministeri Fiscal en aquells casos on es detectin indicis d'infracció penal.

173 • Entrevista 006, 2024.

174 • Entrevista 013, 2024.

L'advocada experta en drets humans, Pastora Filigrana,¹⁷³ en el marc de la present investigació, va valorar que: “la dificultat d'aquest mecanisme residirà en la càrrega política que té. Aquesta autoritat s'ha de nomenar per majoria absoluta en comissió parlamentària, cosa que significa que són moltes les formacions polítiques que han d'arribar a un acord i això és, ara mateix, molt complicat, [...] si al final aquest mecanisme no funciona, almenys que serveixi per visibilitzar la quantitat de denúncies que s'arxiven i la quantitat de casos que queden impunes”.¹⁷⁴

Fonts de SOS Racisme Madrid van traslladar les seves reticències davant d'aquesta proposta del Govern, en la mesura que la llei que recull aquest mecanisme no ha estat treballada amb els col·lectius directament afectats. Així, tot i que es considera que la llei representa un avenç i que probablement contribuirà al desenvolupament d'una jurisprudència més gran, encara persisteix la incertesa sobre el seu impacte real en la societat. Mentrestant, les FCS estan esperant rebre el reglament que expliqui com s'aplicarà aquesta llei en el seu funcionament intern i el paper que exerciran en el marc d'aquesta, especialment en els casos de discriminació que detectin.

En resum, l'establiment d'aquesta nova autoritat podria ser un mecanisme valuós per denunciar i abordar les parades per perfilació racial, sempre que s'implementi de manera efectiva i integral. Amb competències que incloguin la capacitat d'imposar sancions, l'autoritat té el potencial de generar un canvi positiu en la manera com s'aborden les denúncies per discriminació. Tanmateix, encara que la llei promet visibilitzar el problema de la impunitat en casos de discriminació, l'èxit dependrà d'una voluntat política real de fer-la efectiva i incloure les veus dels grups que se suposa que se n'han de beneficiar.

175 • Carrasco, J. (24 de març de 2021). Albert Batlle nega que la policia haga identificaciones 'racializadas'. *ElNacional.cat*, https://www.elnacional.cat/es/politica/albert-batlle-niega-que-la-policia-haga-identificaciones-racializadas_594938_102.html

176 • Per a més informació, consulteu: <https://igualtat.gencat.cat/ca/oficina-diguatlat-de-tracte-i-no-discriminacio/>

3.1.2. Iniciatives autonòmiques i oficines municipals a Madrid i Barcelona

Tal com ja es va exposar a l'inici del capítol, aquest informe ha centrat la seva anàlisi a les ciutats de Madrid i Barcelona, com a mostra dels serveis públics existents per a la denúncia de pràctiques discriminatòries racistes per part de les FCS, a dues de les principals ciutats de l'Estat. No obstant, ampliant una mica l'òptica territorial, és important destacar que a la Comunitat de Madrid no hi ha cap recurs públic específicament orientat a la denúncia de discriminacions racistes. Les persones afectades són derivades automàticament a les oficines d'assistència a les víctimes del delictes o als centres de participació i integració d'immigrants. En l'àmbit municipal, els recursos s'enfoquen principalment en la integració i la convivència.

Això evidencia l'absència d'un compromís institucional dedicat a habilitar canals oficials per a la denúncia de la discriminació racial en els diferents àmbits de la societat i, concretament, pel que fa a les FCS. A més, s'observa una tendència a l'externalització de serveis, en lloc de desenvolupar una resposta orgànica dins de les institucions públiques, que pugui abordar de manera efectiva aquesta qüestió.

En contraposició, a Catalunya es detecta una aposta més gran de les institucions locals i autonòmiques per oferir una resposta específica a l'hora d'abordar el racisme de manera estructural. Encara que més endavant s'analitzarà l'efectivitat concreta d'aquests recursos, és innegable que l'existència de serveis en aquest àmbit reflecteix més conscienciament sobre la problemàtica, tant per part del govern i organismes públics com per les organitzacions del tercer sector.

El fet que hi hagi mecanismes específics i públics per denunciar i tractar casos de discriminació contribueix a un entorn més preparat i conscient, cosa que, en última instància, influeix en la manera com el racisme és abordat tant en l'àmbit comunitari com en el governamental. Això, però, no impedeix que importants càrrecs polítics dins de l'administració catalana i barcelonina segueixin negant l'existència d'aquest tipus de pràctiques i, per tant, segueixi sent necessària la incidència a favor del reconeixement i la implementació de mesures efectives que combatin el racisme en totes les seves esferes. N'és una prova les reiterades declaracions del director de l'Àrea de Prevenció, Seguretat, Convivència i Règim Interior de l'Ajuntament de Barcelona, Albert Batlle, que ha negat de forma sistemàtica qualsevol de les identifications per perfil racial.¹⁷⁵

A Catalunya, a escala autonòmica, destaca la presència de la **Sindacatura de Greuges** (Defensor del Poble), així com l'**Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació de la Generalitat**, que treballa per al disseny, l'elaboració, l'execució i l'avaluació de polítiques públiques per transversalitzar la igualtat de tracte i la no discriminació.¹⁷⁶ En el marc del seu mandat, durant el 2022, va dur a terme un procés participatiu per

a identificar formes de racisme estructural i institucional, fet que va resultar en l'elaboració d'un pla d'acció amb setanta mesures antiracistes.¹⁷⁷ Per a aquest informe, destaca la mesura 63, adreçada al Departament d'Interior, com l'única mesura relativa a les FCS: "Fer sessions formatives sobre antiracisme, igualtat de tracte i no discriminació als cossos de seguretat".¹⁷⁸ Aquest pla va començar a implementar-se el 2023 i potencialment continuarà desenvolupant-se els propers anys,¹⁷⁹ depenent de la voluntat política del nou Govern. La Generalitat també treballa en un pla d'inclusió de persones migrades.

177 • Generalitat de Catalunya. (2023). *Pla de país lliure de racisme: estratègia nacional antiracista de Catalunya 2023-2030*. Departament d'Igualtat i Feminismes. <https://igualtat.gencat.cat/web/content/Ambits/antiracisme-migracions/politiques-i-plans/plans-programes/pais-liure-racisme-idiomes.pdf>

178 • *Ibid.*, p. 20.

179 • *Ibid.*

180 • Polo, P. (2020). *Propostes per unes identificacions policials no discriminatòries. Mesures efectives de prevenció, control i erradicació de les actuacions policials de caràcter racista*. Oficina de Drets Civils i Polítics. Generalitat de Catalunya. <https://igualtat.gencat.cat/web/content/Ambits/drets-igualtats/informes-DDHH/identificacions-policials-es.pdf>

Així mateix, destaquen publicacions, com la promoguda des de l'antiga Oficina de Drets Civils i Polítics de la Generalitat, anomenada **Propostes per unes identificacions policials no discriminatòries. Mesures efectives de prevenció, control i erradicació de les actuacions policials de caràcter racista**,¹⁸⁰ que apunten mesures concretes per combatre aquest tipus de pràctica; o la **Guia per a la transformació antiracista des dels ens locals**, promoguda per la Direcció General de Migracions, Refugi i Antiracisme.¹⁸¹ A això, se sumen diverses declaracions institucionals del Parlament de Catalunya que aborden la necessitat de prendre mesures contra el racisme i la discriminació.¹⁸² En una d'elles, del 4 de juny del 2020,¹⁸³ es va condemnar l'assassinat de George Floyd i es va reafirmar el compromís de construir una societat lliure de desigualtats. Es va emfasitzar la importància que les institucions examinin els seus privilegis i es va proposar escoltar els que denuncien la seva situació en lloc de reprimir-los.

181 • Cuevas, A. (2024). *Guia per a la transformació antiracista des dels ens locals*, Direcció General de Migracions, Refugi i Antiracisme. Generalitat de Catalunya. https://igualtat.gencat.cat/web/content/Ambits/antiracisme-migracions/publicacions/colleccio-eines-contra-el-racisme/guia_per_la_transformacio_antiracista_des_dels_ens_locals.pdf

182 • Irdia i SOS Racisme Catalunya. (Octubre 2023). *Recomanacions per a la implementació de mesures institucionals de prevenció, control i erradicació de les actuacions policials racistes*.

Un mes després, durant el debat sobre la gestió de la crisi de la COVID-19, el ple del Parlament de Catalunya va aprovar una proposta de resolució¹⁸⁴ per eliminar la discriminació envers persones migrants i racialitzades. També es va instar el Govern a desenvolupar un pla per acabar amb els criteris discriminatoris a les identificacions policials. A aquestes declaracions es va afegir, el 2021, la creació de la Comissió d'Estudi sobre el Racisme Institucional i Estructural del Parlament de Catalunya, l'objecte de la qual era l'estudi del racisme en tots els àmbits, des de la seguretat fins a la igualtat d'oportunitats, passant per la representació social, política i econòmica, amb la finalitat d'establir un diagnòstic compartit per promoure les mesures necessàries que evitessin qualsevol tipus de discriminació. No obstant això, aquesta comissió va concloure el seu mandat amb la fi de la XIV Legislatura sense que transcendissin unes conclusions o acords sobre aquesta qüestió.

183 • Parlament de Catalunya (2021). *Resolució 4/XIII sobre el compromís per una Catalunya de drets i llibertats, diversa i cohesionada*. Parlament de Catalunya. https://www.parlament.cat/web/activitat-parlamentaria/declaracions-institucionals/parlament/index.html?p_format=D&p_id=270385893

184 • Parlament de Catalunya (2021). *Informe sobre racisme i discriminació. Dossier de la sessió 56*. XII legislatura. Parlament de Catalunya. <https://www.parlament.cat/document/altres-publicacions/91078047.pdf>

185 • Entrevista 013, 2024.

En l'àmbit local de Barcelona, destaca també l'existència de la Sindicatura de Greuges de la ciutat de Barcelona, la qual resol les queixes plantejades contra agents de la Guàrdia Urbana, en el marc de la vulneració del dret a la igualtat i la diversitat. Per part seva, des de l'any 1998, l'ajuntament de la ciutat compta amb l'**Oficina per a la No Discriminació** (OND), un servei municipal dirigit a atendre les vulneracions de drets relacionades amb l'àmbit de la discriminació per origen, pertinença cultural o religiosa i orientació sexual i identitat de gènere, entre d'altres.

L'OND centra específicament els seus esforços a oferir informació, formació i sensibilització en tot allò que faci referència a la igualtat de drets; així com atenció i assessorament a persones víctimes de vulneracions de drets humans. Si es tracta d'una vulneració constitutiva de delictes, l'OND ofereix assessorament jurídic per a la tramitació de la denúncia oportuna per discriminació. A la resta dels casos, busca una solució extrajudicial. També promou la implicació de l'ajuntament en determinats fets que es consideren estratègics i la resolució dels quals pot suposar un canvi o transformació profunda, tant de la societat com de la política pública. Finalment, entre les seves funcions també hi ha la de detectar problemes estructurals que provoquen vulneracions de drets humans i proposar millores per revertir-los.

Albert Fages González,¹⁸⁵ coordinador de l'OND a Barcelona, va explicar, en el marc d'una entrevista per a aquesta investigació, que aquest servei s'enfoca a proporcionar una assistència integral. L'equip jurídic avalua meticulosament el recorregut penal dels casos que reben i, en certes situacions, opten per actuar de manera independent, mentre que en d'altres consideren que col·laborar amb altres entitats és més estratègic.

De totes formes, aquesta oficina no ofereix representació jurídica de casos per la via penal, per la qual cosa, en casos de violència policial dins aquest àmbit, els deriva al Servei d'Atenció i Denúncia davant de Situacions de Violència Institucional (SAIDAVI, d'Irídia - Centre per la defensa dels drets humans, tal com es desenvolupa millor a l'apartat 3.2.2.).

A l'entrevista, Fages va assenyalar la desconfiança com un aspecte crucial en relació amb les denúncies contra les FCS, sota la percepció que un servei públic podria no ser efectiu en actuar en contra de si mateix en procediments penals. Pel que fa a les parades per perfil racial, Fages assegura que: “la realitat és que hi ha una infradenúncia. Ens arriben molt pocs casos, poques situacions d'aquesta mena. (...) Pensem que hi ha una part de por i resignació a venir a una oficina municipal, perquè la gent associa que si és públic/municipal, estem de part dels cossos policials”.

186 • Direcció de Serveis de Drets de Ciutadania. (2022). *Per una Barcelona antirracista 2022-2025*. Ajuntament de Barcelona. <https://ajuntament.barcelona.cat/dretsdiversitat/sites/default/files/Medida%20gobierno%20antirracista.pdf>

En el marc de la política pública local de Barcelona, destaca, finalment, el mandat de govern “**Per una Barcelona antirracista 2022-2025**”, que té el doble objectiu de donar a conèixer el fenomen del racisme estructural i institucional i de facilitar els diferents departaments de l'àmbit municipal d'eines, tant per no discriminar com per actuar en casos de discriminació. Pel que fa als agents de la Guàrdia Urbana de Barcelona, aquest mandat assenyala la necessitat d'actualitzar el seu protocol d'actuació sobre la base de la Llei d'igualtat de tracte i no discriminació, així com el disseny d'accions formatives específiques en antirracisme.¹⁸⁶

Fotografia de Teresa Palomo

3.2 Projectes d'atenció i denúncia d'organitzacions de la societat civil a Madrid i Barcelona

Per abordar l'anàlisi dels projectes d'atenció i denúncia d'organitzacions de la societat civil, s'ha dut a terme una identificació exhaustiva de les entitats disponibles en aquest àmbit. Aquest procés ha pres de base una recerca inicial, que va combinar el coneixement previ sobre institucions rellevants amb recomanacions i derivacions d'actors clau, incloses les organitzacions esmentades i altres organitzacions especialitzades en la matèria. A més, s'han tingut en compte l'experiència i la perspectiva d'aquells participants que van respondre a la crida per contribuir a aquesta investigació, cosa que ha enriquit la comprensió d'aquests recursos. Aquest enfocament metodològic permet no només localitzar les institucions existents, sinó també avaluar-ne l'accessibilitat i la capacitat de resposta davant de situacions de violència racista.

És important destacar la importància de l'enfocament integral que ofereixen algunes d'aquestes entitats, com ara SOS Racisme i Irídia, a diferència de la metodologia d'atenció i denúncia institucional, exposada més amunt. Aquest enfocament combina l'assistència legal i l'atenció psicosocial, amb la finalitat d'emmarcar l'experiència viscuda i abordar les múltiples dimensions del dany sofert. Tot i això, és preocupant que aquestes mateixes entitats operin en condicions precàries, cosa que sovint limita la seva capacitat de resposta i el seu impacte en la comunitat.

3.2.1. Servei gratuït i especialitzat que ofereix atenció a persones que han patit discriminació o un delictes d'odi racista (SAiD - SOS Racisme). Barcelona.

L'oficina de SOS Racisme Catalunya, fundada el 1992, ofereix un servei gratuït enfocat a la reparació de les víctimes de discriminació i violència racista a Catalunya. A diferència d'altres organitzacions similars, SOS Racisme va decidir no incloure casos d'estrangeria al seu àmbit d'actuació, centrant els seus esforços en discriminacions i violències exercides per individus, empreses o institucions. El servei inclou acompanyament i assessorament legal i l'associació pot representar la persona afectada tant en processos penals com administratius, a més d'oferir suport restauratiu i psicosocial per garantir una intervenció integral. L'oficina compta amb un equip de dos advocats i dues psicòlogues. Actualment, l'entitat opera amb recursos molt limitats, aconseguint tirar endavant gràcies a l'esforç titànic de totes les treballadores i voluntàries.

A més del servei d'atenció i denúncia, aquest projecte també fa tasques d'incidència política i social. Entre els casos més comuns hi ha les denúncies per intervencions policials basades en el perfil racial, en què, depenent dels desitjos de la persona afectada, decideixen com procedir, ja sigui denunciant l'actuació o sol·licitant mesures correctives.

187 • Entrevista 014, 2024.

188 • Entrevista 014, 2024.

Quan el cos policial infractor és la Guàrdia Urbana de Barcelona, el procediment és denunciar el cas a través del portal de l'Ajuntament i remetre'l a la Unitat de Deontologia i Afers Interns (UDAI). En casos en altres municipis, on actuen altres cossos policials, SOS Racisme hi contacta directament per recordar-los l'impacte d'aquest tipus de discriminació i, en algunes ocasions, han aconseguit dialogar-hi per intentar implementar controls i reduir aquesta pràctica. També han recorregut a la interposició de queixes davant de la Sindicatura de Greuges i, en algun cas, al Defensor del Poble, sobretot, quan aquestes intervencions policials les han fet agents de la Guàrdia Civil o la Policia Nacional. No obstant això, valoren que el resultat mai no és satisfactori.

*“Normalment la policia no ho veu com un problema sistèmic, més aviat com una mala pràctica d'un agent individual”, Úrsula Ruíz, advocada de SOS Racisme.*¹⁸⁷

SOS Racisme també ha impartit formacions per a les FCS, tot i que els resultats varien; quan la formació és voluntària, l'ambient és positiu. Tot i això, quan és obligatòria, asseguren que l'ambient pot ser hostil i s'enfronten a la resistència de les autoritats. Tot i això, l'organització ha aconseguit, en alguns casos, generar reflexions i canviar actituds a través d'un enfocament pedagògic cap als cossos policials.

*“Si tota la societat no fos racista, no hi hauria una policia racista. Quan els futurs policies entren a l'acadèmia per a la seva formació, tant se val quins siguin els seus valors o posicionaments davant d'alguns temes, una vegada hi són, els seus valors s'alinearàn amb els del cos”, Úrsula Ruíz, advocada de SOS Racisme.*¹⁸⁸

189 • Irídia. (2024). SAIDAVI. <https://iridia.cat/es/saidavi/>.

190 • Irídia. (2023). *Informe anual sobre Violència Institucional 2022*. P. 6. Irídia. https://iridia.cat/wp-content/uploads/2023/04/Informe-SAIDAVI-2022_CAST_digital-comprimido.pdf

191 • Entrevista 012, 2024.

3.2.2. Servei d'Atenció i Denúncia davant de Situacions de Violència Institucional (SAIDAVI - Irídia). Barcelona.

El Servei d'Atenció i Denúncia davant de Situacions de Violència Institucional (SAIDAVI) és el servei gratuït d'atenció psicojurídica que ofereix Irídia - Centre per la defensa dels drets humans a les persones que es troben en situacions de maltractament en el context del sistema penal català, amb l'objectiu de prevenir i denunciar la violència institucional.¹⁸⁹ L'atenció que s'ofereix tracta la situació de violència viscuda tant des d'una perspectiva jurídica com psicosocial, de manera que aquesta atenció es presta conjuntament per una advocada i una psicòloga, totes dues especialitzades, en violència exercida per agents de les FCS, vigilants de seguretat privada amb funcions públiques o funcionaris de presó. És un servei que porta més de vuit anys de funcionament i al qual pot accedir qualsevol persona, independentment de la seva situació administrativa.

El SAIDAVI¹⁹⁰ s'organitza en dues àrees que treballen de manera coordinada i continuada. D'una banda, hi ha l'Àrea d'Assessorament i Seguiment, on s'ofereix atenció psicojurídica per recolzar i guiar la persona afectada a la presentació de la denúncia o a l'obtenció d'assistència legal gratuïta, així com per assegurar la recollida de proves (com verificar l'existència d'enregistraments de videovigilància, sol·licitar-ne la conservació, localitzar testimonis, etc.) o interposar queixes davant els organismes corresponents de salvaguarda de drets. D'altra banda, en casos que són especialment representatius o greus, el Servei assumeix la representació legal com a acusació particular i/o popular, traslladant el cas a l'Àrea de Litigi Estratègic i incorporant, a més dels aspectes legals i psicosocials, tasques de comunicació i incidència política.

Al llarg de tot el temps que porta funcionant, al SAIDAVI amb prou feines han arribat casos de denúncia per parades per perfilació racial, però sí que han atès casos de situacions de maltractament policial contra persones que han intervingut en un control policial per perfilació racial, denunciant-ne la discrecionalitat i la injustícia. Segons Marta Vallverdú, advocada i responsable de l'Àrea d'Assessorament i Seguiment del SAIDAVI:¹⁹¹

“Les persones directament afectades pels controls esmentats no acudeixen al Servei a causa de la ‘normalització’ d'aquest tipus de pràctiques, el temor a les represàlies que denunciar la situació li pugui comportar, la poca confiança que denunciar pugui portar a algun tipus de resultat satisfactori, així com la poca o nul·la confiança en la possibilitat d'un canvi per part dels agents de les FCS”.

En el marc del treball del SAIDAVI, Irídia ha pogut detectar patrons de discriminació recurrents a la ciutat. Destaca especialment el denunciat l'any 2023, en el marc del seu informe anual, en què es va advertir que, en una zona determinada de Barcelona, es feien controls sistemàtics a persones que circulaven en patinet. Agents de la Guàrdia Urbana sol·licitaven a aquestes persones que demostrassin la titularitat dels patinets mitjançant factures. No obstant això, es donava la circumstància que totes les persones subjectes a aquest control eren joves racialitzats, principalment d'origen marroquí, a qui se'ls van confiscar els patinets en assumir que eren robats. Això es va posar en coneixement de la UDAI, amb qui igual que SOS Racisme, l'entitat manté un diàleg constant en el marc del seu treball d'incidència política.

192 • Entrevista 012, 2024.

193 • CEPAIM. (n. d.). *Programa RED: Iniciativa per al foment de la denúncia segura i la promoció d'accions d'informació, sensibilització i formació en casos de discriminació racial i altres formes connexes d'intolerància.* <https://www.cepaim.org/>

“A la ciutat impera un model securitari que referma l'exclusió prèviament continguda a la Llei d'estrangeria que, ahora, és continuïtat de la necropolítica de fronteres a nivell europeu. Les identificacions policials per perfilació racial representen el macabre recordatori que sempre queda una frontera per traspasar, una frontera que a més es pot erigir en qualsevol moment i en qualsevol carrer o barri de la ciutat.”¹⁹²

Segons Vallverdú, el circuit del canvi no pot ser únicament la formació per aconseguir un canvi de mentalitat i, en conseqüència, un cos policial no racista. En aquest sentit, defensa que falten protocols específics que regulin l'actuació policial des d'aquesta òptica, així com reglamentació específica que, després de detectar totes i cadascuna de les actuacions policials que revesteixen d'un component racista, les classifiqui i les sancioni. A més, assegura que els protocols haurien de ser públics i donar a conèixer les xifres dels agents sancionats, a fi que la ciutadania comenci a apoderar-se i denunciar aquestes situacions.

3.2.3. Projectes RED i REDES. Barcelona i Madrid

A Barcelona, la Fundació Cepaim duu a terme un projecte de recerca i formació anomenat RED¹⁹³ (en singular, per diferenciar-lo del projecte REDES a Madrid). Aquest projecte no inclou intervenció directa ni atenció a les persones afectades, encara que gestionen alguns casos de manera puntual, i no està vinculat amb la tasca que realitza aquesta entitat en el marc del servei del CEDRE, prèviament descrit.

La majoria de les persones usuàries dels seus serveis són dones, i asseguren que han gestionat dos casos de maltractament per cossos policials. Aquests casos es van intentar denunciar, però després d'un procés llarg i complicat, les denunciants van desistir a causa de l'alt risc al qual s'enfrontaven, per la seva situació administrativa irregular.

194 • Fundación Cepaim. (n. d.).
<https://www.cepaim.org/>

La por de denunciar les autoritats policials va ser un factor clau. Tot i això, Cepaim va treballar durant mesos en un procés d'acompanyament intensiu en tots dos casos durant l'any 2022.

“A nivell institucional, les converses amb les administracions públiques solen ser confrontatives. És difícil assenyalar-les directament dient que les seves pràctiques són racistes, cosa que representa un desafiament en el diàleg amb aquests organismes”,
 Camila Pinzón, responsable del projecte RED.

A Madrid, Cepaim ha desenvolupat un projecte similar, anomenat REDES.¹⁹⁴ Iniciat el 2022 i liderat per Julia Garriga, advocada i responsable d'aquesta oficina, s'enfoca a proporcionar un sistema integral d'acompanyament, orientació i establiment de mecanismes de denúncia segura per a víctimes de delictes d'odi i discriminació ètnica i racial. Segons la informació proporcionada per l'entitat, aquest projecte, com el CEDRE, no es dedica a la litigació i es troba amb la dificultat de no poder atendre persones en situació administrativa irregular. Tot i això, asseguren que han aconseguit incloure aquelles que estan en procés de regularització.

REDES inclou, a més del component de denúncia, un programa de formació i sensibilització adreçat a possibles víctimes de discriminació. Durant els tallers, els participants comparteixen experiències personals relacionades amb detencions i diverses interaccions amb la policia. Segons els testimonis recopilats per les treballadores de l'entitat, el perfil més comú dels que experimenten aquest tipus de parades per perfilació racial es correspon amb homes entre tretze i catorze anys. Aquests joves són sovint objecte de detencions, les quals, moltes vegades, segons relaten, s'acompanyen d'agressions per part de les FCS. D'acord amb Garriga, el programa ha evidenciat la normalització amb què les persones racialitzades han d'afrontar les seves interaccions amb les FCS de manera gairebé diària:

“En els relats compartits durant els tallers, es va esmentar l'ús d'agressions físiques, com bufetades, per part de les autoritats, les quals no solen deixar marques visibles, cosa que dificulta la denúncia. Com a conseqüència, moltes de les persones afectades eviten freqüentar llocs on podrien ser objecte d'aquestes detencions”.

És destacable que, en el marc dels tallers sobre parades per perfilació racial, oferts en el marc d'aquest projecte, diversos participants no van associar aquestes parades policials amb actes de racisme, cosa que revela la complexitat del problema i la necessitat de seguir sensibilitzant sobre l'impacte de la discriminació racial en les pràctiques policials. En alguns casos, assenyala l'advocada, s'han preparat denúncies o queixes davant del Ministeri de l'Interior, però gairebé sempre els denunciants es retracten per por de represàlies.

Actualment, l'oficina està fent seguiment a un cas denunciat per una associació veïnal d'Usera, que descriu les constants parades policials injustificades al barri madrileny.

195 • Progestión. (n. d.): <https://progestion.org/>

196 • Oficina d'Intervenció davant de Delictes d'Odi LGTBfòbics. (n. d.). <https://progestion.org/oido-oficina-de-intervencion-ante-delitos-de-odio-lgtbifobicos/>

197 • Entrevista 010, 2024.

3.2.4. Projecte OIDO. Madrid

Progestión¹⁹⁵ és una organització que opera a escala estatal amb persones en risc d'exclusió i perfils vulnerables. Aquesta entitat compta amb una Oficina d'Intervenció davant de Delictes d'Odi (OIDO),¹⁹⁶ en funcionament des dels darrers quatre anys.

OIDO ofereix atenció directa a Valladolid i Madrid, on compten amb dos tècnics a cada ciutat, a més de suport psicològic. Tot i que teòricament atenen a qualsevol lloc de l'Estat, moltes de les seves intervencions són telemàtiques. No es personen directament en els casos, sinó que brinden assistència fins que la denúncia és presentada. A partir d'aquí deriven el cas al Col·legi d'Advocats i coordinen l'acompanyament. La majoria de les persones que arriben a l'oficina ho fan amb cita prèvia i derivades per altres entitats, per la qual cosa no solen rebre casos directament a les seves instal·lacions.

Al cartell informatiu d'aquesta oficina es formula una pregunta adreçada als que podrien haver estat víctimes de discriminació: "T'atura sovint la policia en espais públics per demanar-te identificació?". Segons Sandra López¹⁹⁷, encarregada de l'oficina, tot i que reconeixen que les parades per perfil racial són una realitat constant per a les persones migrants i racialitzades, l'oficina només atén casos que arriben per derivació. Denunciar aquestes pràctiques resulta molt complicat i, pel fet que aquesta oficina actua com un "segon filtre" (els potencials denunciants han desistit de fer-ho abans de poder arribar-hi), no reben denúncies directes sobre aquests incidents. A més, un dels requisits que tenen és estar en possessió del permís de residència, cosa que complica encara més l'atenció en aquest tipus de casos.

4

Conclusions

1. Posicionament institucional contrari per a reconèixer que hi ha un racisme institucional i resistències davant la possibilitat de diàleg sobre el tema

Són nombroses les declaracions públiques de responsables polítics i policials que neguen l'existència del racisme dins dels cossos policials. Hi ha una postura predominant per part de les administracions públiques de no reconèixer l'existència d'un racisme institucional i estructural, sumat a una forta resistència per part de les FCS en plantejar el tema. Aquestes postures impedeixen abordar el racisme policial en tota la complexitat, neguen les experiències denunciades per les persones afectades i contribueixen a perpetuar la impunitat. En conseqüència, els qui pateixen aquestes pràctiques es troben amb un sistema que no només nega l'existència del racisme sofert, sinó que a més no els protegeix quan van a denunciar-ho.

2. La perfilació racial com una expressió del racisme estructural que es manifesta en el procediment habitual de les FCS

En el millor dels casos, el reconeixement d'aquesta discriminació es limita a l'existència d'un biaix racial que se circumscriu a prejudicis individuals a les i els agents de policia. No obstant això, es neguen com a pràctiques emmarcades en un racisme que respon a qüestions estructurals, a decisions polítiques o a l'absència d'aquestes.

3. Una cultura policial que fa insuficient la formació en diversitat

Com que es tracta el racisme d'un problema estructural que es manifesta de manera institucional, les mesures preses no es poden reduir únicament a formar els i les agents en diversitat. Cal afrontar-lo com un problema polític.

4. Manca d'eines de fiscalització i dades per al diagnòstic

Davant d'una pràctica documentada com la perfilació racial, destaca l'absència d'eines oficials i públiques que permetin fiscalitzar la tasca policial per conèixer discriminacions potencials. Això se suma a la inexistència de recollida de dades desglossades per raça i ètnia que permeti conèixer de manera objectiva a qui estan afectant aquestes pràctiques, a partir de quins criteris es duen a terme, quin és el resultat d'aquestes, així com el seu impacte directe en les poblacions afectades.

5. Absència d'una prohibició explícita de les parades i les identificacions per perfil racial i manca de directrius clares i internes d'actuació

No hi ha un marc legal que a nivell estatal (FCSE) prohibeixi de forma clara i explícita aquesta pràctica, que la reconegui com a discriminatòria i la sancioni. A més, destaca l'absència de directrius internes a l'hora de procedir de les FCS analitzades que estableixin com actuar per evitar la perfilació racial. A tot això, s'hi afegeix una manca de transparència que es tradueix en la impossibilitat per part de la societat civil d'accedir a protocols pel que fa a les tasques de parada i identificació policial.

6. La perfilació racial com a porta d'entrada a abusos més grans

Moltes de les actuacions assenyalades com a abusives, desproporcionades o que fins i tot acaben sent denunciades per tractes degradants i/o humiliants, es deriven d'una parada o identificació policial iniciada sobre la base de criteris racials.

7. Absència de recursos i vies legals per denunciar pràctiques racistes i acompanyar les persones afectades

L'anàlisi dels diferents mecanismes i recursos per a la denúncia de la perfilació racial revela la manca d'un abordatge integral i d'assumpció de responsabilitats institucionals mitjançant la delegació a organitzacions del tercer sector de les tasques d'acompanyament a víctimes. Això es tradueix en diferències importants en l'àmbit territorial, en la mesura que els recursos disponibles queden subjectes a la voluntat política de cada govern. Alhora, aquesta situació implica limitacions importants en termes d'efectivitat, ja que moltes organitzacions del tercer sector depenen de l'assignació de fons públics per a la sostenibilitat de la tasca d'acompanyament.

8. Dificultat en els procediments judicials per a la prova davant d'una presumpció de veracitat dels cossos policials

Casos com el de Rosalind Williams i Zeshan Muhammad evidencien les dificultats per provar la discriminació i la manca de protecció efectiva a les víctimes. Els que denuncien es veuen obligats a demostrar que el que ha passat deriva de la seva condició racial, una anomalia en què la víctima és culpable i ha de demostrar la seva innocència. Això encoratja la infradenúncia, a causa de la complexitat de corroborar un racisme que és negat per les institucions implicades i menyscaba la confiança que les persones afectades dipositen en el sistema policial i judicial. Apareixen diversos factors que expliquen l'escassa denúncia en casos de perfilació racial, destacant la desconfiança a les autoritats, la por de represàlies i el desgast d'enfrontar processos sense possibilitat de prosperar.

9. Major vulnerabilitat de persones en situació administrativa irregular

Un dels principals grups objecte d'aquestes pràctiques són les persones en situació administrativa irregular, que a causa de la seva situació temen denunciar actuacions policials discriminatòries, desproporcionades i abusives per por de patir la privació de llibertat a centres d'internament d'estrangers (CIE) i ser deportades. A més, són aquestes parades per perfilació racial les que nodreixen els CIE de persones deportables.

10. Normalització social de la pràctica de la perfilació racial, que contribueix a la criminalització de les persones afectades

Les FCS són percebudes com a garants de la seguretat pels que no pateixen perfilació racial. Visualitzar constantment aquestes pràctiques sobre determinades persones criminalitza la població racialitzada i les normalitza. A més, la por de denunciar impedeix visibilitzar i sancionar aquesta discriminació racial. Fins i tot en contextos on s'aborda aquest tema de forma explícita, les persones afectades no sempre la identifiquen com a racista, cosa que reflecteix la complexitat del problema i la necessitat de més capacitació en el coneixement de drets i llibertats ciutadanes.

5

Recomanacions

1	<p>Reconèixer de manera clara i manifesta el racisme institucional i estructural per part de les administracions públiques, autoritats polítiques i FCS. En concret, de l'existència de la pràctica de perfilació racial a les actuacions de parada, identificació i registre policial.</p>	
	2	<p>Prohibir de manera explícita, per llei, l'ús de perfils racials en tasques de parada, identificació i registre. S'ha d'establir un marc legal que reculli una definició clara de perfilació racial que l'assenyali com una forma de discriminació, alhora que reguli un criteri obligatori de sospita raonada que motivi l'actuació, amb evidències i informacions objectives que la persona aturada i/o identificada pot haver comès el delictes assenyalat. Això passa per una definició dels conceptes d'indici i "circumstàncies concurrents raonablement necessàries", que habiliten la pràctica de la identificació policial en el marc de la Llei orgànica 4/2015, de protecció de la seguretat ciutadana.</p>
	3	<p>Implementar formularis de parada, identificació i registre a totes les forces policials, a escala local, municipal, autonòmica i estatal. Aquests formularis hauran d'incloure la justificació clara i motivada de l'actuació, el resultat dinal d'aquesta, així com la condició ètnicoracial autopercebuda per la persona afectada, d'acord amb els principis de consentiment informat i de confidencialitat, que caldrà lliurar a la persona identificada i a la Secretaria d'Estat de Seguretat.</p>
4	<p>Garantir la participació de les organitzacions de la societat civil especialitzades en la matèria, així com dels col·lectius afectats per les pràctiques policials descrites en el disseny d'aquests formularis de parada. Aquesta participació també s'ha de donar a la fase de supervisió dels resultats obtinguts.</p>	

	5	<p>Sistematitzar la informació d'identificacions, aturades i registres obtinguda a partir dels formularis, implementats al conjunt de les FCS. Aquesta informació haurà de ser accessible per al conjunt de la ciutadania, basant-se en la normativa de transparència i dret a la informació pública. En aquest punt, es considera clau la creació de grups d'estudi que comptin amb la participació d'organitzacions especialitzades en la matèria amb l'objectiu de fer una anàlisi periòdica i de seguiment de la mesura, en termes d'eficàcia, detecció de disfuncions i propostes de millora. Això ha de concloure en una memòria anual d'accés públic en què apareguin els resultats de manera territorialitzada i que permeti avaluar els canvis necessaris.</p>
	6	<p>Aprovar i implementar un protocol contra la discriminació ètnicoracial en les actuacions de les FCS, amb la finalitat que pràctiques com les identificacions per perfil ètnicoracial es prohibeixin, se sancionin i s'erradiquin.</p>
7	<p>Enfortir les garanties i vies de denúncia, creant vies més accessibles i efectives per a les persones afectades, i garantint que totes les oficines d'atenció a víctimes de discriminació tinguin professionals especialitzats per atendre de manera integral situacions de racisme i xenofòbia en el context de les actuacions policials.</p>	

	8	<p>Crear un mecanisme extern, públic i independent de supervisió i avaluació de les actuacions policials, que tingui la defensa dels drets humans al centre i una perspectiva interseccional en la seva metodologia de treball, per tal de detectar i fer recomanacions relatives a els patrons de conducta i actuació racistes i/o amb caràcter discriminatori.</p>
	9	<p>En el marc del respecte als drets i les llibertats fonamentals, garantir l'aplicació efectiva de l'estatut de la víctima de persones en situació administrativa irregular.</p>
10	<p>Difondre una estratègia comunicativa adreçada a la societat diversa sobre els seus drets i deures en l'àmbit de les identificacions i els registres policials, així com sobre les obligacions legals i deontològiques de la Policia. La campanya també ha d'incloure informació pràctica sobre la nova metodologia de recollida de dades, mitjançant els formularis d'identificació i registre per assegurar que la ciutadania coneix aquesta pràctica i els seus objectius.</p>	

6

Annexos

6.1 Oficines per a la denúncia de la discriminació racista a Madrid i Barcelona

Tot seguit, es detallen algunes de les principals oficines i projectes presents a les ciutats de Barcelona i Madrid per a la denúncia de situacions de discriminació racista. Si bé s'ha fet un esforç per recollir les principals, les oficines aquí presents no són totes ni les úniques que hi ha actualment.

MADRID			
Entitat	Adreça	Telèfon	Correu electrònic
Defensoria del Poble			
Defensoria del Poble	C/ de Zurbano, 42, Chamberí, CP 28010 Madrid	900101025	registro@defensordelpueblo.es
CEDRE			
Fundació Cepaim	C/ Nicolás Morales, 11, 3r D CP 28019 C/ Pedro Díez, 21, 2a planta, Local 4, CP 28019 C/ de Luisa Muñoz, 6è CP 28019	91 598 51 56	madrid@cepaim.org
Fundació Secretariat Gitano	C/ Ahijones, s/n CP 28018 (Seu central)	91 422 09 60	fsg@gitanos.org
Creu Roja	C/ Muguet CP: 28044	915325555	comunicación.madrid@ cruzroja.es
ACCEM	C/ Magallanes 1, Entresolat CP 28015	915 327 478 915 327 479	madrid@accem.es
CEAR	Av. de Asturias 33, Baix, CP 28029	91 555 06 98	repcion.madrid@cear.es
Moviment per la Pau	C/ Martos, 15. CP 28053	91 429 76 44	mpdl@mpdl.org
Rumiñahui	C/ Carolina Coronado, 28, CP 28017	91 530 15 35	ruminahui@ruminahui.org
Red Acoge	C/ Bermúdez, 43, 3r B CP 28003	91 563 37 79	acoge@redacoge.org

MADRID			
Entitat	Adreça	Telèfon	Correu electrònic
Altres oficines/projectes			
RED	C/ Nicolás Morales, 11 3r D CP 28019 C/ Pedro Díez, 21, 2a planta Local 4, CP 28019 C/ de Luisa Muñoz, 6è CP 28019	91 598 51 56	madrid@cepaim.org
OIDO	C/ Manuel Fernández Caballero, 4 (Local) Madrid CP 28019	608773900	oído.madrid@progestion.org
Ibn Battuta	C/ del Puerto del Milagro, 6 Local CP 28018	91468859	madrid.ibnbattuta.org
SOS Racisme Madrid	C/ de Lavapiés, 13, Centro CP 28012 Madrid	915 59 29 06	info@sosracismomadrid.es

BARCELONA			
Entitat	Adreça	Telèfon	Correu electrònic
Defensories del Poble			
Síndic de Greuges de Catalunya	Passeig de Lluís Companys, 7, 08003 Barcelona	900 124 124	sindic@sindic.cat
Sindicatura de Greuges de Barcelona	Ronda Sant Pau, 45 08015 Barcelona	93 413 29 00	sindicaturabarcelona@bcn.cat
CEDRE			
Fundació Cepaim	C/ Sant Pau núm. 80. 08001 Barcelona	934873816	barcelona@cepaim.org
Fundació Secretariat Gitano	C/ Condesa Pardo Bazán núm. 4-6 Botiga núm. 2 planta baja. 08027 Barcelona	932745582	fsgbarcelona@gitanos.org
CEAR	C/ Junta de Comerç núm. 26. 08001 Barcelona	933012539	david.pino@cear.es
Moviment per la Pau (MPDL)	C/ Méndez Núñez núm. 33, local 2, 08911 Badalona	936405600	victimasdiscriminaciocatalunya@mpdl.org
ACCEM	Carrer Casp 118. Pis 3. Portes 3 y 4 08013 Barcelona	934 099 074	catalunya@accem.es

BARCELONA			
Entitat	Adreça	Telèfon	Correu electrònic
Ayuntamiento de Barcelona			
Oficina per a la No Discriminació	C/ Gran Via de les Corts Catalanes núm. 111. 08075 Barcelona	935548700 900121884	victimabarcelona.dj@gencat.cat
Altres oficines/projectes			
Bayt Al-Thaqafa	C/ Princesa, 14, primer. 08003 Barcelona	93 319 88 69	juridic@bayt-al-thaqafa.org
TIC TAC ANTIRRACISTA (Red jurídica antiracista)	Carrer Santa Dorotea, 9. Barcelona		legal.tictac@gmail.com
Servei d'Atenció i Denúncia davant de Situacions de Violència Institucional (SAIDAVI)	Riera d'Escuder, 38 Nau 1, baixos. 08028 Barcelona	693 28 73 23	saidavi@iridia.cat
Servei d'atenció i denúncia per a víctimes de racisme -SAiD	C/ de la Reina Amàlia, 3. El Raval, 08001, Barcelona	93 301 05 97 Missatge per WhatsApp: 652873406	denuncia@sosracisme.org
RED	C/ Sant Pau núm. 80. 08001 Barcelona	934873816	barcelona@cepaim.org

6.2 Fonts qualitatives: entrevistes semiestructurades i grups focals

El procés de recerca ha comptat amb la realització de dos grups focals, un a Madrid i un altre a Barcelona, i de 15 entrevistes semiestructurades.

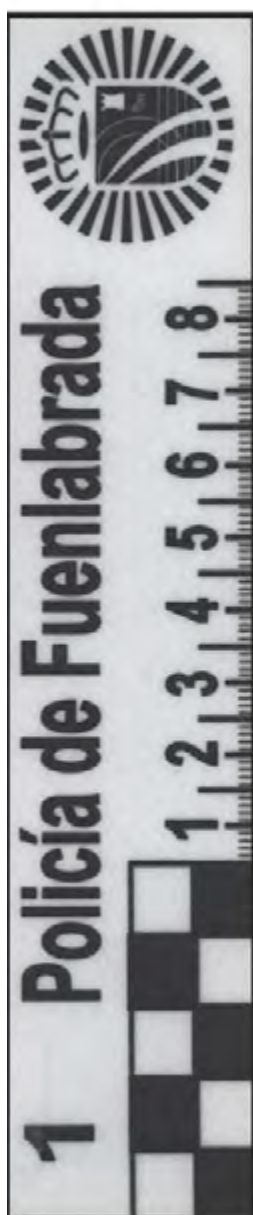
Entrevistes semiestructurades				
Nom i cognoms	Perfil	Data	Via / lloc	Codi d'entrevista
Dévika Pérez	Doctora en Dret Penal, investigadora a la Universitat de Barcelona i defensora dels drets humans a APDHA.	19/7/2024	En línia	001
María Nieves Arrese	Doctora en dret. Experta en identificacions en el context de la Llei Mordassa. Codirigeix el projecte "Policia, formes d'intervenció administrativa, seguretat ciutadana i drets fonamentals" de la UPV/EHU.	19/07/2024	En línia	002
Anònima	Coordina un projecte de pisos d'acollida per a joves d'entre 18 i 30 anys.	22/7/2024	En línia	003
Elis Schettino	Coordina els projectes sobre igualtat a Cepaim.	23/07/2024	Telefònica	004
Viviana Dipp	Coordinadora de programes de no discriminació racial i ètnica de l'Àrea d'Igualtat, No Discriminació i Interseccionalitat de la Fundació Cepaim. Centre de Madrid.	23/07/2024	Telefònica	005
Pastora Filigrana	Advocada laboralista especialitzada en drets humans.	23/07/2024	En línia	006
Antumi Toasijé	Expresident del Consell per a l'Eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica - CEDRE.	23/07/2024	Telegram	007

Entrevistes semiestructurades				
Nom i cognoms	Perfil	Data	Via / lloc	Codi d'entrevista
Ainhoa Nadia Douhaibi	Educadora social i investigadora sobre racisme.	25/07/2024	En línia	008
Julia Garriga García	Responsable de projecte a REDES de la Fundació CEPAIM.	31/07/2024	En línia	009
Sandra López	Advocada de Progestión.	01/08/2024	En línia	010
Viviana Dipp Camila	Coordinadora de programes de no-discriminació racial i ètnica de l'Àrea d'Igualtat, No Discriminació i Interseccionalitat de la Fundació Cepaim. Centre de Madrid.	03/09/2024	En línia	011
Marta Vallverdú	Advocada del Servei d'atenció i denúncia davant de casos de violència institucional (SAIDAVI) d'Irídia. Encarregada de l'àrea d'assessorament i seguiment.	18/09/2024	Presencial	012
Alberto Fages González	Coordinador de l'Oficina per a la no discriminació de l'Ajuntament de Barcelona.	25/09/2024	En línia	013
Anònima	Tècnica d'incidència política en entitats del tercer sector.	26/09/2024	Telefònica	014
Úrsula Ruiz	SOS Racisme Barcelona.	07/10/2024	En línia	015

Participants en els grups focals de discussió			
Nom i cognoms	Perfil	Data	Territori d'anàlisi
Daniel Amelang	Advocat especialitzat en dret penal a la Red Jurídica i membre d'Associació Lliure d'Advocats.	24/07/2024	Madrid
Mirla Cerna	Advocada especialitzada en dret laboral, estrangeria i habitatge. Treballadora de CAES Abogados. Col·labora amb SOS Racisme Madrid.	24/07/2024	Madrid
Jorge Del Cura	Exfuncionari de justícia, fundador d'organitzacions com l'Associació contra la Tortura i el Centre de Documentació i Denúncia de la Tortura.	24/07/2024	Madrid
Sara López	Jurista i membre de la Comissió Legal Sol i del Centre Sira - Atenció a Víctimes de Maltractaments i Tortura.	24/07/2024	Madrid
Guillermo Bondyale	Soci fundador de l'Associació de Juristes Afroeuropus (AJAE), amb experiència en l'àrea del dret laboral i el dret d'estrangeria.	24/07/2024	Madrid
Olán R. Yekinni	Soci fundador de l'Associació de Juristes Afroeuropus (AJAE), amb experiència en l'àrea del dret civil.	24/07/2024	Madrid
Kaire Ba	Responsable de l'àrea contra la perfilació racial a SOS Racisme Catalunya. Participa en projectes relacionats amb l'estudi de la vigilància/policing a Catalunya. membre de la Comunitat Negra Africana i Afrodescendent a Catalunya (CNAAE).	25/07/2024	Barcelona
Adoulaye Seck	Membre de Top Manta Barcelona.	25/07/2024	Barcelona
Irina Samy	Tècnica de migracions, violència i drets humans a Novact, activista antiracista a CNAAE (a títol individual).	25/07/2024	Barcelona
Paula Rossi	Intervenció psicosocial i comunitària a SOS Racisme Catalunya. Coordinadora del Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD) i de l'entitat.	25/07/2024	Barcelona
Noemí Fernández	Tècnica d'igualtat de tracte i no discriminació a la Fundació Secretariat Gitano.	25/07/2024	Barcelona

6.3 Formularis de parada: STEPPS (Estratègies d'identificació policial efectiva), PIPE (Programa per a la identificació policial eficaç) i Ciudad Lineal

Identificación de personas en vía/lugar públicos			
0002			
Fecha:	Hora de inicio de la parada:		
Lugar de la parada:			
Apellidos:			
Nombre:			
D.O.I.:	Tipo:	Núm.:	
Nacionalidad:	Fecha nacimiento:		
Población de nacimiento:			
Provincia:	Pais:		
Hijo de:	y de:		
Domicilio:			
Nº:	Piso:	Localidad:	
Provincia:	Teléfono:		
Motivo de la identificación:			
Observaciones sobre la motivación:			
Se procede a registro personal: ☐ Sí ☐ No ☐ Es positivo el registro: ☐ Sí ☐ No ☐			
Objetos intervenidos:			
Otros datos de interés:			
Vehículo relacionado:	Matrícula:	Color:	
Se formula denuncia: ☐ Sí ☐ No ☐	Normativa denuncia:		
Infracción:			
Ilícito penal: ☐ Sí ☐ No ☐	Actuación:	Falta penal ☐ Imputado no detenido ☐ Detención ☐	
Tipo penal:			
Hora del final de la parada:	Agentes actuantes N.I.P.:		
 Ayuntamiento de FUENLABRADA <small>Consejería de Seguridad Ciudadana y Tráfico Servicio de Policía Local</small>		 <small>AGIS 2006</small> With financial support from the AGIS Programme European Commission - Directorate General Justice, Freedom And Security	

Normativa legal

El artículo 20 de la Ley Orgánica 1/1992, de 21 de Febrero, de Protección de la Seguridad Ciudadana, establece que "los agentes de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad podrán requerir en el ejercicio de sus funciones de indagación o prevención, la identificación de las personas y realizar las comprobaciones pertinentes en la vía pública o en el lugar donde se hubiere hecho el requerimiento, siempre que el conocimiento de la identidad de las personas requeridas fuere necesario para el ejercicio de las funciones de protección de la seguridad que a los agentes encomienda la Ley".

Cualquier persona identificada y/o registrada en la vía u otro lugar público tiene derecho a un trato correcto y esmerado por parte de los agentes de Policía que le han solicitado su documentación o le han registrado. Además, los agentes policiales están obligados a facilitarle información cumplida y tan amplia como sea posible, sobre las causas y finalidad de su identificación/registro, según establece el art. 5º de la Ley Orgánica 2/1986, de 13 de Marzo, de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad.

Ante cualquier vulneración de las normas vigentes, puede Ud. presentar una reclamación directamente en la Policía Local, a través de cualquier escrito, o cumplimentando la hoja reglamentaria de Reclamaciones y Sugerencias que tiene a su disposición en nuestras dependencias de la C/ Hungría, s/n. También podrá acceder a dicha hoja en la página web del Ayuntamiento www.ayto-fuenlabrada.es, en el Servicio Municipal de Asistencia a la Víctima y en el Registro General del Ayuntamiento de Fuenlabrada.

Los datos recogidos en la presente ficha podrán ser utilizados de forma exclusiva para uso policial, cumpliendo todos los requisitos que establece la Ley Orgánica 15/1999 de 13 de diciembre de Protección de datos de carácter personal.

Se informa que los datos de carácter personal incluidos en el presente documento van a ser incorporados a los ficheros titularidad del Ayuntamiento de Fuenlabrada, con dirección en la Plaza de la Constitución Nº 1 de Fuenlabrada, para la gestión y control de los mismos. Podrá ejercitar los derechos de acceso, rectificación, cancelación u oposición dirigiendo una comunicación por escrito al Departamento de Atención Ciudadana del citado Ayuntamiento, a la dirección antes expuesta.

Formulario avalado por el
Programa AGIS de la Unión
Europea

AGIS 2006

With financial support from the AGIS Programme
European Commission - Directorate General Justice, Freedom And Security

El presente formulario está incluido dentro del Programa AGIS de la Unión Europea que apoya iniciativas encaminadas a buscar un enfoque coordinado y multidisciplinar de las distintas actividades relacionadas con la creación del espacio de libertad, seguridad y justicia así como la prevención y la lucha contra la delincuencia organizada en la Unión Europea.

En concreto, el formulario forma parte del Proyecto STEPSS (Strategies for Effective Stop and Search), que tiene como objetivo mejorar las relaciones entre los Cuerpos Policiales y las minorías étnicas y los procedimientos policiales, para prevenir prácticas discriminatorias.

Identificación de personas en lugar público				Nº 00000	
Fecha		Hora de inicio de la parada			
Via/lugar en que se produce la parada			Nº de la via		
Apellidos					
Nombre			Sexo Mujer ☐ Hombre ☐		
D.O.I. Tipo:			Nº:		
Nacionalidad:			Fecha de nacimiento		
Población de nacimiento					
Provincia			País		
Hijo de			y de		
Domicilio					
Nº		Piso	Localidad		
Provincia			Teléfono		
Motivo de la Identificación		1. Operativo de Prevención _____ ☐ 2. Zona sometida a control policial intensivo _____ ☐ 3. Localización supuesto autor de un ilícito penal o administrativo _____ ☐ 4. Supuesta participación en conducta incívica _____ ☐ 5. Actitud o comportamiento sospechoso _____ ☐ 6. Otros _____ ☐			
Observaciones sobre la identificación					
Se procede a registro personal		Sí ☐ No ☐		Es positivo el registro	
				Sí ☐ No ☐	
Objetos intervenidos					
Otros datos de interés					
Se detecta infracción administrativa		Sí ☐ No ☐		Normativa por la que se denuncia	
Infracción detectada					
Ilícito penal		Sí ☐ No ☐		Actuación Falta penal ☐ Imputado no detenido ☐ Detención ☐	
Tipo penal:					
Hora del final de la parada:			N.I.P. de los agentes actuantes:		
					

Reverso del Boletín (Copia Amarilla) para la persona identificada

Informaciones de interés para las personas identificadas

El artículo 20 de la Ley Orgánica 1/1992, de 21 de Febrero, de Protección de la Seguridad Ciudadana, establece que *"los agentes de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad podrán requerir en el ejercicio de sus funciones de indagación o prevención, la identificación de las personas y realizar las comprobaciones pertinentes en la vía pública o en el lugar donde se hubiere hecho el requerimiento, siempre que el conocimiento de la identidad de las personas requeridas fuere necesario para el ejercicio de las funciones de protección de la seguridad que a los agentes encomienda la Ley"*.

Cualquier persona identificada y/o registrada en la vía u otro lugar público tiene derecho a un trato correcto y esmerado por parte de los agentes de Policía que han solicitado su documentación o han procedido a su registro. Además, los agentes policiales están obligados a facilitarle información, cumplida y tan amplia como sea posible, sobre las causas y finalidad de su identificación/registro, según establece el art. 5º de la Ley Orgánica 2/1986, de 13 de Marzo, de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad.

Ante cualquier vulneración de las normas vigentes, Ud. puede presentar una reclamación directamente en la Policía Local, a través de un escrito dirigido a la Unidad de Gestión Policial de la Diversidad, o cumplimentando la hoja de Reclamaciones y Quejas que tiene a su disposición en cualquiera de nuestras dependencias y que podrá presentar en la Unidad de Reclamaciones y Sugerencias (URyS) en Calle Campoamor nº 28- 2º o en cualquiera de las dependencias del Servicio de Atención al Ciudadano y en los Registros del Ayuntamiento de Castellón.

También puede acceder a dicha hoja "on line", en la página web del Ayuntamiento www.castello.es a través del Portal de la Ciudadanía o telefónicamente marcando el 010, del Servicio de Información al Ciudadano, si llama desde Castellón con un teléfono fijo, o el 96.422.60.10, si llama desde fuera de Castellón o con un teléfono móvil, si bien, por este último medio, el interesado deberá personarse en el plazo de 10 días, a contar del siguiente a su llamada telefónica, en la Unidad de Reclamaciones y Sugerencias (URyS) del Ayuntamiento de Castellón, para firmar el impreso. En caso contrario, a la "reclamación" o "queja" se le dará el tratamiento de "sugerencia".

Los datos facilitados por Ud. en este formulario pasarán a formar parte de los ficheros automatizados, propiedad del Ayuntamiento de Castellón, y podrán ser utilizados por el titular del fichero para el ejercicio de las funciones propias en el ámbito de sus competencias. De conformidad con la Ley Orgánica 15/1999, de Protección de Datos de Carácter personal, Ud. podrá ejercitar los derechos de acceso, rectificación, cancelación y oposición mediante una instancia presentada ante el Registro General de Entrada del Ayuntamiento de Castellón.

El presente formulario está incluido dentro del Programa PIPE (Programa para la Identificación Policial Eficaz), que tiene como principales objetivos mejorar la eficacia policial en materia de identificaciones policiales, prevenir y controlar cualquier sesgo discriminatorio y potenciar el acercamiento y la relación entre las Policías Públicas y la Sociedad Diversa de las respectivas Comunidades Locales.

El PIPE se desarrolla con fondos aportados por la Iniciativa para una Sociedad Abierta (Fundación SOROS) y está impulsado por la Plataforma por la Gestión Policial de la Diversidad, cuyo objetivo prioritario es impulsar y promover cambios en los servicios policiales para garantizar a la Sociedad Diversa un trato policial igualitario y no discriminatorio.

Plataforma por la Gestión Policial de la Diversidad

salud, seguridad y emergencias		MADRID		POLICÍA MUNICIPAL Madrid	
Formulario de identificación de personas en vía pública					
Nº 000000					
Fecha :		Hora de inicio:		Intervención dirigida:	Si ☐ No ☐
Lugar de la parada:					
Apellidos:					
Nombre:				Sexo:	Mujer ☐ Hombre ☐
D.O.I.:	Tipo: (D.N.I. N.I.E. y/o Pasaporte)		Num.:		
Nacionalidad:			Fecha nacimiento:		
Domicilio:					
Nº :		Piso:		Localidad:	
Provincia:				Teléfono:	
Motivo de la identificación L.O. 4/2015	Art 16-1A ☐ Art.16-1B ☐		Traslado a Comisaría: Art.16-2		Si ☐ No ☐
Observaciones sobre la motivación:					
Se procede a registro personal:		Si ☐ No ☐	Se registra vehículo:		Si ☐ No ☐
Es positivo el registro:		Si ☐ No ☐	Objetos intervenidos:		
Otros datos de interés:					
Vehículo relacionado:			Matrícula:	Color:	
Se formula denuncia:		Si ☐ No ☐	Normativa denuncia:		
Infracción:					
Ilícito penal		Si ☐ No ☐	Actuación	Persona investigada ☐	Detención ☐
Tipo penal:					
Hora del final de la parada:			Agentes actuantes:		
El/La identificado/a.					
Fdo.:			Fdo.:		

Normativa legal sobre identificaciones

El artículo 16 de la Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de Protección de la Seguridad Ciudadana, establece que en el cumplimiento de sus funciones de indagación y prevención delictiva, así como para la sanción de infracciones penales y administrativas, los agentes de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad podrán requerir la identificación de las personas en los siguientes supuestos:

- a) Cuando existan indicios de que han podido participar en la comisión de una infracción.
- b) Cuando, en atención a las circunstancias concurrentes, se considere razonablemente necesario que acrediten su identidad para prevenir la comisión de un delito.

En la práctica de la identificación se respetarán estrictamente los principios de proporcionalidad, igualdad de trato y no discriminación por razón de nacimiento, nacionalidad, origen racial o étnico, sexo, religión o creencias, edad, discapacidad, orientación o identidad sexual, opinión o cualquier otra condición o circunstancia personal o social.

Cualquier persona identificada y/o registrada en la vía u otro lugar público tiene derecho a un trato correcto y esmerado por parte de los agentes de Policía que le han solicitado su documentación o le han registrado. Además, los agentes policiales están obligados a facilitarle información cumplida y tan amplia como sea posible, sobre las causas y finalidad de su identificación/registro, según establece el art. 5º de la Ley Orgánica 2/1986, de 13 de Marzo, de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad.

Ante cualquier vulneración de las normas vigentes, Ud. puede presentar una reclamación a través del sistema de reclamaciones y sugerencias de la página web del Ayuntamiento de Madrid, también mediante formulario normalizado entregándolo en una oficina de Línea Madrid o cualquier registro municipal y/o utilizando el correo electrónico identificaciones@madrid.es

Los datos personales recabados serán incorporados y tratados en la actividad de tratamiento actuaciones policiales, responsabilidad de la Dirección General de la Policía Municipal de Madrid, sita en Avenida Principal 6, en 28011 Madrid, con la finalidad de mantener la seguridad de los ciudadanos por actuaciones con fines policiales y en cumplimiento de su deber. Las personas afectadas podrán ejercer sus derechos ante el responsable. Los datos no podrán ser cedidos a terceros salvo en los supuestos previstos en la normativa vigente sobre protección de datos de carácter personal. Delegación de Protección de Datos: Dirección General de Transparencia, Administración Electrónica y Calidad C/ Alcalá, 45, 1ª Planta, 28014 Madrid. Correo electrónico: oficprotecciondatos@madrid.es

El presente formulario está incluido dentro del Programa PIPE (Programa para la Identificación Policial Eficaz), que tiene como principales objetivos mejorar la eficacia policial en materia de identificaciones policiales, prevenir y controlar cualquier sesgo discriminatorio y potenciar el acercamiento y la relación entre las Policías Públicas y la Sociedad Diversa de las respectivas Comunidades Locales.

Además, en documento aparte se recogerá su perfil étnico, sin que en ningún caso se vincule a sus datos personales, con la única finalidad de realizar estudios estadísticos que permitan detectar posibles desviaciones en los criterios utilizados para realizar identificaciones policiales.

7

Bibliografia

- Agència dels Drets Fonamentals de la Unió Europea (2014). *Tackling racism in policing*. FRA. <https://fra.europa.eu/en/news/2024/tackling-racism-policing>
- Agència dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. (2017). *Being Black in the EU Second European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS II)*. FRA. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-being-black-in-the-eu-summary_en.pdf
- Agència dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. (2019). *Being Black in the EU: Summary of findings*. FRA. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-being-black-in-the-eu-summary_en.pdf
- Agència dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. (2021). *Your rights matter: Police stops - Fundamental Rights Survey*. FRA. <https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fundamental-rights-survey-police-stops>
- Agència dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. (2023). *Fundamental Rights Report 2023*. FRA. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2023-fundamental-rights-report-2023_en.pdf
- Agència dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. (2024). *Trackling racism policing*. FRA. <https://fra.europa.eu/en/news/2024/tackling-racism-policing>
- Águeda, P. (21 de febrer de 2020). El acuerdo estrella de las tres derechas para la Policía Municipal de Madrid: suprimir un proyecto piloto antirracista. [Eldiario.es. https://www.eldiario.es/madrid/estrella-derechas-policia-madrid-antirracista_1_1494937.html](https://www.eldiario.es/madrid/estrella-derechas-policia-madrid-antirracista_1_1494937.html)
- Ahotsa. (2018). Dos años después, sigue sin esclarecerse la muerte de Elhadji Ndiaye en comisaría. [Ahotsa. https://ahotsa.info/albisteak/dos-anos-despues-sigue-sin-esclarecerse-la-muerte-de-elhadji-ndiaye-en-comisaria/](https://ahotsa.info/albisteak/dos-anos-despues-sigue-sin-esclarecerse-la-muerte-de-elhadji-ndiaye-en-comisaria/)
- Ajuntament de Barcelona. (2018). *Manual de derechos humanos y diversidad*. Ajuntament de Barcelona. https://ajuntament.barcelona.cat/dretsiversitat/sites/default/files/WEB_Manual_DDHH_A5_ESP.pdf
- Anglo, B. (29 de gener de 2022). Estado español: migrantes y prisiones. *Viento Sur*. https://vientosur.info/estado-espanol-migrantes-y-prisiones/#_ftn1
- Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa. (27 novembre de 2020). *Les Etats doivent faire plus pour éradiquer le profilage ethnique, déclare la commission de l'APCE*. Assemblée parlementaire. Consell d'Europa. <https://pace.coe.int/en/news/8114/les-etats-doivent-faire-plus-pour-eradiquer-le-profilage-ethnique-selon-une-commission-de-l-apce>

- Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa. (2021). *Ethnic profiling in Europe: A matter of great concern. Resolution 2364*. Consell d'Europa. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=28889&lang=en>
- Báez Boza, A. (3 d'abril de 2024). Los CIE, cárceles encubiertas para intimidar a la población migrante según un informe de la APDHA. *El saltodiario*. <https://www.elsaltodiario.com/migracion/cies-carceles-encubiertas-intimidar-poblacion-migrante-segun-un-informe-apdha>
- Barbero, I. y Donadio G. (2019). *La externalización interna de las fronteras en el control migratorio en la UE*. CIDOB. <https://www.cidob.org/ca/publicacions/la-externalizacion-interna-de-las-fronteras-en-el-control-migratorio-en-la-ue>
- Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya. (2021). *Sobre el compromís per una Catalunya de drets i llibertats, diversa i cohesionada*. Parlament de Catalunya. <https://www.parlament.cat/document/nom/13b039.pdf#page=3>
- Bradford, B., Añón, J. G., Saez, J. A. G., Cuenca, A. G., & Ferreres, A. L. (2013). *Identificación policial por perfil étnico en España: Informe sobre experiencias y actitudes en relación con las actuaciones policiales*. Institut de Drets Humans. Universitat de València. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=549913>
- Carmona, J. (10 d'abril de 2022). Sanidad pública no apta para extranjeros sin recursos: 4.000 euros por ser atendida de urgencias en La Paz. *Público*. <https://www.publico.es/sociedad/sanidad-publica-no-apta-extranjeros-recursos-4000-euros-atendida-urgencias-paz.html#analytics-noticia:relacionada>
- Carmona, J. (4 de noviembre de 2022). La Comunidad de Madrid negó a una niña de ocho años un trasplante de médula por ser extranjera. *Público*. <https://www.publico.es/sociedad/comunidad-madrid-nego-nina-8-anos-trasplante-medula-extranjera.html#analytics-noticia:relacionada>
- Carrasco Albertus, J. (24 de març de 2021). Albert Batlle niega que la policía haga identificaciones 'racializadas', *El Nacional.cat*, https://www.elnacional.cat/es/politica/albert-batlle-niega-que-la-policia-haga-identificaciones-racializadas_594938_102.html
- Cazzato, L. (2016). *Mediterranean: coloniality, migration and decolonial practices*. *Rivista di Studi Politici*. 5(1). <https://doi.org/10.6093/2279-7629/3978>

- Cepaim. (s. f.). *Red Iniciativa para el fomento de denuncia segura y la promoción de acciones de información, sensibilización y formación en casos de discriminación racial y otras formas conexas de intolerancia*. Fundació CEPAIM. <https://www.cepaim.org/areas-actuacion/igualdad-y-no-discriminacion/programa-red-iniciativa-para-el-fomento-de-denuncia-segura-y-la-promocion-de-acciones-de-informacion-sensibilizacion-y-formacion-en-casos-de-discriminacion-racial-y-otras-formas-conexas-de-intoleran-2/>
- Colell, E. (3 de març de 2023). SOS Racismo denuncia casos discriminación de docentes a niños migrantes. *EPE*. <https://www.epe.es/es/espana/20230303/sos-racismo-denuncia-casos-discriminacion-docentes-ninos-migrantes-84071218>
- Colell, E. (18 de gener de 2024). La alcaldesa ultra de Ripoll restringe el empadronamiento a los inmigrantes. *El Periódico*. <https://www.elperiodico.com/es/sociedad/20240117/ayuntamiento-ripoll-trabas-empadronamiento-migrantes-96731836>
- Colell, E. (11 de març de 2024). Seis meses sin escuela ni médico en Vic a la espera del padrón: «El ayuntamiento quiere que nos vayamos». *El Periódico*. <https://www.elperiodico.com/es/sociedad/20240311/empadronamiento-inmigrantes-vic-sin-escuela-sin-medico-99084001>
- Comissària de Drets Humans del Consell d'Europa (24 de novembre de 2020). *Combating Racism and Racial Discrimination Against People of African Descent in Europe*. Consell d'Europa. <https://rm.coe.int/combating-racism-and-racial-discrimination-against-people-of-african-d/1680a1c0b6>
- Comissari de Drets Humans del Consell d'Europa. (2013). *Informe CDH tras su visita a España*. Defensor del Poble. https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/informesMNPEspania/europa/3_INFORME_NILS_MUIZIEKS.pdf
- Comissió Europea. (2014). *Informe de la Comisión al Parlamento Europeo y al Consejo. Informe conjunto sobre la aplicación de la Directiva 2000/43/CE del Consejo, de 29 de junio de 2000, relativa a la aplicación del principio de igualdad de trato de las personas independientemente de su origen racial o étnico («Directiva de igualdad racial») y la Directiva 2000/78/CE del Consejo, de 27 de noviembre de 2000, relativa al establecimiento de un marco general para la igualdad de trato en el empleo y la ocupación («Directiva de igualdad en el empleo»)*. Unió Europea. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/ALL/?uri=celex%3A52014DC0002>
- Comissió Europea. (2017). *Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union. Data collection in the field of ethnicity*. Comissió Europea. https://commission.europa.eu/system/files/2021-09/data_collection_in_the_field_of_ethnicity.pdf

- Comissió Europea. (2021). *Data collection in the field of ethnicity*. Comissió Europea. https://commission.europa.eu/system/files/2021-09/data_collection_in_the_field_of_ethnicity.pdf
- Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància. (2018). *Informe de la ECRI sobre España (quinto ciclo de supervisión)*. Consell d'Europa. <https://rm.coe.int/fifth-report-on-spain-spanish-translation-/16808b56cb>
- Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància. (2020). *Declaración de la Comisión Europea Contra el Racismo y la Intolerancia. Sobre los abusos policiales racistas, incluidos perfiles raciales y el racismo*. Consell d'Europa. <https://rm.coe.int/statement-of-ecri-on-racist-police-abuse-including-racial-profiling-an/16809eee6a>
- Comitè de Drets Humans de Nacions Unides (2009). *Rosalind Williams Lecraft c. España, CCPR/C/96/D/1493/2006*. https://digitallibrary.un.org/record/662897/files/CCPR_C_96_D_1493_2006-ES.pdf
- Comitè Europeu per la Prevenció de la Tortura. (2007). *Informe al Gobierno Español sobre la visita a España realizada por el Comité Europeo para la Prevención de la Tortura y Tratos o Penas Inhumanas o Degradantes (Cpt/Inf (2007)28)*.
- Consell de Drets Humans de Nacions Unides. (2015). *Informe del Relator Especial sobre formas contemporáneas de racismo, discriminación racial, xenofobia y otras formas conexas de intolerancia*. OACNUDH. <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Racism/A.70.335.pdf>
- Consell de Drets Humans de Nacions Unides. (2018). *Informe del Grupo de Trabajo de Expertos sobre los Afrodescendientes acerca de su misión a España*. Consell de Drets Humans de Nacions Unides. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g18/249/78/pdf/g1824978.pdf>
- Consell de Drets Humans de Nacions Unides. (2020). *Covid19, racismo sistémico y protestas mundiales*. Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Drets Humans. <https://www.ohchr.org/es/documents/thematic-reports/ahrc4544-covid-19-systemic-racism-and-global-protests-report-working>
- Consell General del Poder Judicial. (2017). *La jueza archiva la causa por el fallecimiento de un detenido en las dependencias de la Policía Nacional de Pamplona*. Consell General del Poder Judicial. https://www.poderjudicial.es/portal/site/cgpj/menuitem.65d2c4456b6ddb628e635fc1dc432ea0/?vgnextoid=5cfa1cc00b8fc510VgnVCM1000006f48ac0aRCRD&vgnnextchannel=ab90825dd79f0310VgnVCM1000006f48ac0aRCRD&vgnnextfmt=default&vgnnextlocale=en&lang_chosen=en

Consell per l'Eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica. (5 de gener de 2021). *Percepción de la discriminación por origen racial o étnico por parte de sus potenciales víctimas en 2020*. Ministeri d'Igualtat.

<https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/destacados/estudiopercepcion.htm>

Consell per l'Eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica (CEDRE). (2023). *Memoria anual 2022*. Ministeri d'Igualtat.

https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/MEMORIA_ANUAL_2022_CEDRE.pdf

Consell per l'Eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica (CEDRE). (2024). *Memoria anual 2023*. Ministeri d'Igualtat.

https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/2024/09/Memoria_Anual_2023_CEDRE.pdf

Cuevas, A. (2024). *Guia per a la transformació antiracista des dels ens locals*, Direcció General de Migracions, Refugi i Antirracisme. Generalitat de Catalunya. https://igualtat.gencat.cat/web/.content/Ambits/antiracisme-migracions/publicacions/colleccio-eines-contra-el-racisme/guia_per_la_transformacio_antiracista_des_dels_ens_locals.pdf

Defensor del Poble. (15 de maig de 2013). *La Defensora del Pueblo formula nuevas recomendaciones para acabar con los controles de identificación basados en perfiles raciales*. Defensor del Poble. <https://www.defensordelpueblo.es/noticias/la-defensora-del-pueblo-formula-nuevas-recomendaciones-para-acabar-con-los-controles-de-identificacion-basados-en-perfiles-raciales-2/>

Defensor del Poble. (2014). *Informe sobre España del Comisario de Derechos Humanos del Consejo de Europa* (Nils Muižnieks). Defensor del Poble. https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/informesMNPEspania/europa/3_INFORME_NILS_MUIZIEKS.pdf

Defensor del Poble. (2015). *Informe anual 2014 y debates en las Cortes Generales (2015)*. Defensor del Poble. <https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2015/06/Informe2014.pdf>

Defensor del Poble. (2016) *Informe anual 2016*. Defensor del Poble. https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2017/02/Informe_anual_2016.pdf

Defensor del Poble. (29 de juliol de 2019). *Extranjeros en situación irregular víctimas de delitos*. Defensor del Poble. <https://www.defensordelpueblo.es/noticias/extranjeros-situacion-irregular-victimas-delitos/>

Defensor del Poble. (2022) *Informe anual 2021*. Defensor del Poble. https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2022/03/Informe_anual_2021.pdf

- Defensor del Poble. (2023) *Informe anual 2022*. Defensor del Poble. <https://www.defensordelpueblo.es/wpcontent/uploads/2023/03/Defensor-del-Pueblo-Informe-anual-2022.pdf>
- De la Cruz, L. (1 d'abril de 2024). Cientos de personas se concentran contra el racismo institucional tras el vídeo de un presunto abuso policial en Lavapiés. *ElDiario.es*. https://www.eldiario.es/madrid/somos/lavapies/cientos-personas-concentran-racismo-institucional-video-presunto-abuso-policial-lavapies_1_11253637.html
- Desalambre. (22 d'abril de 2019). La Justicia ratifica que la Policía no fue responsable de la muerte del mantero de Lavapiés Mame Mbaye. *ElDiario.es*. https://www.eldiario.es/desalambre/justicia-archiva_1_1588745.html
- Díaz de Sarralde, A. (15 de desembre de 2018). El policía que me identificó dijo que tenía órdenes de buscar a personas con mi color de piel. *EDdiario.es*. https://www.eldiario.es/euskadi/policia-identifico-ordenes-buscar-personas_128_1793868.html
- Direcció de l'Estat. *Llei Orgànica 4/2015, de 30 de març, de protecció de la seguretat ciutadana*. Butlletí Oficial de l'Estat, nº 77. (2015). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-3442>
- Direcció de l'Estat. *Llei Orgànica 7/2021, de 26 de maig, de protecció de dades personals*. Butlletí Oficial de l'Estat nº 126 (2021). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-8806>
- Direcció de l'Estat. *Llei 15/2022, de 12 de juliol, integral per la igualtat de tracte i la no discriminació*. Butlletí Oficial de l'Estat, nº 167. (2022). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-11589>
- Direcció de Serveis de Drets de Ciutadania. (2022). *Per una Barcelona antirracista 2022-2025*. Ajuntament de Barcelona. <https://ajuntament.barcelona.cat/dretsidiversitat/sites/default/files/Medida%20gobierno%20antirracista.pdf>
- Direcció General de la Policia (2015). *Instrucción 7/2015, de 18 de diciembre, sobre el procedimiento de actuación de las unidades de seguridad ciudadana en las actuaciones con personas detenidas*. <https://www.manualpolicial.es/Descargas/Legislacion/4Leg/5SC/instruccion-7-2015.pdf>
- El Salto Diario. (10 de febrero de 2023). ¿Qué sabemos del operativo policial contra bandas juveniles en Madrid? *ElSaltodiario*. <https://www.elsaltodiario.com/redadas-racistas/que-sabemos-operativo-policial-contrabandas-juveniles-madrid>
- El Salto Madrid (31 de març de 2024). Colectivos antirracistas protestan por el acoso policial contra los vecinos racializados de Lavapiés. *ElSaltodiario.com*. <https://www.elsaltodiario.com/redadas-racistas/lavapies-protesta-acoso-policial-vecinos-racializados>

- EsadeEcPol i Save the Children. (2021). *Diversidad y libertad. Reducir la segregación escolar respetando la capacidad de elección de centro*. https://www.savethechildren.es/sites/default/files/2021-04/AAFF_ESP_EsadeEcPol_Insight%2329_SavetheChildren_DiversidadLibertad_final.pdf
- Europa Press. (18 març de 2021). Un centenar de organizaciones piden a Interior medidas para erradicar el uso de perfiles raciales por la policía. *Europapress.es*. <https://www.europapress.es/epsocial/derechos-humanos/noticia-centenar-organizaciones-piden-interior-medidas-erradicar-uso-perfiles-raciales-policia-20210318145831.html>
- Europa Press. (19 d'octubre de 2022). El TEDH concluye que España no discriminó a un ciudadano pakistaní que denunció ser identificado por su etnia. *Diario del Derecho*. https://www.iustel.com/diario_del_derecho/noticia.asp?ref_iustel=1226910
- Europa Press. (14 de febrero de 2023). El plan contra las bandas juveniles de la Comunidad suma 166.681 identificados, 1.860 detenidos y 980 armas incautadas. *EuropaPress*. <https://www.europapress.es/madrid/noticia-plan-contra-bandas-juveniles-comunidad-suma-166681-identificados-1860-detenidos-980-armas-incautadas-20230213094544.html>
- Federació SOS Racisme (2024). *El Estado del racismo en el Estado español. Denuncias recopiladas*. *Federació SOS Racisme*. <https://sosracismo.eu/wp-content/uploads/2024/07/INFORME-2024-1.pdf>
- Ferrer, A. & Gortazar, L. (2021, abril). *Diversidad y libertad. Reducir la segregación escolar respetando la capacidad de elección de centro*. EsadeEcPol- Center for Economic Policy y Save the Children. https://www.savethechildren.es/sites/default/files/2021-04/AAFF_ESP_EsadeEcPol_Insight%2329_SavetheChildren_DiversidadLibertad_final.pdf
- Fuller, N. (1984). *The united-independent compensatory code/system/concept: A textbook/workbook for thought, speech, and/or action, for victims of racism (White Supremacy)*. NFJ Productions.
- Fundació Secretariado Gitano (2006). *Guía para la actuación con la comunidad gitana en los servicios sanitarios*. https://ec.europa.eu/health/ph_projects/2004/action3/docs/2004_3_01_manuals_es.pdf
- Fundació Secretariado Gitano (2013). *Guía para la gestión policial de la diversidad*. Fundació Secretariado Gitano. https://www.gitanos.org/upload/72/39/1.4.1-FSG-gui_Guia_para_la_Gestion_Policial_de_la_Diversidad.pdf
- Fundació Secretariado Gitano (s. f.). *Identificaciones policiales imparciales y eficaces*. Fundació Secretariado Gitano. https://www.gitanos.org/upload/33/59/1.4.0-OPE-ide_Identificaciones_policiales_imparciales_y_eficaces.pdf

- Fundació Secretariado Gitano. (2022). *Estudio sobre la segregación escolar del alumnado gitano*. Fundació Secretariado Gitano. https://www.gitanos.org/estudios/estudio_piloto_exploratorio_sobre_la_segregacion_escolar_del_alumnado_gitano.html.es
- Fundació Secretariado Gitano. (2023). *The European Union Agency for Fundamental Rights publishes its 2023 Annual Report*. Fundació Secretariado Gitano. <https://www.gitanos.org/actualidad/archivo/154861.html>
- Gallego, L. P. (4 d'abril de 2024). Sarahi Boleko, presidenta de SOS Racismo Madrid: "En España hay una violencia desmedida en la actuación policial". *elDiario.es*. https://www.eldiario.es/desalambre/sarahi-boleko-presidenta-sos-racismo-madrid-espana-hay-violencia-desmedida-actuacion-policial_1_11260104.html
- García Añón, J., Llorente Ferreres, A., Bradford, B., García Sáez, J. A., y Gascón Cuenca, A. (2013). *Identificación policial por perfil étnico en España. Informe sobre experiencias y actitudes en relación con las actuaciones policiales*.
- García García, C. (2006). *Guía para la actuación con la Comunidad Gitana en los Servicios Sanitarios*. Fundació Secretariado Gitano. https://ec.europa.eu/health/ph_projects/2004/action3/docs/2004_3_01_manuals_es.pdf
- García, J. (2013). *El perfil étnico: Una aproximación crítica a la discriminación racial en la policía española*. Universitat de València. https://www.uv.es/garciaj/pub/2013_perfil_etnico.pdf
- Generalitat de Catalunya. (2023). *Pla de país lliure de racisme: estratègia nacional antiracista de Catalunya 2023-2030*. Departament d'Igualtat i Feminismes. <https://igualtat.gencat.cat/web/content/Ambits/antiracisme-migracions/politiques-i-plans/plans-programes/pais-liure-racisme-idiomes.pdf>
- Govern del Regne Unit. (3 de juliol de 2024). *Stop and search statistics*. Ethnicity Facts and Figures. <https://www.ethnicity-facts-figures.service.gov.uk/crime-justice-and-the-law/policing/stop-and-search/latest/>
- Govern d'Espanya. (2011). *Respuesta del Gobierno Español al informe del Comité Europeo para la Prevención de la Tortura y de las Penas o Tratos Inhumanos o Degradantes (CPT) sobre la visita a España llevada a cabo del 19 de septiembre hasta el 1 de octubre de 2007 (CPT/Inf 2011)*. Consell d'Europa. <https://rm.coe.int/1680697ea9>
- Herrero, N. (5 d'octubre de 2023). Vinicius señala a todo Mestalla por los insultos racistas en su declaración ante el juez. *El País*. <https://elpais.com/deportes/futbol/2023-10-05/vinicius-senala-a-todo-mestalla-por-los-insultos-racista-en-su-declaracion-ante-el-juez.html>

Irídia, Novact i Rights International Spain. (2022). *Transparencia y rendición de cuentas de los cuerpos policiales en el Estado español*. Irídia. <https://iridia.cat/wp-content/uploads/2022/10/Transparencia-y-mecanismos-de-control-de-los-cuerpos-policiales-en-el-Estado-espanol-INFORME.pdf>

Irídia. (2023). *Informe anual sobre violencia institucional 2022: Racismo institucional y violencia policial en Catalunya*. Irídia. https://iridia.cat/wp-content/uploads/2023/04/Informe-SAIDAVI-2022_CAST_digital-comprimido.pdf

Irídia i SOS Racisme Catalunya (2023, octubre). *Recomendaciones para la implementación de medidas institucionales de prevención, control y erradicación de las actuaciones policiales racistas*. Irídia i SOS Racisme Catalunya.

Iustel (2022, 19 de octubre). El TEDH concluye que España no discriminó a un ciudadano pakistaní que denunció ser identificado por su etnia. *Iustel* https://www.iustel.com/diario_del_derecho/noticia.asp?ref_iustel=1226910

Knight, M. (2019). *MBRRACE[UK] Update: Key messages from the UK and Ireland Confidential Enquiries into Maternal Death and Morbidity 2018*. *Obstetrician & Gynaecologist/The Obstetrician & Gynaecologist*, 21(1), 69-71. <https://doi.org/10.1111/tog.12548>

Lo Coco, D. (2023). *Colonialidad y racismo en el sistema de deportación español: prácticas excepcionales y violencia durante las deportaciones a Marruecos*. Publicació de l'Institut Universitari d'Estudis sobre Migracions. *Revista Comillas*, (58), 1-22. <https://revistas.comillas.edu/index.php/revistamigraciones/article/view/18810>

Mateo, A. (1 d'abril de 2024). El racismo inmobiliario se ceba con las mujeres migrantes en toda España. *Elsaltodiario.com*. <https://www.elsaltodiario.com/vivienda/racismo-inmobiliario-ceba-mujeres-migrantes-espana>

Ministeri d'Interior. *Instrucció 7/2015, de la Secretaria de Estado de Seguridad relativa a la pràctica de la diligència de identificació, los registros corporales externos y actuaciones con menores, previstos en la Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de Protección de la Seguridad Ciudadana* (2015). <https://www.manualpolicial.es/Descargas/Legislacion/4Leg/5SC/instruccion-7-2015.pdf>

Morales, J. (18 de febrero de 2022). Tras 24 años de lucha, Prodein espera que se normalice la escolarización de niños en Melilla. *El Faro de Melilla*. <https://elfarodemelilla.es/prodein-escolarizacion-melilla/>

Morales, M. L. (2018). *La evolución de la población reclusa española en los últimos treinta años: una explicación integral*. *Anuario de derecho penal y ciencias penales*, ISSN 0210-3001, Tomo 71, Fasc/Mes 1, 2018, págs. 403-490. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6930657>

- Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Drets Humans. (2004). *Protocol d'Estambul. Manual per la investigació i documentació eficaces de la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants.* <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/training8rev1sp.pdf>
- Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Drets Humans. (2015). *Informe del Secretariat General sobre el racisme i la discriminació racial (A/70/335)*. ACNUDH. <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Racism/A.70.335.pdf>
- Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Drets Humans. (2019). *Resum sobre bones pràctiques a Espanya per prevenir i combatre el perfilament racial*. Ministeri d'Assumptes Exteriors, Unió Europea i Cooperació. <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CERD/GC36/Spain.DOCX>
- Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Drets Humans. (2020). *Recomendación general n.º 36. Prevención y lucha contra la elaboración de perfiles raciales por parte de los funcionarios encargados de hacer cumplir la ley. CERD*. <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CERD/GC36/Spain.DOCX>
- Open Society Justice Initiative (18 d'octubre de 2022). *Zeshan Muhammad contra España*. Open Society Foundation. <https://www.justiceinitiative.org/litigation/zeshan-muhammad-v-espana/es>
- Open Society Justice Initiative i Plataforma por la Gestión Policial de la Diversidad (2015). *Identificaciones policiales imparciales y eficaces. Lecciones sobre la reforma en cinco servicios policiales españoles*. Fundació Secretariado Gitano. <https://www.gitanos.org/upload/33/59/1.4.0-OPE-ide Identificaciones policiales imparciales y eficaces.pdf>
- OSCE/Office for Democratic Institutions and Human Rights (2014). *Prosecuting Hate Crimes: A Practical Guide*. Ministeri d'Inclusió <https://www.inclusion.gob.es/oberaxe/ficheros/documentos/ProsecutingHateCrimes.pdf>
- Ouled, Y. (5 de desembre de 2018). Formularios de identificación para acabar con la práctica "endémica" de uso de perfiles étnicos por la policía española. *Liberties*. <https://www.liberties.eu/es/stories/formularios-identificacion-perfil-etnico/16224>
- Ouled, Y. (5 de juliol de 2019). El nuevo alcalde de Madrid suprimirá el protocolo contra las identificaciones policiales discriminatorias. *Liberties*. <https://www.liberties.eu/es/stories/alcalde-madrid-elimina-formularios/17391>

- Ouled, Y. (10 de desembre de 2020). Un estadounidense lleva ante la ONU su denuncia por una agresión policial racista en Madrid. *Público*. <https://www.publico.es/sociedad/xenofobia-estadounidense-lleva-onu-denuncia-agresion-policial-racista-madrid.html>
- Ouled, Y. (24 de març de 2022). ¿Qué sabemos del operativo policial contra bandas juveniles en Madrid? *Elsaltodiario.com*. <https://www.elsaltodiario.com/redadas-racistas/que-sabemos-operativo-policial-contra-bandas-juveniles-madrid>
- Ouled, Y. (18 d'agost de 2023). Formularios de identificación para acabar con la práctica “endémica” de uso de perfiles étnicos por la policía española. *Liberties.eu*. <https://www.liberties.eu/es/stories/formularios-identificacion-perfil-etnico/16224>
- Parlament de Catalunya (2024). *Declaració institucional del Parlament de Catalunya sobre la lluita contra el racisme i la xenofòbia*. Parlament de Catalunya. https://www.parlament.cat/web/activitat-parlamentaria/declaracions-institucionals/parlament/index.html?p_format=D&p_id=270385893
- Parlament de Catalunya (2020). *Debat sobre la reconstrucció de Catalunya davant de l'impacte de la pandèmia de la Covid-19*. Dossier de la sessió 56. Dijous, 2 de juliol de 2020. XII legislatura Parlament de Catalunya. <https://www.parlament.cat/document/altres-publicacions/91078047.pdf>
- Parlament de Catalunya (2021). *Resolució 4/XIII sobre el compromís per una Catalunya de drets i llibertats, diversa i cohesionada*. Parlament de Catalunya. https://www.parlament.cat/web/activitat-parlamentaria/declaracions-institucionals/parlament/index.html?p_format=D&p_id=270385893
- Parlament Europeu (27 de novembre de 2020). Los estados deben hacer más para acabar con los perfiles étnicos. *PACE*. <https://pace.coe.int/en/news/8114/les-etats-doivent-faire-plus-pour-eradiquer-le-profilage-ethnique-selon-une-commission-de-l-apce>
- Parlament Europeu. (19 de juny de 2020). *Resolució del Parlament Europeu sobre les protestes contra el racisme després de la mort de George Floyd (2020/2685(RSP))*. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0173_ES.pdf
- Pineda, R., (3 d'abril de 2024). El Comité de Disciplina ordena el cierre parcial del estadio del Getafe por los insultos racistas a Marcos Acuña. *El País*. <https://elpais.com/deportes/futbol/2024-04-03/competicion-ordena-el-cierre-parcial-del-estadio-del-getafe-por-los-insultos-racistas-a-marcos-acuna.html>
- Plataforma por la Gestión Policial de la Diversidad (s. f.). *Programa para la Identificación Policial Eficaz (PIPE)*. Observatorio del Pluralismo religioso en España. https://www.observatorioreligion.es/upload/67/54/Programa_PIPE.pdf

Plaza, S. (8 de setembre de 2019). Racismo en la escuela: asignatura pendiente. *Elsaltodiario.com*. <https://www.elsaltodiario.com/educacion/racismo-escuela-asignatura-pendiente>

Poder Judicial. (30 de juny de 2017). La jueza archiva la causa por el fallecimiento de un detenido en las dependencias de la Policía Nacional de Pamplona. *Comunicación Poder Judicial*. https://www.poderjudicial.es/portal/site/cgpj/menuitem.65d2c4456b6ddb628e635fc1dc432ea0/?vgnextoid=5cfa1cc00b8fc510VgnVCM1000006f48ac0aRCRD&vgnnextchannel=ab90825dd79f0310VgnVCM1000006f48ac0aRCRD&vgnnextfmt=default&vgnnextlocale=en&lang_chosen=en

Polo, P. (2020). *Propostes per unes identifikacions policials no discriminatòries*. Generalitat de Catalunya. <https://igualtat.gencat.cat/web/.content/Ambits/drets-igualtats/informes-DDHH/identifikacions-policials-es.pdf>

Progestión (s.f.). *Oído: Oficina de intervención ante delitos de odio LGTBfóbicos*. Progestión. <https://progestion.org/oído-oficina-de-intervencion-ante-delitos-de-odio-lgtbifobicos/>

Programa de col·laboració de l'Open Society Foundations amb la Plataforma por la Gestión policial de la Diversidad. (2013). *Guía para la Gestión Policial de la Diversidad*. Fundació Secretariado Gitano. https://www.gitanos.org/upload/72/39/1.4.1-FSG-gui_Guia_para_la_Gestion_Policial_de_la_Diversidad.pdf

Público/EFE, (16 de gener de 2021): La Generalitat expulsa a 6 mossos condenados por una agresión racista en Manresa. *Público* <https://www.publico.es/sociedad/generalitat-expulsa-del-cuerpo-seis-mossos-condenados-agresion-racista-manresa.html>

Rights International Spain. (2019). *Bajo sospecha. Impacto de las prácticas policiales discriminatorias en España*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/bajo-sospecha-impacto-de-las-practicas-policiales-discriminatorias-en-espana/>

Rights International Spain i Equipo de Implementación del Decenio Afrodescendientes de las Naciones Unidas. (2020). *La crisis sanitaria del COVID-19: racismo y xenofobia durante el estado de alarma en España*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2022/03/Racismo-y-Xenofobia-durante-el-estado-de-alarma.pdf>

Rights International Spain (2020). *La lucha contra el sesgo inconsciente hacia las personas de etnia gitana en el sistema de justicia penal | Informe Nacional*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/la-lucha-contr-el-sesgo-inconsciente-hacia-las-personas-de-etnia-gitana-en-el-sistema-de-justicia-penal-informe-nacional/>

- Rights International Spain. (18 de març de 2021). Un centenar de organizaciones se dirigen a Interior para que adopte medidas para erradicar el uso de perfiles raciales por la policía. *Rights International Spain*. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2022/04/Un-centenar-de-organizaciones-se-dirigen-a-Interior-para-que-adopte-medidas-para-erradicar-el-uso-de-perfiles-raciales-por-la-polici%CC%81a-210321.pdf>
- Rights International Spain. (21 de març de 2021). Carta al Ministro del Interior con motivo del Día Internacional contra la Discriminación Racial. *Rights International Spain*. <https://rightsinternationalspain.org/en/carta-al-ministro-del-interior-con-motivo-del-dia-internacional-contra-la-discriminacion-racial-2021/>
- Rights International Spain. (2021). *Análisis de Impacto sobre Igualdad Racial (AIIR) a la Prestación de Ingreso Mínimo Vital*. Rights International Spain. <http://www.rightsinternationalspain.org/uploads/publicacion/40a95a91ac763c365c8475ede0ee0af569b05a25.pdf>
- Rights International Spain. (2023). *Balance anual sobre la discriminación cotidiana por racismo y xenofobia en Valencia*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2023/12/Informe-Discriminacion-cotidiana-por-racismo-y-xenofobia.pdf>
- Rights International Spain (2023). *Encuesta sobre identificaciones policiales basadas en uso del perfilamiento étnico y racial*. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2023/05/Encuesta-sobre-identificaciones-policiales-basadas-en-uso-del-perfilamiento-etnico-y-racial-4.pdf>
- Rights International Spain. (22 de noviembre de 2023). Cerca de 70 organizaciones se dirigen a Interior para que implemente medidas en la erradicación del racismo policial. Rights International Spain. <https://rightsinternationalspain.org/wp-content/uploads/2023/11/Comunicado-por-la-existencia-de-perfilacion-etnica-y-racial-en-la-practica-policial.docx-2-1-1.pdf>
- Rodríguez-Pina, G. (15 de setembre de 2018). La Policía de Madrid prepara un protocolo para que las identificaciones tengan más garantías. *El País*. https://elpais.com/ccaa/2018/09/14/madrid/1536934235_045902.html
- RTVE.es. (28 d'abril de 2021). España es el tercer país de la OCDE con mayor segregación escolar en primaria. *RTVE*. <https://www.rtve.es/noticias/20210428/espana-tercer-pais-segregacion-educacion-ocde/2088006.shtml>

- Ruiz, R. (31 de març de 2024). "Me parece aberrante": Quique Sánchez Flores, entrenador del Sevilla, defiende sus raíces ante los ataques racistas. *El Confidencial*. https://www.elconfidencial.com/deportes/futbol/2024-03-31/quique-sanchez-flores-sevilla-racismo-gitano_3857686/
- Sánchez, G. (2 d'octubre de 2022). El atasco del padrón provoca que los inmigrantes paguen 300 euros en el mercado negro. *Levante-EMV*. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2022/09/30/cita-padrón-valencia-atasco-provoca-inmigrantes-paguen-mercado-negro-76234138.html>
- Societat Espanyola d'Epidemiologia. (15 de febrer de 2024). Posicionamiento: la discriminación racial en sistema nacional de salud, *Sociedad Española de Epidemiología*. <https://seepidemiologia.es/posicionamiento-la-discriminacion-racial-en-el-sistema-nacional-de-salud/>
- Solé, O. (29 d'abril de 2024). Condenados a siete años de cárcel dos mossos por agredir y detener ilegalmente a un joven: "Fue innecesario y excesivo", *Eldiario.es*, https://www.eldiario.es/catalunya/condenados-siete-anos-carcel-mossos-agredir-detener-ilegalmente-joven-innecesario-excesivo_1_11327779.html
- SOS Racisme Catalunya. (2017). *Observaciones al Gobierno de España sobre la discriminación racial y delitos de odio*. SOS Racisme Catalunya. <https://www.sosracisme.org/wp-content/uploads/2018/09/6082002-v1-3408517-Muhammad-Obs-Gvt-en-espanol-080518.pdf>
- SOS Racisme Catalunya (5 de juny de 2020). La invisibilización del racismo en el sistema judicial. *SOS Racisme Catalunya*. <https://sosracisme.org/la-invisibilizacion-del-racismo-en-el-sistema-judicial/>
- SOS Racisme Catalunya. (18 d'octubre de 2022). Un TEDH muy dividido falla a las víctimas de los controles policiales discriminatorios en España. *SOS Racisme Catalunya*. <https://sosracisme.org/un-tedh-muy-dividido-falla-a-las-victimas-de-los-controles-policiales-discriminatorios-en-espana/>
- SOS Racismo Madrid (2024, març). *Informe - investigación: "Aprendiendo racismo. Racismo estructural en libros de texto"*. SOS Racismo Madrid. <https://www.sosracismomadrid.es/informe-de-investigacion-aprendiendo-racismo-racismo-estructural-en-libros-de-texto/>
- SOS Racismo Nafarroa. (24 d'octubre de 2023). *Elhadji Gogoan*. Federació SOS Racismo. <https://sosracismo.eu/sos-racismo-nafarroa-articulo-de-opinion-elhadji-gogoan/>
- Soto, R. (7 de juliol de 2020). Los 100 niños sin escolarizar en Melilla, invisibles para Educación y la sociedad. *Público*. <https://www.publico.es/sociedad/derecho-educacion-100-ninos-escolarizar-melilla-invisibles-educacion-sociedad.html>

- Soto, R. (19 de maig de 2023). Cuando las citas de extranjería se convierten en negocio: la Policía desmantela una red que había hackeado el sistema. *Newtral*. <https://www.newtral.es/desmantelada-red-citas-extranjeria-ilegales/20230519/>
- Tomás, N. (17 de juny de 2020). Marlaska niega que haya racismo policial: es 'anecdótico'. *ElNacional.cat*. https://www.elnacional.cat/es/politica/marlaska-niega-racismo-policial-anecdótico_514500_102.html
- Torrijos, A. J. (20 d'octubre de 2023). ¿Se alquila? *Racismo y xenofobia en el mercado del alquiler*. Provivienda. <https://www.provivienda.org/informe-se-alquila-racismo-xenofobia-mercado-alquiler/>
- Tribunal Constitucional. Sala Segona. Sentència 13/2001, de 29 de gener de 2001. Butlletí Oficial de l'Estat núm. 52 (2001). <http://hj.tribunalconstitucional.es/es/Resolucion/Show/4309>
- Tribunal Europeu de Drets Humans. (2004). *Gusinski v. Russia*, App. No. 70276/01, Judgment. HUDOC. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61767>
- Tribunal Europeu de Drets Humans. (2010). *Gilian y Quinton c. Reino Unido*. Application no. 4158/05. HUDOC. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96585>
- Tribunal Europeu de Drets Humans. (2019). *Lingurar v Romania*, judgment of 16 April 2019, application no. 48474/14. HUDOC. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-192466>
- Tribunal Europeu de Drets Humans. (2022). *Basu v Germany*, judgment of 18 October 2022, application no. 215/19. HUDOC. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-220007%22>
- Tribunal Europeu de Drets Humans. (2022). *Muhammad v Spain*, judgment of 18 October 2022, application no. 34085/17. HUDOC. <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-219984>
- Veinte Minutos. (3 de novembre de 2023). Cuánto tendrían que bajar los precios para acceder a una vivienda asequible, según los expertos. *www.20minutos.es*. <https://www.20minutos.es/noticia/5186840/0/cuanto-tendrian-que-bajar-los-precios-para-acceder-una-vivienda-asequible-segun-los-expertos/>
- Yo Sí Sanidad Universal. (2022). *Derecho a la asistencia sanitaria en las comunidades autónomas: un derecho hecho pedazos*. <https://yosisanidaduniversal.net/materiales/informes/informe-derecho-asistencia-sanitaria-comunidades-autonomas>

